

PROGRAM WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ POŁUDNIOWY BAŁTYK

PROGRAM OPERACYJNY ZATWIERDZONY PRZEZ KOMISJĘ EUROPEJSKĄ

20 GRUDNIA 2007

Program Operacyjny współpracy transgranicznej w ramach Celu Europejska Współpraca Terytorialna finansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	4
1. OBSZAR KWALIFIKOWANY	7
2. OPIS SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ NA OBSZARZE KWALIFIKOWANYM	8
Ogólne informacje o obszarze kwalifikowanym	8
Sytuacja demograficzna.....	9
Poziomy i dynamika rozwoju gospodarczego.....	10
Struktura gospodarki regionalnej	12
Przedsiębiorczość i innowacyjność.....	13
Rynek pracy i bezrobocie.....	14
Szkolnictwo i badania	15
Dostępność transportowa	17
Technologie telekomunikacyjne i informacyjne	18
Środowisko naturalne i jego ochrona	19
Turystyka.....	20
3. TRADYCJA WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ NA OBSZARZE POŁUDNIOWEGO BAŁTYKU ..	23
4. MOCNE STRONY – SŁABE STRONY – MOŻLIWOŚCI – ZAGROŻENIA (ANALIZA SWOT)	26
5. STRATEGICZNY NACISK I CELE PROGRAMU	29
6. OSIE PRIORYTETOWE PROGRAMU.....	29
Oś priorytetowa 1: Konkurencyjność gospodarcza.....	29
Oś priorytetowa 2: Atrakcyjność i wspólna tożsamość	32
Oś priorytetowa 3: Pomoc techniczna.....	35
7. KWANTYFIKACJA CELÓW (WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE PRODUKTÓW I REZULTATÓW)	36
8. SPÓJNOŚĆ Z POLITYKAMI I CELAMI WSPÓLNOTY	40
9. SPÓJNOŚĆ Z NARODOWYMI STRATEGICZNYMI RAMAMI ODNIESIENIA.....	42
10. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z PROGRAMAMI WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ I INNYMI PROGRAMAMI UE REALIZOWANYMI NA OBSZARZE POŁUDNIOWEGO BAŁTYKU	44
11. STRUKTURY REALIZACJI PROGRAMU	48
Instytucja Zarządzająca	48
Instytucja Certyfikująca	49
Instytucja Audytowa	51
Grupa Audytorów.....	52
Wspólny Sekretariat Techniczny	53
Punkty Kontaktowe	53
Komitet Monitorujący	53
Komitet Sterujący.....	55
12. PROCEDURA WYBORU PROJEKTÓW	55
Beneficjenci Programu	55
Generowanie projektów	56
Ocena wniosków i kryteria wyboru projektów	56
Umowa z wiodącym beneficjentem	57
13. PRZEPIŁY WY FINANSOWE W RAMACH PROGRAMU	60
Wspólny rachunek.....	60
Zwrot wydatków wiodącego beneficjenta i innych beneficjentów	60
Odzyskiwanie funduszy EFRR	61
System kontroli finansowej.....	62
14. MONITOROWANIE I OCENA PROGRAMU	61
System monitorowania Programu	61
Wymiana danych z Komisją	63
Przepisy dotyczące oceny Programu.....	63
15. DZIAŁANIA INFORMACYJNE I PROMOCYJNE	63

Plan komunikacji.....	64
16. ZASADA PARTNERSTWA	64
17. TABELE FINANSOWE.....	65
18. GŁÓWNE WNIOSKI OCENY EX-ANTE I INFORMACJE DOTYCZĄCE STRATEGICZNEJ OCENY	
ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	70
Rezultaty oceny ex-ante.....	70
Informacje dotyczące Strategicznej Oceny oddziaływania na Środowisko.....	73
LISTA AKRONIMÓW, SKRÓTÓW I TERMINÓW TECHNICZNYCH	80
ZAŁĄCZNIKI	82

Wstęp

Współpraca pomiędzy regionami leżącymi na wybrzeżu południowej części Morza Bałtyckiego rozwijała znacząco się w ostatnich latach. Kontakty transgraniczne były promowane w ramach wielostronnych inicjatyw współpracy (na przykład Euroregiony Bałtyk i Pomorze) lub w ramach współpracy bilateralnej pomiędzy miastami z różnych krajów bałtyckich. Transnarodowy program INTERREG IIIB Regionu Morza Bałtyckiego, współfinansowany z funduszy UE, przyczynił się znacznie do rozwoju współpracy i umożliwił partnerom z różnych krajów podejmowanie wspólnych inicjatyw na poziomie transnarodowym. Obszar Południowego Bałtyku był wskazywany w wielu badaniach jako potencjalna strefa rozwoju współpracy transgranicznej.

Rozporządzenia europejskie dotyczące Funduszy Strukturalnych w perspektywie finansowej 2007 – 2013 umożliwiły utworzenie programów morskiej współpracy transgranicznej w ramach Celu Europejska Współpraca Terytorialna pomiędzy regionami leżącymi wzdłuż granic morskich i odległymi od siebie, jako ogólna zasada, o nie więcej niż 150 km.

Biorąc pod uwagę postanowienia rozporządzeń, jak również doświadczenia w zakresie rozwoju współpracy transgranicznej na obszarze Południowego Bałtyku, Dania, Niemcy, Litwa, Polska i Szwecja podjęły decyzję o stworzeniu nowego programu współpracy transgranicznej („Program Południowy Bałtyk”), współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach nowego celu polityki spójności Europejska Współpraca Terytorialna

Pomiędzy regionami objętymi Programem Południowy Bałtyk występują duże dysproporcje w rozwoju. Wprowadzanie wspólnych innowacyjnych projektów o charakterze transgranicznym, jak również wymiana wiedzy i przykładów najlepszej praktyki pomiędzy zaangażowanymi regionami mogą spowodować bardzo pozytywne efekty synergii.

Dotychczas nie zostały utworzone żadne formalne struktury współpracy transgranicznej obejmujące cały obszar Południowego Bałtyku. Rozmowy na temat transgranicznego programu Południowy Bałtyk zostały zainicjowane 24 maja 2006 r. na spotkaniu w Gdańsku, na którym przedstawiciele szwedzkich, duńskich i polskich regionów, jak również przedstawiciele ministerstw rządów krajowych zajmujących się programami współpracy terytorialnej, zdecydowali o podjęciu kroków mających na celu utworzenie nowego programu morskiej współpracy transgranicznej. Dyskusja, którą wywołał rezultat tego spotkania, doprowadziła do włączenia regionów niemieckich (Meklemburgia i Pomorze Przednie) i litewskich do programu Południowy Bałtyk i w konsekwencji zapewniła spójność i ciągłość współpracy na tym obszarze. Koncepcja ta uzyskała wsparcie ze strony Komisji Europejskiej.

W celu przygotowania projektu Programu Operacyjnego Południowy Bałtyk zostały powołane następujące transgraniczne grupy robocze:

- **Zespół Przygotowujący**, składający się z przedstawicieli rządów krajowych, regionów i Euroregionów zaangażowanych w Program (główny organ podejmujący decyzje, odpowiedzialny za ogólną koordynację procesu programowania),
- **Grupa Wiodąca** – mała grupa obejmująca jednego przedstawiciela zaangażowanych regionów z każdego kraju i dwóch przedstawicieli Euroregionów, odpowiedzialna za przygotowanie konkretnych propozycji dotyczących treści programu (analizy społeczno-gospodarcze, analizy SWOT (SWOT - Strengths Weaknesses Opportunities Threats – Silne i słabe strony, możliwości i zagrożenia), strategia programu),

- **Grupa Robocza ds. Realizacji Programu**, złożona z przedstawicieli rządów krajowych (odpowiedzialna za postanowienia dotyczące realizacji programu).

W grudniu 2006 r. Zespół Przygotowujący został przekształcony we **Wspólny Komitet Programujący** (WKP) (Joint Programming Committee - JPC), mający kompetencje do zatwierdzenia projektu programu operacyjnego przed jego oficjalnym przedłożeniem Komisji Europejskiej.

Zadanie koordynowania zostało powierzone polskiemu Ministerstwu Rozwoju Regionalnego jako przyszłej Instytucji Zarządzającej Programu.

W trakcie procesu programowania zostały zorganizowane następujące spotkania:

Szczecin – 28 czerwca 2006 r., Zespół Przygotowujący
 Gdańsk – 24 sierpnia 2006 r., Grupa Wiodąca
 Karlskrona – 2 października 2006 r., Zespół Przygotowujący
 Gdańsk – 16-17 października 2006 r., Grupa Robocza ds. realizacji programu, Zespół Przygotowujący
 Elbląg – 22 listopada 2006 r., Grupa Wiodąca
 Warszawa – 6 grudnia 2006 r., Zespół Przygotowujący
 Lund – 31 stycznia/1 lutego 2007 r., Grupa Wiodąca, Grupa Robocza ds. realizacji programu
 Warszawa – 2 marca 2007 r., Wspólny Komitet Programujący
 Warszawa – 12 kwietnia 2007 r., Grupa Robocza ds. realizacji programu
 Kłajpeda – 8 maja 2007 r., Grupa Wiodąca
 Warszawa – 24-25 maja 2007 r., Wspólny Komitet Programujący

Ponadto podczas przygotowywania dokumentu Programu odbyło się kilka spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami Komisji Europejskiej, jak również z ekspertami zewnętrznymi.

Projekt programu operacyjnego był przedmiotem oceny ex-ante i procedury Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (SEA). Uwagi lub zalecenia wynikające z oceny ex-ante i SEA zostały rozpatrzone przez WKP i, zgodnie z jego celami, wzięte pod uwagę w końcowym projekcie programu operacyjnego.

W kwietniu i maju 2007 r. we wszystkich krajach objętych programem zostały zorganizowane publiczne konsultacje dotyczące projektu dokumentu programu. Projekt dokumentu programu został umieszczony na stronach internetowych instytucji zaangażowanych w proces programowania i zostało zorganizowanych kilka spotkań w regionach objętych programem. Przedstawiciele regionów pomagali w przeprowadzaniu przesłuchań publicznych. Program został przedstawiony rządowi lokalnym, partnerom społecznym i gospodarczym, instytucjom pozarządowym, instytucjom edukacyjnym i innym potencjalnym beneficjentom, jak również instytucjom krajowym odpowiedzialnym za polityki sektorowe. Ogólnie projekt został dobrze przyjęty; kilka zgłoszonych konstruktywnych sugestii (poprzez e-mail lub podczas spotkań) zostało zebranych i przedstawionych WKP. W wyniku konsultacji publicznych projekt programu został odpowiednio zmieniony.

Program został przygotowany zgodnie z następującymi Rozporządzeniami:

- Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i

uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (w dalszej części zwanym „Rozporządzeniem Ogólnym”)

- Rozporządzeniem (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylającym Rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 (w dalszej części zwanym „Rozporządzeniem o EFRR”)
- Rozporządzeniem (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (w dalszej części zwanym „Rozporządzeniem Wykonawczym”)

Rozdziały 1-2 zawierają opis kwalifikowalnych obszarów programu oraz analizy sytuacji na całym obszarze współpracy. Rozdział 3 przedstawia informacje dotyczące historii współpracy transgranicznej. Poprzednie rozdziały są podsumowane w tabeli SWOT. Strategia wybrana dla programu jest przedstawiona w Rozdziale 5. Kolejna część programu zawiera informacje dotyczące osi priorytetowych Programu Południowy Bałtyk, które są skoncentrowane na:

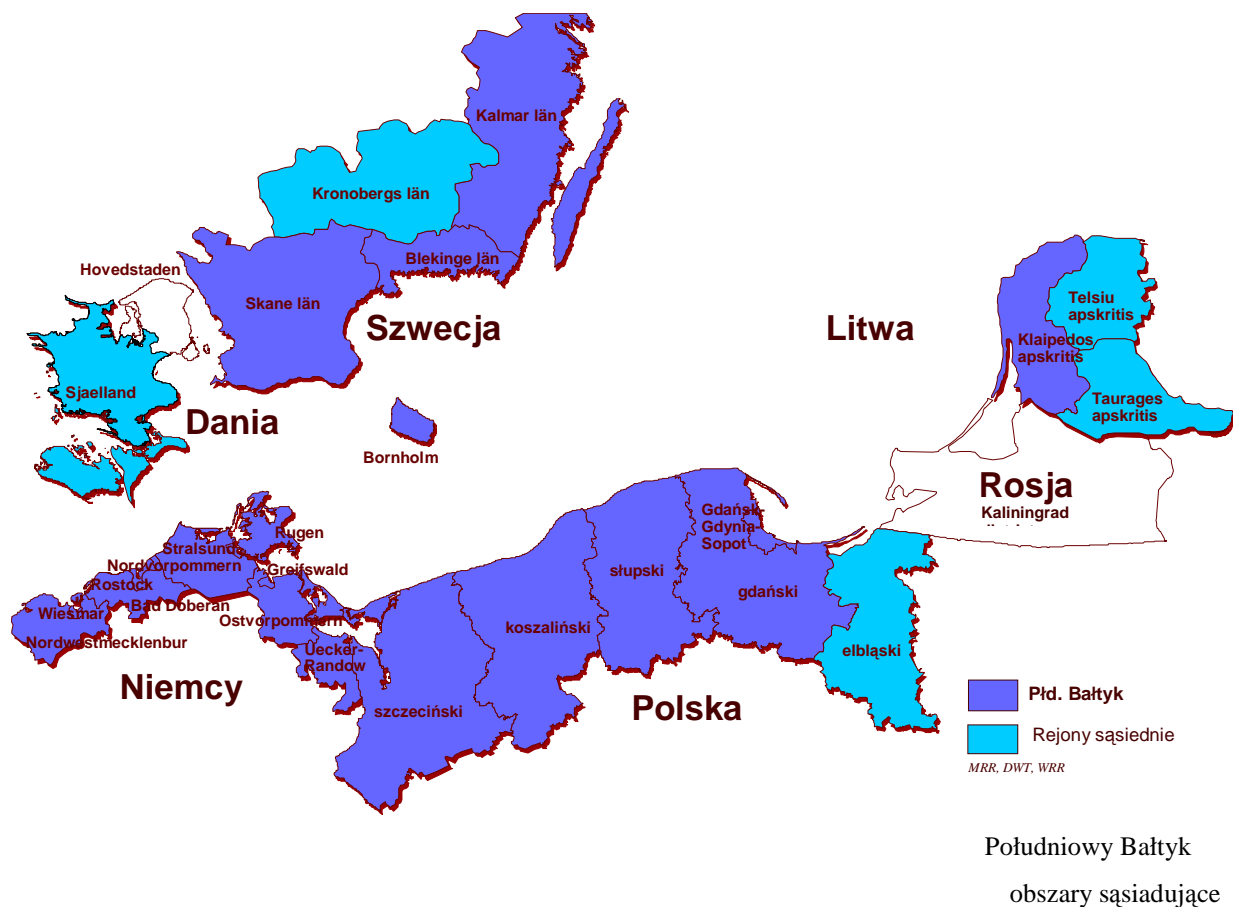
- konkurencyjności gospodarczej,
- atrakcyjności i wspólnej tożsamości.

Cele określone dla Programu są opisane w formie wskaźników planowanych produktów i rezultatów (Rozdział 7). Rozdziały 8-9 zawierają informacje o zgodności przedstawianego programu z politykami Wspólnoty, jak również z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia pięciu krajów zaangażowanych we współpracę na obszarze Południowego Bałtyku. Ponieważ Program Południowy Bałtyk nakłada się na inne programy współpracy terytorialnej realizowane na obszarze Morza Bałtyckiego, należy podjąć odpowiednie kroki w celu rozróżniania planowanych działań i unikania ryzyka podwójnego finansowania (Rozdział 10). W Rozdziałach 11-14 przedstawione są postanowienia dotyczące realizacji programu, włączając określenie procedur dotyczących przepływów finansowych. Następnie wskazane są planowane środki informacyjne i reklamowe, a końcowe ramy finansowe Programu są przedstawione w tabelach finansowych. Ostatni Rozdział zawiera bardziej szczegółowe informacje o wynikach oceny ex-ante i procedury Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko.

1. Obszar kwalifikowany

Obszar programu obejmuje następujące jednostki NUTS III:

- o w **Polsce**¹: podregiony - szczeciński, koszaliński, słupski, gdański, Gdańsk - Gdynia - Sopot i jako sąsiadujący (zgodnie z „zasadą 20%): podregion elbląski,
- o w **Szwecji**: Okręgi Kalmar, Blekinge, Skåne i jako sąsiadujący: Okręg Kronoberg,
- o w **Niemczech**: podregiony Meklemburgii-Pomorza Przedniego: Greifswald, Rostok, Stralsund, Wismar, Bad Doberan, Nordvorpommern, Nordwestmecklenburg, Ostvorpommern, Rügen, Uecker-Randow,
- o w **Danii**: Gmina Regionalna Bornholm i jako sąsiadujący: podregion Zealand,
- o na Litwie: Okręg Kłajpedy i jako sąsiadujące: Okręgi Taurage i Telsiai.

Zgodnie z art. 21 Rozporządzenia o EFRR w ramach Programu Południowy Bałtyk EFRR może finansować wydatki poniesione przy realizacji operacji lub części operacji do wysokości 20 % kwoty jego wkładu do danego programu operacyjnego w obszarach NUTS III przylegających do głównego obszaru programu.

Wyżej wymienione obszary sąsiadujące zostały włączone do programu w celu zapewnienia ciągłości i wzmocnienia kontaktów transgranicznych istniejących na obszarze Południowego Bałtyku. W tym kontekście należy podkreślić współpracę w obrębie Euroregionów. Szwedzki region Kronoberg jak również podregion elbląski w Polsce należą do Euroregionu bałtyckiego i jego struktur.

¹ Obszar NUTS III w Polsce oznacza podregion, zgrupowanie podregionów tworzy jednostki administracyjne NUTS II na poziomie regionalnym (województwa).

Naturalne międzygraniczne kontakty istnieją pomiędzy Zelandią (Dania) i landem Meklemburgia – Pomorze Przednie, co skutkowało decyzją WKP o włączeniu Zelandii do Programu i zaoferowaniu pomocy w rozwijaniu współpracy transgranicznej wszystkim regionom Południowego Bałtyku. Obwody tauroski i telszycki oficjalnie ogłosiły chęć dołączenia do Programu Południowy Bałtyk gdyż uważają go za cenny instrument do pogłębiania istniejących i rozwijania nowych obszarów współpracy, co przyczynia się do trwałego rozwoju zachodniej Litwy. Obwody te bezpośrednio sąsiadują z obwodem kłajpedzkim, który jest wiodącym obszarem programu.

EFRR może także finansować wydatki poniesione w trakcie realizacji operacji lub ich części na terytorium państw spoza Wspólnoty Europejskiej do wysokości 10 % kwoty swojego wkładu do danego programu operacyjnego, jeśli operacje te przynoszą korzyści regionom Wspólnoty, szczególnie w regionie Kaliningradu.

2. Opis sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze kwalifikowanym ²

OGÓLNE INFORMACJE O OBSZARZE KWALIKOWANYM

Cały obszar programu obejmuje 114,63 tysiące km² (włączając 16,27 tysięcy km² regionów sąsiadujących). Wszystkie jednostki terytorialne objęte programem leżą w regionie Morza Bałtyckiego.

Warunki geograficzne, w szczególności Morze Bałtyckie jako naturalna przeszkoda dla współpracy, jak również ogromne dysproporcje w rozwoju pomiędzy regionami na obszarze objętym programem, wymagają szczególnych wysiłków skierowanych na usuwanie barier stojących przed współpracą i starań ułatwiających pełną integrację, a w ten sposób pobudzających konwergencję. Na obszarze Południowego Bałtyku dotyczy to szczególnie barier infrastrukturalnych i tworzenia warunków sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi gospodarki opartej na wiedzy, wsparcia dla innowacyjności, wykorzystania potencjału turystycznego i bogactwa dziedzictwa kulturowego. Ważne są także bariery mentalne wynikające z różnych doświadczeń historycznych, istniejące wciąż na obszarze objętym programem, które hamują rozwój kontaktów transgranicznych. Fakt, że obszar kwalifikowany do wsparcia znajduje się nad Morzem Bałtyckim, wymaga szczególnej uwagi w zakresie kwestii środowiskowych. Zrównoważony rozwój całego regionu zawsze był priorytetem współpracy bałtyckiej.

Warunki geograficzne na obszarze Południowego Bałtyku wpływają na wzorzec zasiedlenia, które jest relatywnie bardzo podzielone. Bardzo duży procent lasów i terenów zalesionych oraz wielka ilość jezior występujących na obszarze objętym programem powodują niską gęstość zaludnienia w większości regionów na tym obszarze. Ludność jest skoncentrowana w dużych centrach miejskich, które są osiami rozwoju społecznego i gospodarczego. Liczba ludności miejskiej na obszarze Południowego Bałtyku sięga ponad 62,9 procenta całej ludności. Najwyższy poziom (poza miejskimi podregionami Greifswaldu, Rostoku, Stralsundu, Wismaru, Szczecina i Gdańska – Gdyni – Sopotu) występuje w Okręgu Skåne (87,4%), a najniższy w podregionie Ostvorpommern (30,1%).

² Źródła danych statystycznych: EUROSTAT (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); dane przedstawione przez regiony uczestniczące w programie

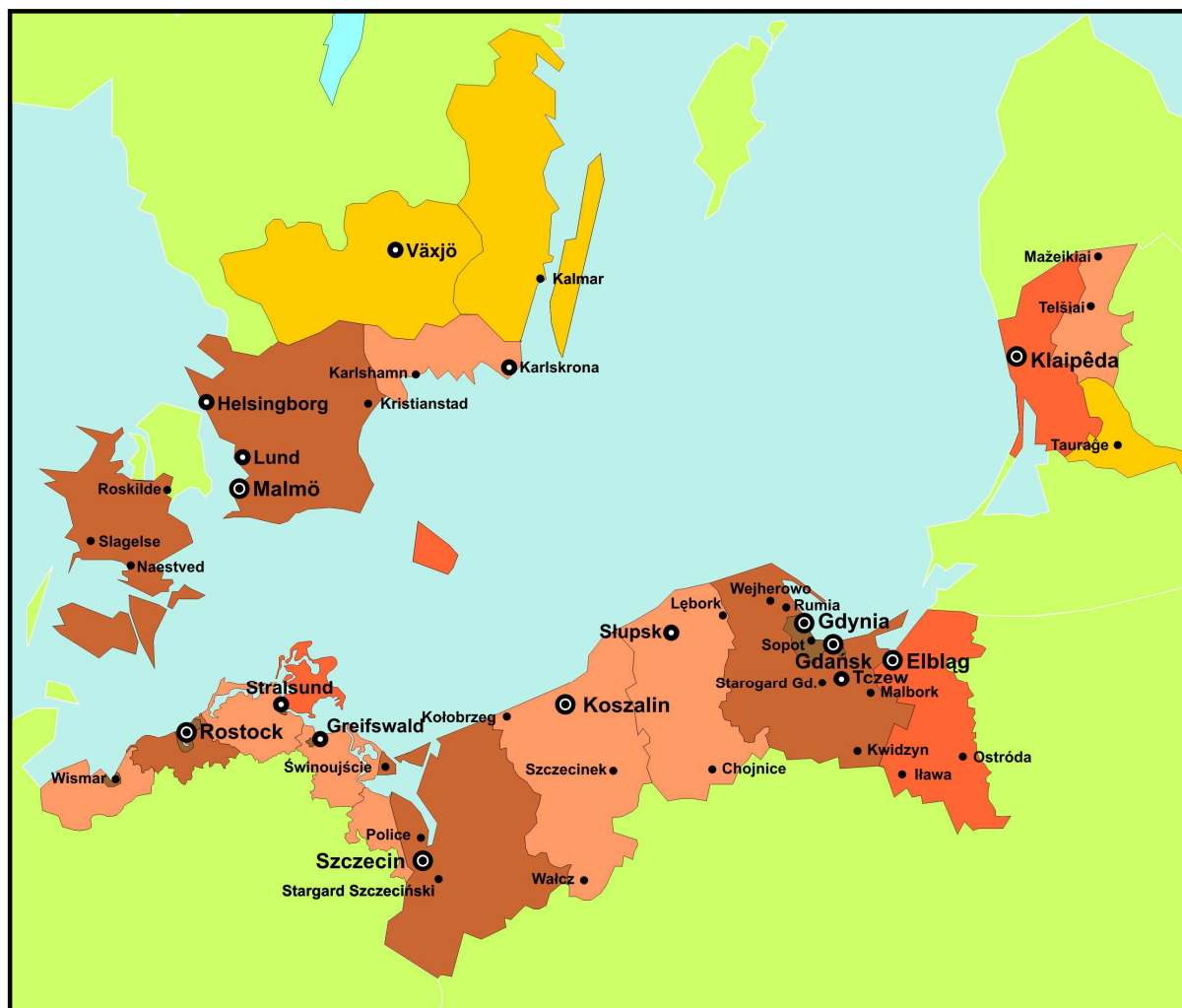
Struktura zasiedlenia analizowanego obszaru stanowi wyzwanie dla zrównoważonego rozwoju. Rozwój gospodarczy i społeczny jest skoncentrowany w dużych centrach miejskich, co powoduje wyzwanie dla stworzenia odpowiednich warunków rozwoju na obszarach wiejskich i w małych miastach. Z perspektywy ekologicznej rozdrobniony wzorzec zaludnienia może spowodować problemy w racjonalnym wykorzystaniu / rozbudowie infrastruktury ochrony środowiska (na przykład oczyszczalnie ścieków, składowanie odpadów, zakłady dokonujące recyklingu) i w efektywnym wykorzystywaniu dostępnej energii. Ponadto zapewnienie wystarczających usług społecznych na obszarach wiejskich jest ważnym warunkiem dla zabezpieczenia zrównoważonego rozwoju na obszarze Południowego Bałtyku.

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Obszar programu był w 2005 r. zamieszkały przez prawie 8,67 miliona ludzi. Na całym obszarze Południowego Bałtyku liczba mieszkańców zmniejszyła się od 2001 r. (8,69 miliona ludzi). Jednak ostatnie trendy (2005-2006) powodują zwiększanie się liczby mieszkańców. Jest to spowodowane przez relatywnie wysoki poziom wzrostu liczby mieszkańców w podregionach gdańskim, słupskim, elbląskim i w Okręgu Skåne, lekki wzrost w podregionach koszalińskim i szczecińskim, jak również przez dodatni bilans migracyjny w regionie gdańskim, okręgach szwedzkich oraz na Zealandii. Negatywny bilans migracyjny odnotowany w okręgach litewskich i w większości polskich i niemieckich podregionów, jak również na Bornholmie, stanowi poważne zagrożenie dla sytuacji demograficznej w przyszłości (szczególnie w okręgach litewskich i niektórych niemieckich podregionach gdzie spadek liczby ludności jest skutkiem nie tylko ujemnego bilansu migracji ale także przez ujemny przyrost naturalny). Ujemny bilans migracyjny na obszarach wiejskich i w małych miastach jest spowodowany głównie przez odpływ młodych ludzi szukających lepszych możliwości edukacyjnych i zatrudnienia w dużych centrach miejskich. Dla obszarów o ujemnym bilansie migracyjnym wyzwaniem jest zachowanie i tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy, także dla wysoko wykwalifikowanych osób, w celu zmniejszenia odpływu ludności.

Gęstość zaludnienia na obszarze Południowego Bałtyku jest bardzo zróżnicowana w skali lokalnej i regionalnej. Średnia dla całego obszaru kwalifikowanego wynosi 76 mieszkańców/km². Wskaźnik ten jest wyraźnie niższy niż średnia UE wynosząca 114 mieszkańców/km². Waha się on od 21 mieszkańców/km² w okręgach Kalmar i Kronoberg do ponad 1,8 tysiąca mieszkańców/km² w podregionie miejskim Gdańsk – Gdynia – Sopot.

W 2005 r. większa część ludności (65,1%) obszaru objętego programem była w wieku produkcyjnym. W wieku przedprodukcyjnym było 18,9% ludności, a 16,0% ludności było w wieku poprodukcyjnym. Struktura wieku ludności na obszarze objętym programem jest silnie zróżnicowana. Najstarsza ludność zamieszkuje niemiecką część obszaru Południowego Bałtyku (9 – 11% w wieku przedprodukcyjnym), najmłodsza – regiony w Polsce i na Litwie (ponad 20% w wieku przedprodukcyjnym). Starzenie się ludności jest wspólnym wyzwaniem stojącym przed obszarem Południowego Bałtyku i sprawia ono, że kwestia zasobu rąk do pracy w przyszłości staje się bardzo istotna. Starzenie się ludności ma także ogromne implikacje ekonomiczne. W rzeczywistości może ono wywierać wpływ na wszystkie sektory gospodarki i wszystkie aspekty działalności gospodarczej i społecznej. Ogólnie ludzie starsi nie są niedocenianą grupą o dużym potencjale pracy.

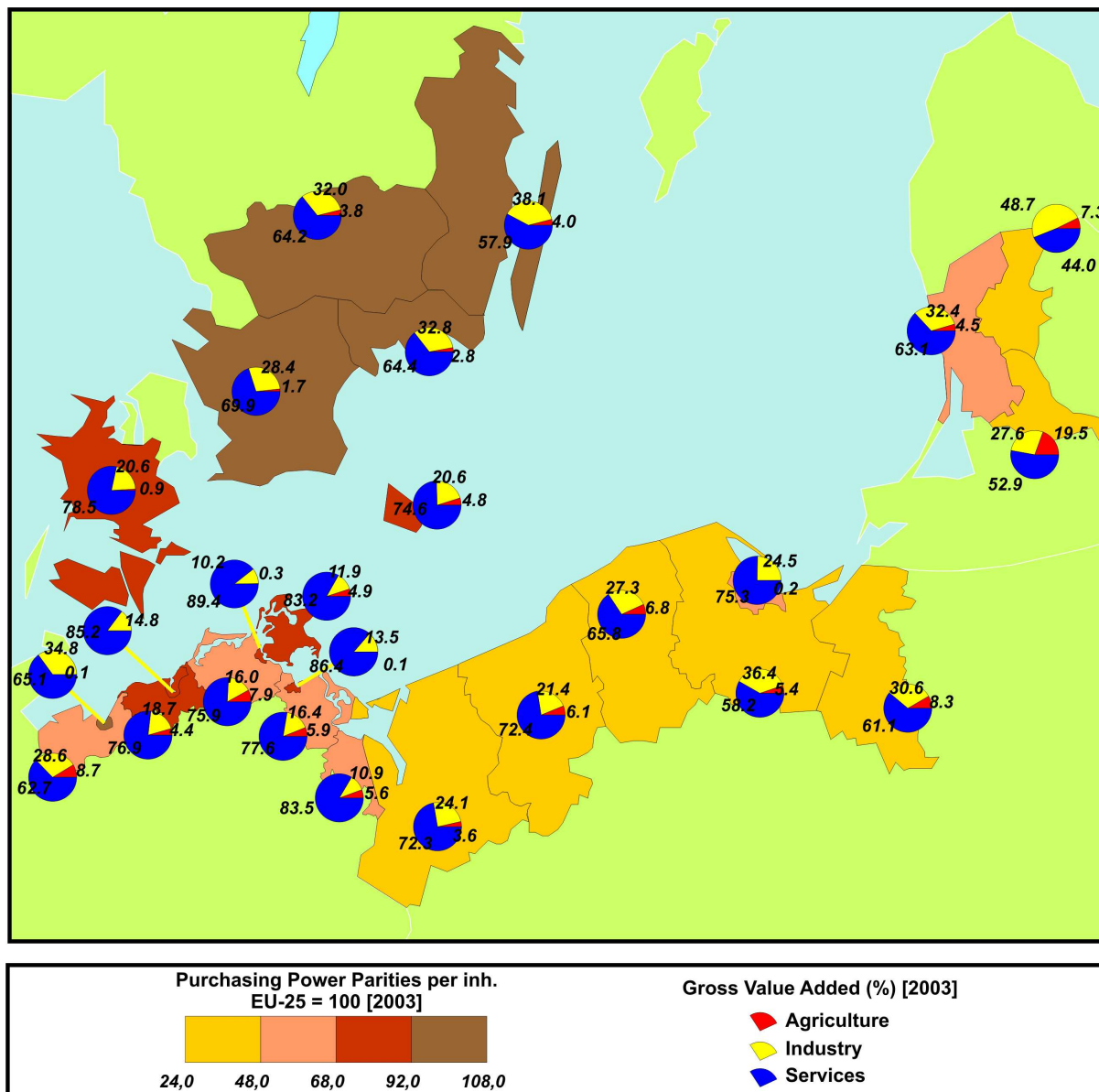
Gęstość zaludnienia (liczba mieszkańców na km²)

Miasta

POZIOMY I DYNAMIKA ROZWOJU GOSPODARCZEGO

PKB na osobę jest najważniejszym syntetycznym wskaźnikiem poziomu rozwoju gospodarczego. Analizy tego wskaźnika na obszarze Południowego Bałtyku pokazują duże dysproporcje w rozwoju pomiędzy odpowiednimi regionami. PKB na osobę w 2003 r., mierzony Parytetem Siły Nabywczej (PPP - Purchasing Power Parity) w stosunku do średniej UE25 (UE25=100, w 2003 r.: 21 740,60 euro) był najwyższy w okręgach szwedzkich (od 100,9 w Okręgu Kalmar do 107,6 w Okręgu Skåne) i w regionie Zelandii (od 88,3 w Okręgu Storstroms do 95,6 w Okręgu Vestsjallands). W regionach niemieckich indeks waha się pomiędzy 53,9 w Nordwestmecklenburg i 94,9 w Rostoku. Te same indeksy dla regionów Litwy i Polski są znacznie niższe: wahają się od 24,5 w okręgu tauroskim, 34,5 w podregionie elbląskim do 65,9 w aglomeracji Gdańsk – Gdynia – Sopot. Indeks dla Gminy Regionalnej Bornholm wynosi 88,7.

Obszar Południowego Bałtyku obejmuje zatem kilka z najbogatszych regionów UE, jak również kilka z najbiedniejszych. Tworzy to duże wyzwanie dla polityki rozwoju, włączając współpracę bałtycką. W celu pełnego wykorzystania potencjału rozwoju obszaru Południowego Bałtyku skuteczny musi być proces konwergencji rozwojowej. W ostatnich latach dynamika rozwoju gospodarczego w regionach Litwy i Polski znacznie przekroczyła wzrost gospodarczy w pozostałej części obszaru Południowego Bałtyku. Utrzymanie tego pozytywnego trendu konwergencji będzie wymagało szybkiego zwiększenia konkurencyjności i innowacyjności gospodarek Litwy i Polski, ponieważ ich zwykle (oparte na kosztach) przewagi konkurencyjne będą stopniowo znikać wraz z postępem ich rozwoju gospodarczego.

Parytet Siły Nabywczej na mieszkańca EU25=100 [2003]

Wartość dodana brutto (%) [2003]

Rolnictwo,
Przemysł,
Usługi

STRUKTURA GOSPODARKI REGIONALNEJ

Sektor usług jest wyraźnie dominujący w strukturze gospodarki obszaru Południowego Bałtyku. Sektor ten w 2003 r. wygenerował 71 procent wartości dodanej brutto (GVA – Gross Value Added), podczas gdy sektor przemysłowy 26 procent, a rolnictwo, myślistwo, leśnictwo i rybołówstwo razem wygenerowały 3 procent GVA. Taka struktura jest z grubsza podobna do średniej UE25 (odpowiednio 72%, 26% i 2%).

Sektor przemysłowy na obszarze objętym programem jest bardzo zróżnicowany. Na obszarze Południowego Bałtyku działają bardzo ważne zakłady chemiczne, petrochemiczne i farmaceutyczne, dobrze rozwinięty jest przemysł produkcji żywności, przemysł stoczniowy, przemysł inżynieryjny, włączając duże przedsiębiorstwa produkujące nadwozia samochodowe, przemysł opakowaniowy związany z przemysłem produkcji żywności, przetwórstwo drewna, produkcja papieru i przemysł budowlany.

Dysproporcje regionalne na obszarze Południowego Bałtyku są także odzwierciedlone w strukturze gospodarczej. Obszar ten obejmuje zarówno typowe regiony usługowo-przemysłowe, gdzie rolnictwo odgrywa tylko marginalną rolę (Gdańsk – Gdynia – Sopot – 0,2 procenta i Roskilde – 1 procent udziału rolnictwa w tworzeniu wartości dodanej brutto), jak również regiony, gdzie sektor ten generuje od 7-8 procent (okręg telszański i podregiony elbląski, słupski i koszaliński) do 20 procent w okręgu tauroskim.

Struktura zatrudnienia także służy jako przykład dużego zróżnicowania struktur gospodarczych. W aglomeracji Gdańsk – Gdynia – Sopot liczba pracowników zatrudnionych w rolnictwie nie przekracza 1 procenta, w przemyśle wynosi 28 procent, a w usługach – 71 procent. W podregionach gdańskim i elbląskim udziały te wynoszą odpowiednio 19, 31 i 50 procent, podczas gdy w regionie zachodniopomorskim (podregiony szczeciński i koszaliński) 12,4 (rolnictwo), 30,3 (przemysł) i 57,3 (usługi), co odzwierciedla poważne różnice na poziomie krajowym. W okręgach w Szwecji udział rolnictwa w zatrudnieniu waha się pomiędzy 2,2 (Skåne) i 3,8 (Kalmar) procenta, natomiast w przypadku przemysłu pomiędzy 24,0 (Skåne) i 31,8 procenta (Kalmar), a w przypadku usług – od 64,5 (Kalmar) procenta do 73,8 procenta (Skåne). Struktura zatrudnienia w okręgu kłajpedzkim jest podobna do niektórych regionów Polski i Niemiec (rolnictwo 10,4%, przemysł 28,4%, usługi 61,1%). Najwyższy poziom zatrudnienia w przemyśle odnotowano w okręgu telszańskim (36,8%), a najwyższy poziom zatrudnienia w rolnictwie – w okręgu tauroskim (44,4%). W regionach niemieckich udział rolnictwa w zatrudnieniu waha się od 0,7 procenta (Rostok) do 8,3 procenta (Nordwestmecklenburg), w przemyśle pomiędzy 13,3 (Greifswald i Rugia) i 30,1 procenta (Wismar), w usługach pomiędzy 62,1 procenta (Nordwestmecklenburg) i 85,9 procenta (Rostok).

Zwiększająca się współpraca biznesowa i odpowiadające jej przepływy kapitału na obszarze objętym programem umożliwią stworzenie dodatkowych atutów i wewnątrz regionalnych specjalizacji, co spowoduje zwiększenie konkurencyjności wobec konkurencji globalnej.

Głównymi artykułami eksportowymi obszaru Południowego Bałtyku są produkty petrochemiczne, sprzęt telekomunikacyjny, wyposażenie samochodowe i transportowe, produkty przemysłu metalowego, produkty leśne i rozmaite technologie produkcyjne.

Skład konkretnych transgranicznych klastrów w pojedynczych regionach różni się pomiędzy sobą, ale - jako wzorzec ogólny - regiony szwedzkie, duńskie i niemieckie zajmują kluczowe pozycje koordynujące w takich klastrach, podczas gdy partnerzy polscy i litewscy głównie przyjęli w ostatniej dekadzie rolę tanich podwykonawców. W ciągu ostatnich kilku lat sytuacja ta stopniowo się zmieniała, dając bardziej zbilansowany obraz struktur współpracy.

Rodzaje przemysłu na obszarze Południowego Bałtyku różnią się pomiędzy regionami, jednak są pewne wspólne dziedziny, które mogą przyczynić się do rozwoju atrakcyjnych profilów tego obszaru:

- Przemysł drzewny – regiony szwedzkie są znaczącymi importerami towarów z krajów bałtyckich i z Rosji. Produkty końcowe są sprzedawane na całym świecie. W ramach przemysłu celulozowo – papierniczego występują bardzo duże przepływy towarów przez Morze Bałtyckie,
- Przemysł meblowy – na obszarze objętym programem w ramach tego przemysłu prowadzona jest bardzo duża działalność (szczególnie w Kronoberg, Kalmar, Blekinge i regionie Pomorza),
- Turystyka i przemysł wypoczynkowy – wszystkie regiony wokół Morza Bałtyckiego mają rozwinięty przemysł turystyczny,
- Transport i logistyka – dla kilku gałęzi przemysłu, na przykład związanych z drewnem, ropą naftową i gazem, obszar Południowy Bałtyku służy jako region tranzytowy,
- Przemysł energetyczny i przemysł technologii środowiskowych – istnieje duży potencjał dla transferu wiedzy, szczególnie w zakresie energetyki jądrowej i energii odnawialnej (na przykład długa linia brzegowa wokół Morza Bałtyckiego nadaje się do budowania zakładów produkujących energię z wiatru). Istnieje także bardzo duży potencjał do wymiany wiedzy i produktów w ramach przemysłu technologii środowiskowych,
- Przemysł morski – większość podregionów objętych programem ma długą tradycję działalności związanej z morzem, budowy statków, rybołówstwa i działalności żeglugowej, co stanowi potencjał do udanego konkurowania na globalnych rynkach morskich. Tradycja ta tworzy także specjalną atmosferę morską w tych regionach, która może być bardzo atrakcyjna dla turystów,
- Przemysł opieki zdrowotnej i usług społecznych – na obszarze Południowego Bałtyku jest bardzo dużo kompetencji i wykwalifikowanego personelu, istnieje także wysokiej jakości infrastruktura i wspaniałe warunki naturalne do zaspokojenia rosnącego zapotrzebowania na usługi zdrowotne i poprawiające samopoczucie.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACYJNOŚĆ

Małe i średnie firmy mają zasadnicze znaczenie dla gospodarki na obszarze Południowego Bałtyku. Wysoki poziom przedsiębiorczości był fundamentem udanego historycznego rozwoju zamożnych regionów w Szwecji i Danii (prawie 55 tysięcy MŚP na obszarze objętym programem), jak również fundamentem szybkiego rozwoju polskich (prawie 680 tysięcy MŚP), litewskich (prawie 11 tysięcy MŚP) i niemieckich regionów po ponownym wprowadzeniu gospodarki rynkowej na początku lat 90-tych XX wieku. Jednakże nieefektywne lokalne i regionalne systemy wsparcia przedsiębiorczości wciąż są istotnym problemem. Systemy te powinny być rozwijane zgodnie z koncepcją partnerstwa publiczno-prywatnego. W każdym przypadku kluczowe dla rozwoju MŚP są warunki makroekonomiczne i system instytucjonalny. Muszą zostać usunięte bariery administracyjne i prawne, które ograniczają rozwój przedsiębiorstw. Działania w tym celu powinny być realizowane na wszystkich poziomach administracji: lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim. Współpraca bałtycka mogłaby wnieść duży wkład w zajmowanie się tymi kwestiami, na przykład poprzez wymianę najlepszych praktyk i usunięcie przeszkód transgranicznych.

Duża przedsiębiorczość zauważalna w polskiej i litewskiej części obszaru Południowego Bałtyku nie wprowadziła do ich gospodarek dużej innowacyjności. Z drugiej strony regiony szwedzkie i duńskie (z wyjątkiem Bornholmu) należą do najbardziej innowacyjnych gospodarek w całej UE. Są one uważane za liderów innowacji, a ich syntetyczny wskaźnik innowacji (Summary Innovation Index) jest dużo powyżej poziomu UE25.³ Jednak system finansowania B+R, który jest ważnym czynnikiem dla innowacyjności, także w tych regionach powinien być bardziej efektywny. Wskaźnik Revealed Regional Summary Innovation Index (RRSII), wykorzystywany do zlokalizowania liderów lokalnych biorąc pod uwagę zarówno względną wydajność innowacyjną regionu w UE, jak i względną wydajność regionu w kraju, wynosi jak następuje: polskie regiony północno-zachodnie: 0,26; Litwa: 0,33; Meklemburgia-Pomorze Przednie; 0,37, Dania: 0,68; południowa Szwecja: 0,76.

RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

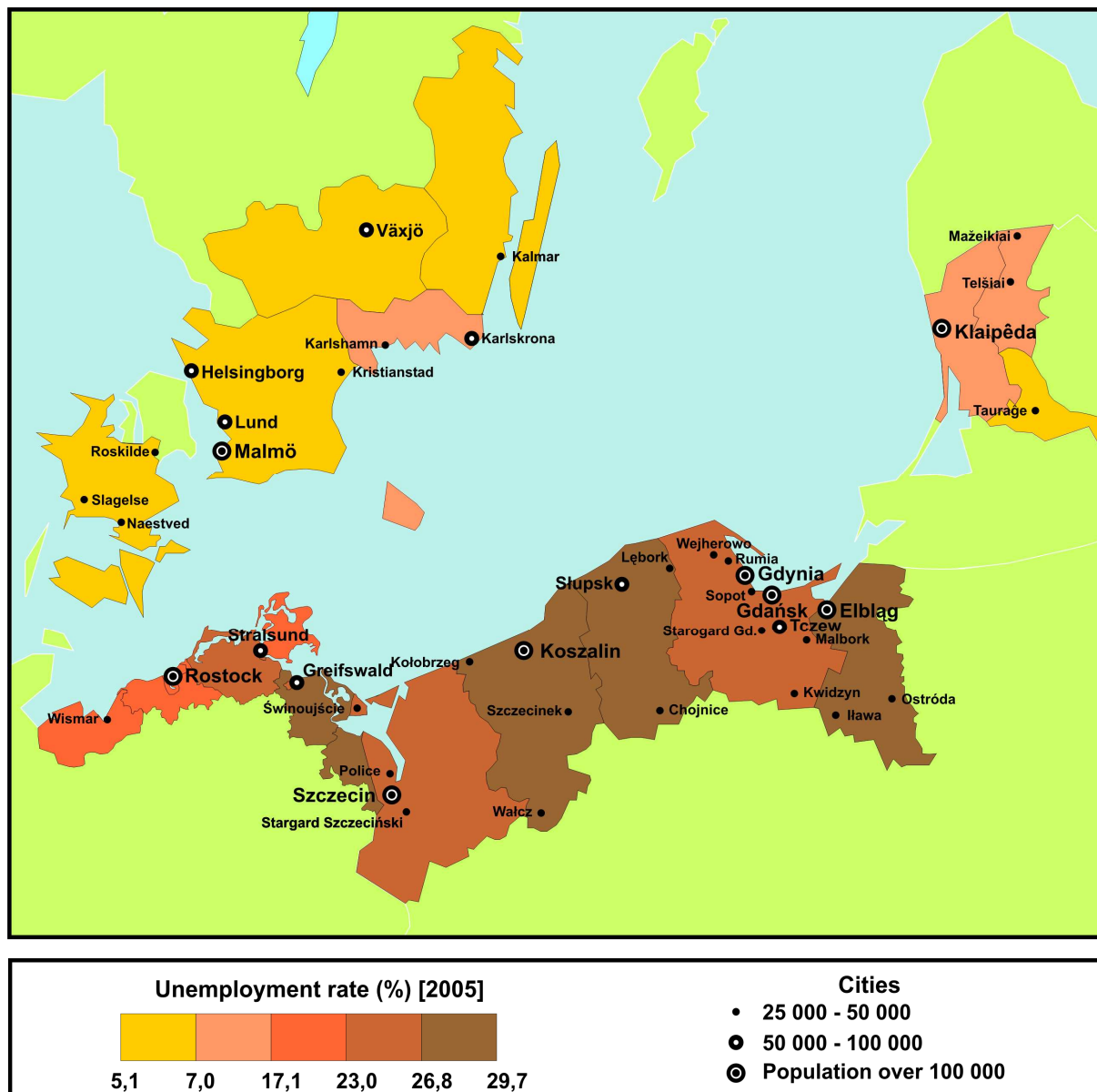
Duże dysproporcje w poziomach rozwoju społeczno-gospodarczego pomiędzy analizowanymi regionami są odzwierciedlone w sytuacji na lokalnych i regionalnych rynkach pracy. Występują nie tylko duże różnice w stopach bezrobocia, ale także w strukturach bezrobocia (według wieku, płci i wykształcenia osób bezrobotnych). Podobna dywersyfikacja jest widoczna wśród osób zatrudnionych. Najważniejszym wskaźnikiem potwierdzającym wielkość i zakres dysproporcji na rynkach pracy jest stopa bezrobocia. Obszar Południowego Bałtyku obejmuje regiony, gdzie wartość tego wskaźnika jest znacznie poniżej średniej UE (8,8 procenta w 2005 r.), jak również takie, w których wskaźnik ten osiąga najwyższe poziomy w całej Unii. Na koniec 2005 roku najgorsza sytuacja pod tym względem została odnotowana w regionach niemieckich (wynosząc od 29,7 procenta w Uecker-Randow, 26,8 procenta w Ostvorpommern, 25,7 procenta w Nordvorpommern do 17,1 procenta w Nordwestmecklenburg) i polskich: z wyjątkiem aglomeracji Gdańsk – Gdynia – Sopot (9,0 procent) we wszystkich polskich regionach stopa bezrobocia przekroczyła 20 procent (wynosząc od 29,5 procenta w regionie koszalińskim, 28,1 w słupskim, 28,0 w elbląskim do 23,5 w szczecińskim). Stopa bezrobocia w tych regionach jest jedną z najwyższych w Polsce (średnia krajowa w 2005 r. wynosiła 17,7 procenta). W okręgach szwedzkich stopa bezrobocia wahała się pomiędzy 5,1 procenta w Okręgu Kronoberg i 7,1 procenta w Okręgu Blekinge i była niższa od średniej UE. Jednak w ciągu ostatnich kilku lat stopy te rosły. Stopa bezrobocia rosła także w regionach niemieckich od 2001 r. W Gminie Regionalnej Bornholm stopa bezrobocia osiągnęła 9,0 procenta w 2005 r., przekraczając nie tylko średnią UE, ale także duńską, wynoszącą 4,8 procenta. Także stopa odnotowana w Zelandii (5,3 procenta) była wyższa niż średnia krajowa. W regionach litewskich stopa bezrobocia wynosiła w 2005 r. od 7,9 procenta w okręgu telszańskim do 6,0 procenta w okręgu tauroskim (średnia stopa bezrobocia dla Litwy wynosiła 8,3 procenta).

Ostatnio regiony litewskie i polskie doświadczyły znacznego zmniejszenia stóp bezrobocia. Bezrobocie w tych regionach ma charakter strukturalny i jest spowodowane przez historyczne dziedzictwo niedostatków na rynku pracy. Jest to odzwierciedlone w wysokim procencie ludzi pozostających bez pracy przez przedłużający się czas, szczególnie w polskich regionach (około 65 procent w województwie pomorskim w porównaniu do 11-16 procent bezrobotnych pozostających bez pracy przez 12 miesięcy i dłużej w okręgach szwedzkich). Wyższe bezrobocie wśród kobiet niż wśród mężczyzn jest problemem w polskiej i duńskiej części obszaru Południowego Bałtyku (w regionach szwedzkich i niemieckich sytuacja jest odwrotna).

Zróznicowanie sytuacji na regionalnych i lokalnych rynkach pracy na obszarze Południowego Bałtyku jest dużym wyzwaniem dla współpracy transgranicznej. W celu pełnego wykorzystania potencjału tej współpracy konieczny jest efektywny proces konwergencji,

³ Źródło: Europejskie zestawienie wyników w zakresie innowacji 2006.

który doprowadzi do zmniejszenia bezrobocia w najbardziej dotkniętych nim regionach. Wymagane są także działania zmierzające do usuwania barier stojących przed wolnym przepływem siły roboczej. Liberalizacja rynku pracy sprzyja bardziej skutecznemu i pełniejszemu wykorzystywaniu zasobów siły roboczej, co z kolei przyczynia się do lepszych warunków rozwoju dla całego obszaru przechodzącego proces integracji. Wszystkie działania podejmowane w tym celu powinny być zgodne ze szczególnymi przepisami prawa, zasadami i porozumieniami państw członkowskich dotyczącymi rynku pracy. Migracje w poszukiwaniu pracy są przedmiotem wielu ograniczeń i przeszkód, co powoduje utrzymywanie się dużych dysproporcji i niedostatków strukturalnych na lokalnych rynkach pracy.

Stopa bezrobocia (%) [2005]

Miasta

SZKOLNICTWO I BADANIA

Sytuacja w kategorii jakości i struktury systemu edukacyjnego na obszarze Południowego Bałtyku jest ogólnie dobra, jednak zróżnicowana regionalnie i lokalnie. Na obszarze tym znajduje się ponad 2,8 tysiąca szkół podstawowych, 1,9 tysiąca szkół średnich, 629

zawodowych instytucji edukacyjnych, 96 uniwersytetów lub innych instytucji oferujących wyższe wykształcenie i prawie 900 tysięcy studentów (rok 2004/2005). Średnio na obszarze objętym Programem w roku 2005 było 104 studentów na 1 000 mieszkańców.

Programy wymiany studentów i międzynarodowa współpraca instytucji zapewniających wyższe wykształcenie oferują dobre możliwości rozwoju na obszarze Południowego Bałtyku. Co ważniejsze, istniejąca współpraca stale się poprawia na całym obszarze kwalifikowanym. Wiele uniwersytetów obejmuje prawie wszystkie kierunki edukacji i badań i oferuje bardzo duże możliwości rozwoju. Ponieważ wiele z tych uniwersytetów jest młodych, są one otwarte na rozwijanie interesującej współpracy z sektorami publicznym i prywatnym, tzw. współpracy triple helix (potrójnej heliksy), tak by stać się bardziej konkurencyjnymi i innowacyjnymi.

Różnice strukturalne w systemach edukacyjnych, jak również efektywność tych systemów (jakość edukacji) wynikają głównie z dysproporcji rozwojowych, kulturalnych i systemowych pomiędzy regionami objętymi programem. Największym problemem jest dostosowanie systemów edukacyjnych do zmieniających się wymagań rynku pracy. Wspólnym wyzwaniem jest rozwój efektywnego systemu szkoleń uzupełniających i przekwalifikowujących. System ten umożliwi lepsze zwalczanie strukturalnego braku powiązania pomiędzy popytem i podażą na rynku pracy. W chwili obecnej coraz trudniejsze staje się znalezienie pracowników o określonych kwalifikacjach i umiejętnościach nawet w regionach dotkniętym największym bezrobociem. Systemy Edukacji Zawodowej i Technicznej (poprzednio: *Edukacja i szkolenie zawodowe*) pozostawiają wiele do życzenia. Można zaobserwować rosnący deficyt w zakresie zawodów technicznych i inżynierskich. Jednocześnie większość systemów edukacyjnych koncentruje się na wykształceniu ogólnym i humanistycznym. Może to spowodować niekorzystne warunki dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach.

Ogólny poziom wykształcenia mieszkańców obszaru Południowego Bałtyku stopniowo się poprawia; jednak struktura szkolnictwa nie jest w pełni powiązana z potrzebami rynku pracy. Jest to także wyzwanie dla współpracy bałtyckiej, która powinna wzmocnić wspólne programowanie dostosowania systemów edukacyjnych i programów nauczania w odpowiedzi na integrację rynku pracy. Wspólny rynek pracy wymaga wspólnego planowania w zakresie edukacji i uczenia się przez całe życie (dla tych, którzy chcą poprawić swoje kwalifikacje, unowocześnić umiejętności lub przejść przeszkolenie do nowej pracy). Konieczne jest poprawienie współpracy pomiędzy instytucjami rynku pracy i organizacjami biznesowymi, a instytucjami systemu edukacyjnego.

Problem niewykwalifikowanych osób opuszczających szkołę także powinien być podkreślony; konieczne jest podjęcie wysiłków w celu zmniejszenia liczby osób opuszczających szkołę bez dyplomu (na niektórych obszarach objętych programem). Stale rośnie zapotrzebowanie na wykwalifikowanych i wyspecjalizowanych pracowników, a przyszłe zmiany demograficzne wymagają wykwalifikowania całych zasobów ludzkich na obszarze Południowego Bałtyku.

Innym problemem systemu edukacyjnego na analizowanym obszarze jest jego dostępność ekonomiczna i przestrzenna. Bezrobocie i ubóstwo w kilku częściach obszaru Południowego Bałtyku oraz niska gęstość zaludnienia, typowa dla większej części regionu, czynią dostęp do edukacji ważną kwestią dla jego rozwoju. Poza efektywnymi programami stypendialnymi, poprawianiem dostępu transportowego do centrów edukacyjnych i rozwojem infrastruktury szkolnictwa potrzebne są nowe formy edukacji (na przykład e-nauka), w celu ułatwienia dostępu do wykształcenia na każdym poziomie i w bardziej elastyczny sposób.

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy i wzmocnienie innowacyjności przedsiębiorstw na obszarze Południowego Bałtyku wymaga poprawienia efektywności systemu badań i rozwoju

(B+R). Kluczową kwestią jest poprawienie współpracy pomiędzy sektorem naukowym i światem biznesu. Powinna także zostać zwiększona efektywność systemu finansującego i organizującego badania, zgodnie z koncepcją triple helix. Wszystkie te środki są dużo ważniejsze niż zwiększone wydatki na B+R. Sytuacja pod tym względem różni się także znacznie na analizowanym obszarze. Kilka regionów jest uznawanych za liderów w zakresie innowacyjności, ale efektywność ich wydatków na B+R wciąż może zostać znacznie poprawiona. Regiony w Polsce i na Litwie są teraz na etapie wprowadzania swoich regionalnych strategii dotyczących innowacji i tworzenia regionalnych systemów wsparcia dla B+R.

Współpraca bałtycka powinna wspierać rozpowszechnianie i promowanie najlepszych modeli systemowych i organizacyjnych, ich dostosowywanie do warunków lokalnych i regionalnych (porównywanie zgodnie z koncepcją *Learning Regions (Uczących się regionów)*), jak również zwiększanie poziomu integracji wiedzy regionalnej i rynków informacji.

DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA

Obszar Południowego Bałtyku jest ważnym węzłem transportu morskiego, lądowego i powietrznego. Zwiększone możliwości transportowe były kluczowym elementem procesów integracyjnych na tym obszarze. Obszar objęty programem jest w dużym stopniu peryferyjny wobec głównych korytarzy transportowych Sieci Transeuropejskiej TEN (Trans-European Network), łączącej główne rynki europejskie i globalne i traktowanej priorytetowo przez UE i rządy krajowe. Dlatego też obszar Południowego Bałtyku narażony jest na pozostanie w tyle za tymi regionami, do których jest bardziej bezpośredni dostęp. Słaba dostępność transportowa wpływa negatywnie na prawie wszystkie sektory gospodarki regionalnej, włączając turystykę. Rozwój gospodarczy i społeczny na obszarze Południowego Bałtyku generuje coraz większe zapotrzebowanie na zwiększoną infrastrukturę transportową na tym obszarze.

Regiony Południowego Bałtyku cierpią na niewystarczającą ilość i jakość połączeń transgranicznych, które są bardzo ważne dla integracji Południowego Bałtyku i dobrej łączności pomiędzy jego systemami miejskimi. Na obszarze Południowego Bałtyku występują ogromne dysproporcje w dostępie do infrastruktury transportowej, szczególnie do linii kolejowych, lotnisk i terminali intermodalnych. Tylko w ciągu ostatniej dekady ilość przewozów obsługiwanych na tym obszarze podwoiła się, a oczekuje się, że ta tendencja jeszcze nawet przyspieszy ze względu na powiększenie UE i zwiększony handel Wschód-Zachód.

Sieć drogowa jest dobrze rozwinięta w regionach szwedzkich i niemieckich, w Zelandii i w obwodach litewskich, chociaż istnieje potrzeba poprawy ogólnych sieci dróg (jak również kolei). Polskie regiony charakteryzuje największy deficyt sieci dróg, który zmniejsza ich konkurencyjność i potencjał rozwoju. Gęstość sieci i jej stan techniczny jest niższy niż średnia krajowa i średnia UE. Drogi te wymagają zatem intensywnej modernizacji.

Korytarze transportowe Północ – Południe, takie jak: Öresund - Gedser / Trelleborg - Rostok – Berlin – na południe, Öresund - Trelleborg - Sassnitz - Berlin – na południe, Centralny Europejski Korytarz Transportowy łączący Skåne z Pomorzem Zachodnim i poprzez zachodnią Polskę na południu z Republiką Czeską oraz korytarz SEBTrans-Link prowadzący z Goteborga przez Kronoberg, Blekinge, Pomorze do Republiki Słowackiej i dalej na południe, mają decydujące znaczenie dla rozwoju obszaru Południowego Bałtyku.

Korytarze transportowe Wschód-Zachód, które cechuje intermodalny system dróg, linii kolejowych i portów i które biegną wzdłuż północnych i południowych brzegów Południowego Bałtyku, są szczególnie istotne dla rozwoju kontaktów handlowych z Rosją,

Chinami i Dalekim Wschodem. Korytarze te obejmują: korytarz Öresund – Skåne – Blekinge – Kłajpeda/Kaliningrad – Mińsk/Moskwa – na wschód, korytarz Meklemburgia-Pomorze Przednie – Pomorze Zachodnie – Pomorze – Kaliningrad – Litwa – na wschód oraz korytarz biegnący dalej na Wschód z regionu Kalmar.

Zarówno korytarze transportowe Północ-Południe, jak i Wschód-Zachód wymagają dużej uwagi ze względu na krótki odcinek morski znajdujący się na ich drodze.

Jednym z głównych elementów transportowej infrastruktury drogowej i kolejowej w regionie Południowy Bałtyku jest most Oresund pomiędzy Kopenhagą i Malmö, otwarty w lipcu 2000 r. Most Oresund miał duże znaczenie dla dynamicznego rozwoju handlu i przemysłu w tej części obszaru Południowego Bałtyku.

Podobne dysproporcje występują w gęstości i jakości infrastruktury transportu kolejowego. Jej powiększenie i modernizacja są warunkiem wstępnym do tego, by koleje stały się bezpieczniejszą i bardziej przyjazną dla środowiska alternatywą dla transportu drogowego.

Transport morski, jak również infrastruktura portów, także wymaga modernizacji i powiększenia. Połączenia pomiędzy portami i infrastrukturą kolejową i drogową są kluczowe dla rozwoju tego środka transportu. Połączenia takie są najgorsze w portach polskich. Pasażerski ruch morski łączy główne porty na obszarze Południowego Bałtyku.

Koncepcja UE “Autostrady morskie” (Motorways of the sea – MoS) ma na celu wprowadzenie nowych, intermodalnych, łańcuchów logistycznych w Europie, opartych na drogach morskich, co powinno w przyszłości doprowadzić do zmiany strukturalnej we wzorcu transportu. Łańcuchy te będą bardziej zrównoważone, gdyż ich celem jest przeniesienie towarów z dróg na linie kolejowe i morze, i powinny być one pod względem komercyjnym bardziej efektywne niż transport drogowy. Ważne jest, że program Południowy Bałtyk promuje inicjatywy w ramach MoS, jak również wysiłki mające na celu poprawienie potencjału usług kolejowych jako części intermodalnych łańcuchów transportowych.

Rosnąca konkurencja pobudza rozwój transportu powietrznego. Ze względu na warunki geograficzne jest to bardzo ważny środek transportu na obszarze Południowego Bałtyku. Jego dalszy rozwój zależy jednak od rozbudowy i modernizacji lokalnych i regionalnych lotnisk.

Liczne projekty rozwoju transportu były realizowane w ramach Programu INTERREG IIIB BSR (na przykład Baltic Master, Baltic Gateway, Baltic Tangent, SEB Trans-Link, South Baltic Arc, Korytarz transportowy East-West). Ich rezultaty powinny być brane pod uwagę przy opracowaniu wspólnych działań mających na celu poprawienie dostępności obszaru Południowego Bałtyku.

TECHNOLOGIE TELEKOMUNIKACYJNE I INFORMACYJNE

Obszar Południowego Bałtyku składa się zarówno z regionów, gdzie rozwój technologii telekomunikacyjnych i informacyjnych jest na najwyższym poziomie światowym (okręgi szwedzkie), jak również z regionów, gdzie osiągnięcie średniej UE będzie wymagało czasu i inwestycji (regiony polskie i okręg kłajpedzki). Mimo tego, że rozwój ICT w tych regionach jest bardzo dynamiczny, to wciąż pozostają one w tyle pod względem dostępności i wykorzystywania Internetu, liczby komputerów osobistych na gospodarstwo domowe i ucznia.

Dalszy rozwój gospodarki opartej na wiedzy wymaga zwiększenia gęstości i poprawienia jakości infrastruktury telekomunikacyjnej. Jej dostępność – także z perspektywy cenowej – ma ogromny wpływ na możliwości rozwoju. Pomimo olbrzymiego postępu osiągniętego w ostatnich latach oraz poprawy sytuacji wywołanej ożywieniem na rynku telefonii

komórkowej, dostępność ta jest najgorsza w regionach polskich. Główną przeszkodą jest trwająca kontrola rynku i brak liberalizacji. Tak jak w przypadku transportu lotniczego otwarcie rynku dla konkurencji przyspieszy szybki rozwój usług i w ten sposób spowoduje zwiększoną dostępność.

ŚRODOWISKO NATURALNE I JEGO OCHRONA

Jednym z głównych celów jest zahamowanie eutrofizacji Morza Bałtyckiego i wielu jezior znajdujących się w regionie. Chociaż napływ mineralnych środków pokarmowych ze strumieni i rzek obszaru Południowego Bałtyku został zmniejszony, to odnotowano bardzo ograniczone tego skutki dla środowiska. Nagromadzenie substancji szkodliwych spowodowane nadmiernym nawożeniem miało miejsce przez długi okres czasu i wszystkie działania podejmowane teraz nie będą miały natychmiastowego skutku. Wody przybrzeżne, które są ważnym terenem tarła wielu gatunków ryb w Morzu Bałtyckim, są wrażliwe na emisje azotu i zrzuty przemysłowe w postaci chlorowych materiałów organicznych i metali ciężkich.

Poważnym problemem jest oczyszczanie ścieków komunalnych i rolnych na słabo zaludnionych obszarach. Ogromna większość obszarów wiejskich w regionach polskich i litewskich nie ma sieci kanalizacyjnej lub oczyszczalni ścieków. Istnieje także potrzeba dalszego zwiększenia ilości ścieków całkowicie oczyszczonych przy zastosowaniu technologii biologicznego oczyszczania ścieków.

Ze względu na zwiększające się wykorzystywanie linii brzegowej przez człowieka i ze względu na zmiany klimatyczne, coraz bardziej zauważalne stają się procesy erozji na wybrzeżu Morza Bałtyckiego. Czynniki erozji brzegów ma bezpośredni wpływ na atrakcyjność regionu. Ten problem nie może być rozwiązany bez dobrze rozwiniętych planów działania w zakresie zintegrowanego zarządzania obszarami przybrzeżnymi.

Szybko rosnący sektor turystyki nadbrzeżnej i morskiej także wywiera rosnącą presję na środowisko Morza Bałtyckiego. Innymi źródłami zagrożenia dla środowiska są: intensywne rolnictwo i akwakultura, rosnące ryzyko związane z transportem morskim przez basen Bałtyku, rozwój prawie wszystkich gałęzi przemysłu związanych z morzem (ze szczególnie dużym tempem wydobywania zasobów mineralnych spod dna morza), rosnące zużycie energii, leśnictwo i wykorzystywanie zasobów żywych Morza Bałtyckiego, jak również globalne zmiany klimatyczne. Zagrożenia te powodują większe ryzyko dalszej eutrofizacji, zanieczyszczenia substancjami niebezpiecznymi, utraty różnorodności biologicznej, jak również poważne zagrożenie dla zdrowia i warunków życia na tym obszarze. Jedną z najbardziej widocznych konsekwencji naruszonego bilansu naturalnego Morza Bałtyckiego są nienormalne kwitnienia glonów na wodach powierzchniowych i obszary pozbawione życia przy dnie morza, obserwowane na Morzu Bałtyckim począwszy od lat 1960.

Przez Morze Bałtyckie przebiega kilka z najbardziej ruchliwych morskich linii przewozowych na świecie. Zwiększa to nacisk na środowisko morskie wynikający na przykład z rozlewów ropy lub uwalniania niebezpiecznych substancji przewożonych statkami. Zgodnie z prognozami zagrożenie wypadkami i zanieczyszczeniem środowiska może jeszcze nawet wzrosnąć ze względu na szybko rosnące usługi przewozów promowych i zwiększające się ilości transportowanej morzem ropy naftowej i produktów naftowych.

Obszar Południowego Bałtyku charakteryzuje się cennymi walorami naturalnymi, co częściowo jest odzwierciedlone w procencie obszarów leśnych i wodnych, wyższym niż średnia UE. Ponadto obszar ten jest ważnym obszarem migracji i siedlisk zimowych dla ptaków. Stan zasobów i środowiska nie jest zadowalający, chociaż emisje do atmosfery cząstek stałych i gazowych substancji zanieczyszczających zostały zmniejszone. Zmniejszone zostały w ostatnich latach także emisje ścieków i odpadów przemysłowych. Niestety

zintensyfikowana produkcja przemysłowa i zwiększający się ruch na drogach mają odwrotny skutek.

Ze względu na swoje położenie geograficzne obszar Południowego Bałtyku jest dotknięty zanieczyszczeniami powietrza, które napływają z Europy kontynentalnej. Kwaśne deszcze są zagrożeniem przede wszystkim dla obszarów leśnych w północnej części regionu Południowego Bałtyku. Tego problemu nie można rozwiązać bez współpracy międzynarodowej. Istotne także jest dalsze zredukowanie ilości zanieczyszczeń, które są wciąż wytwarzane na obszarze Południowego Bałtyku przez działające na tym terenie sektory rolniczy i przemysłowy oraz przez ruch drogowy.

Świadomość środowiskowa znacznie się zwiększyła na obszarze Południowego Bałtyku. Rządy lokalne, regionalne i krajowe zainwestowały duże kwoty pieniędzy w poprawienie ochrony środowiska. Środki te doprowadziły do pozytywnych wyników, ale jeszcze więcej pozostaje wciąż do zrobienia, szczególnie w polskiej i litewskiej części obszaru Południowego Bałtyku, gdzie wydatki obliczane na osobę były znacznie niższe niż średnie krajowe i średnia UE.

Relatywnie duży procent obszaru Południowego Bałtyku podlega różnym formom ochrony: są to parki narodowe, rezerwaty biosfery UNESCO, parki naturalne, rezerwaty naturalne i parki widokowe, sieć Natura 2000, jak również wiele tak zwanych indywidualnie chronionych obiektów, które obejmują: pomniki przyrody, obszary ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz kompleksy naturalne i widokowe. Te obszary chronione reprezentują większość gatunków, siedlisk i krajobrazów charakterystycznych dla obszaru Południowego Bałtyku, włączając te zagrożone na poziomie regionalnym, europejskim lub globalnym. Oprócz nutyfikacji i zanieczyszczeń zagrożeniem dla wrażliwych gatunków i siedlisk, szczególnie na terenach przybrzeżnych, są zakłócenia spowodowane zintensyfikowanym wykorzystywaniem obszarów lądowych i wodnych (ruch drogowy, turystyka itd.) oraz rozdzielaniem ich przez infrastrukturę.

Rozwój zrównoważonych źródeł energii i zwiększenie wydajności energetycznej także mają podstawowe znaczenie, gdyż to sektor energetyczny jest największym producentem gazów cieplarnianych na świecie i jednym z głównych producentów zanieczyszczeń powietrza. Poprawiona wydajność energetyczna i zmniejszenie zapotrzebowanie sektora przemysłowego na energię w wielu częściach obszaru Południowego Bałtyku zostało zrównoważone przez zwiększenie poziomu zużycia energii w sektorze konsumenckim i sektorze usług. Ponadto znacznym wyzwaniem pozostaje zmniejszenie emisji CO₂, który jest głównym gazem cieplarnianym powodującym zmianę klimatu. Zatem zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii w Podaży Całkowitej Energii Pierwotnej (TPES - Total Primary Energy Supply) jest ważną metodą, dzięki której wpływ sektora energetycznego na środowisko może być zredukowany bez negatywnych konsekwencji dla bezpieczeństwa zaopatrzenia w energię.

Konieczne są zwiększone inwestycje w odnawialne źródła energii, promowanie wydajnego wykorzystywania dostępnej energii, nacisk na przemysł i rolnictwo w celu zmniejszenia przez nie emisji zanieczyszczeń do atmosfery i wody, budowa nowych i bardziej wydajnych zakładów oczyszczania ścieków oraz rozwój programów dla sortowania i recyklingu wszystkich odpadów.

TURYSTYKA

Ze swoimi względnie nienaruszonymi warunkami i zasobami naturalnymi, malowniczymi krajobrazami i dziedzictwem kulturowym obszar Południowego Bałtyku ma warunki sprzyjające rozwojowi wszystkich rodzajów turystyki, która już jest ważną częścią gospodarki regionu.

Obszar Południowego Bałtyku posiada niezwykle walory naturalne, niespotykane w innych częściach Europy. Lokalizacja regionu nad morzem z jego walorami widokowymi stwarza naturalną bazę rekreacyjną. Piaszczyste plaże leżące wzdłuż całego wybrzeża duńskiego, szwedzkiego, polskiego, litewskiego i niemieckiego są wielką atrakcją turystyczną. Duża liczba jezior stwarza doskonałe warunki dla rozwoju żeglarstwa i kajakarstwa, jak również innych sportów wodnych. Na obszarze Południowego Bałtyku znajduje się kilka bardzo znanych uzdrowisk. Zasoby wód geotermalnych i terapeutycznych, bogate złoża błota leczniczego i źródła solanek tworzą dodatkowe możliwości dla rozwoju takich uzdrowisk. W regionie dominuje turystyka pobytowa i wakacyjna, zaś agroturystyka przeżywa dynamiczny rozwój. Produkty związane z tradycjami kulturalnymi, takie jak wyroby rzemieślnicze i pamiątki, jak również bursztyn, szczególnie charakterystyczne dla regionu są ważną atrakcją turystyczną.

Wspaniałe dziedzictwo kulturowe, tworzone przez wieki, zdecydowało o tym, że obszar Południowego Bałtyku stał się jednym z najbardziej atrakcyjnych regionów turystycznych w UE. Kulturowa atrakcyjność regionu jest widoczna w wielkiej ilości obiektów i miejsc historycznych stworzonych przez nachodzące na siebie różne tradycje. Liczne obiekty sakralne, zamki i fortyfikacje związane z obroną portów są wyjątkowymi atrakcjami regionu. Przy tym wiele obiektów ma ponad 1000 lat.

Ruch turystyczny na obszarze Południowy Bałtyku szybko rośnie, szczególnie w regionach polskich i litewskich, które są coraz bardziej popularnymi celami podróży ze względu na poprawę infrastruktury turystycznej i atrakcyjność cenową. W 2005 r. obszar Południowego Bałtyku odwiedziło ponad 17 milionów turystów. W 2005 r. na całym obszarze Południowego Bałtyku było 6550 zbiorowych kwater (hotele i podobnych obiektów, kempingów, mieszkań wakacyjnych itp.), włączając 2389 hoteli i podobnych obiektów (dysponujących ponad 164,4 tysiącami łóżek). Całkowita liczba łóżek we wszystkich zbiorowych kwaterach na obszarze Południowego Bałtyku w 2005 r. wynosiła prawie 774 tysiące.

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne o obszarach NUTS III programu

Państwo	Region	Obszar lądowy (km kw.)	Liczba mieszkańców (1000)		Stopa bezrobocia (%)		Parytety Siły Nabywczej na mieszkańca w % średniej UE	
	(regiony główne)		2001	2005	2001	2005		
	(regiony sąsiadujące)							
POLSKA	Szczeciński	12 492	1104,0	1100,9	21,2	23,5	47,6	
	Koszaliński	10 404	594,5	593,3	30,9	29,5	39,0	
	Ślęski	8 185	476,8	478,1	29,8	28,1	36,6	
	Gdański	9 693	944,2	970,0	23,1	24,0	35,5	
	Gdańsk – Gdynia - Sopot	415	757,3	750,9	9,5	9,0	65,9	
	Elbląski	7 514	533,1	531,7	30,1	28,0	34,5	
SZWECJA	Skane	11 035	1136,6	1169,5	5,6	6,7	107,6	
	Kalmar	11 219	234,7	233,9	5,1	5,3	100,7	
	Blekinge	2 947	150,0	150,7	4,6	7,1	103,2	
	Kronoberg	8 467	176,6	178,4	3,5	5,1	106,7	
NIEMCY	Greifswald	51	65,5	53,3	19,5	23,0	87,2	
	Rostok	181	244,5	199,3	16,9	21,4	94,9	
	Stralsund	39	71,6	58,7	21,7	23,9	90,1	
	Wismar	42	54,5	45,4	20,3	20,3	92,2	
	Bad Doberan	1 362	92,6	119,9	16,3	18,0	68,0	
	Nordvorpommern	2 172	118,7	112,2	23,1	25,7	53,9	
	Nordwestmecklenburg	2 076	107,8	120,3	15,2	17,1	53,4	
	Ostvorpommern	1 911	118,2	110,3	21,6	26,8	56,6	
	Rügen	975	83,6	71,3	20,4	21,7	68,8	
	Uecker-Randow	1 624	93,6	77,2	26,3	29,7	58,2	
	DANIA	Bornholm	588	44,0	43,3	9,5	9,0	88,7
		Region Zelandii	7 273	789,8	806,0	5,1	5,3	91,5
LITWA	Okręg Kłajpedzki	5 209	386,1	382,2	17,0	7,0	48,2	
	Okręg Tauroski	4 411	134,3	131,5	16,4	6,0	24,5	
	Okręg Telszański	4 350	180,0	177,0	18,6	7,9	38,3	

3. Tradycja współpracy transgranicznej na obszarze Południowego Bałtyku

Współpraca pomiędzy rządami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi na obszarze Morza Bałtyckiego rozwijała się przez wiele lat, zwiększyła się szybko w ciągu ostatnich dekad i zyskała nową jakość w warunkach powiększenia Unii Europejskiej. Współpraca transgraniczna odgrywa znaczącą rolę, ponieważ koncentruje się na wspólnych problemach sąsiadujących regionów i ma na celu uczynienie regionów bardziej konkurencyjnymi i atrakcyjnymi. Ponadto tworzy ona związki i sieci pomiędzy regionami o różnych poziomach rozwoju społeczno – gospodarczego, które znajdują się na obszarze Morza Bałtyckiego.

Liczba inicjatyw, które angażują przedstawicieli krajów uczestniczących w Programie Południowy Bałtyk stale rośnie. Długotrwała współpraca jest realizowana w ramach różnych organizacji, instytucji, w których skład wchodzi delegaci z poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego. Najważniejszymi, w których reprezentowane są także państwa członkowskie Programu Południowy Bałtyk, są: *HELCOM (Komisja Ochrony Bałtyckiego Środowiska Morskiego)*, *BSPC (Konferencja Parlamentarna Morza Bałtyckiego)*, *CPMR (Konferencja Peryferyjnych Regionów Morskich Europy)*, *UBC (Unia Miast Bałtyckich)*, *BCCA (Bałtycka Izba Związków Handlowych)*, *BARDI (Bałtycki Związek Instytucji Rozwoju Regionalnego)*, *BSSSC (Subregionalna Współpraca Państw Morza Bałtyckiego)*, *VASAB 2010 (Wizje i Strategie wokół Morza Bałtyckiego)*, *Bałtyk 21 (Agenda 21 dla Regionu Morza Bałtyckiego)* i międzyrządowa *CBSS (Rada Państw Bałtyckich)* lub *NCM (Nordycka Rada Ministrów)*. Wszystkie one obejmują różne tematy współpracy, ze zwróceniem szczególnej uwagi na zrównoważony rozwój, ochronę środowiska, spójność i integrację regionów Morza Bałtyckiego.

W tym samym czasie bardziej intensywna i widoczna stała się współpraca transnarodowa i transgraniczna, wpływając na wzrost potencjału regionów. Od połowy lat 90-tych pojedyncze regiony z krajów uczestniczących w Programie Południowy Bałtyk współpracowały w ramach:

- **Euroregionu *Bałtyk***: regiony z Danii, Litwy, Łotwy, Polski, Rosji i Szwecji;
- **Euroregionu *Pomorze***: regiony z Niemiec, Polski i Szwecji;
- inicjatywy współpracy transgranicznej „*The Four Corners*”: regiony z Danii, Niemiec, Polski i Szwecji.

Ogólnym celem tego rodzaju współpracy jest rozpoczęcie wspólnych działań w celu pobudzenia dobrze zbilansowanego rozwoju stowarzyszonych regionów i promowania związków i kontaktów pomiędzy społecznościami lokalnymi. Strategicznymi obszarami działań są: konkurencyjne środowisko biznesowe, infrastruktura transportowa, wymiar społeczny, polityki środowiskowe i energetyczne, pobudzanie współpracy gospodarczej i swoboda przepływu turystów, pracy i towarów. Ponadto inicjatywa „*The Four Corners*” rozwinęła opartą na polityce sieć, gdzie kwestie takie jak demokracja, komunikacja, kultura i turystyka są analizowane z perspektywy transgranicznej i co roku realizowane są działania takie jak Parlament Młodzieży.

Regionalni i lokalni decydenci polityczni byli aktywnie zaangażowani na wszystkich etapach współpracy – od opracowania projektów do ich końcowej realizacji (włączając zasiadanie w różnych organach euroregionów); ich zaangażowanie miało zasadnicze znaczenie.

Poprzednio współpraca transgraniczna na obszarze Południowego Bałtyku była realizowana poprzez różne wewnętrzne inicjatywy Euroregionów *Bałtyk* i *Pomorze* oraz „*the Four Corners*”, jak również poprzez projekty realizowane w ramach programu *Phare CBC (Współpracy Transgranicznej)* i transnarodowego *Programu Regionu Morza Bałtyckiego INTERREG IIIB*.

Spośród wszystkich działań, które zostały podjęte, najbardziej udanymi okazały się projekty rozwoju biznesu (promowanie MŚP, klastry przedsiębiorczości itd.). Aktywnie przyczyniły się one do utworzenia sieci i struktur wsparcia. Zachęcającym przykładem takiej współpracy jest projekt *Cztery Regiony dla Biznesu* – program wsparcia realizowany w ramach Phare 2003 przez Stowarzyszenie Wolna Przedsiębiorczość w Sopocie, mający na celu eliminowanie barier stojących przed handlem w regionie Morza Bałtyckiego. Projekt ten dążył do utworzenia nowych mechanizmów współpracy pomiędzy organizacjami i instytucjami biznesowymi i zintensyfikowania współpracy transgranicznej pomiędzy firmami fińskimi, niemieckimi, polskimi i szwedzkimi. Rezultatem projektu było nawiązanie kontaktów biznesowych pomiędzy 66 firmami z czterech zaangażowanych krajów oraz zorganizowanie serii targów i szkoleń.

Innym przykładem takiej inicjatywy może być projekt *Seagull II* realizowany w ramach Programu BSR INTERREG IIIB. Jego celem jest utworzenie tzw. „sieci referencyjnych”, to jest grup lokalnych i regionalnych podmiotów zainteresowanych, włączając administrację publiczną, instytucje badawcze, polityków, sektor prywatny oraz instytucje pozarządowe (NGO), które będą odpowiedzialne za przygotowywanie projektów związanych z konkretnymi zadaniami Wspólnego Programu Rozwoju – strategii koncentrującej się na MŚP, klastrach i rozwiązaniach triple helix.

Małe projekty transgraniczne o “miękkim charakterze” oraz działania typu people-to-people, które są bezpośrednio związane z celami Programu Południowy Bałtyk, były realizowane w ramach *Funduszu Małych Projektów PHARE*. Fundusz wspierał projekty realizowane przez samorząd lokalny i organizacje pozarządowe i związane z wymianą kulturalną, demokracją lokalną, rozwojem zasobów ludzkich, badaniami planowania przestrzennego, strategiami rozwoju transgranicznego, rozwojem gospodarczym, turystyką, ochroną środowiska oraz opieką zdrowotną i społeczną. Głównymi celami Funduszu były: zachęcanie lokalnych i regionalnych podmiotów zainteresowanych do nawiązywania i promowania współpracy transgranicznej, wspieranie projektów na małą skalę realizowanych przez organizacje lokalne w regionie przygranicznym oraz wspieranie rozwoju struktur odpowiedzialnych za efektywne wykorzystywanie i alokację funduszy pomocowych.

Spośród wszystkich realizowanych projektów partnerzy Programu Południowy Bałtyk wskazali kilka przykładów współpracy transgranicznej, które wybrano jako dobre przykłady, między innymi:

- *Międzynarodowy Konkurs Sztuk Pięknych dla Dzieci i Młodzieży z Euroregionu Bałtyk* – projekt realizowany w ramach programu Phare 2003 Region Morza Bałtyckiego. Wynikiem projektu było wzbogacenie dziedzictwa kulturowego obszaru transgranicznego, nawiązanie stałej współpracy pomiędzy uczestniczącymi szkołami oraz promocja Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000;

- Projekt ***Baltic Gateway+***, który ma na celu rozwój gospodarczy i rozwój zrównoważony poprzez lepszą dostępność transportową w regionie i pomiędzy krajami regionu Morza Bałtyckiego.

Historia współpracy transgranicznej na obszarze Południowego Bałtyku jest stosunkowo długa. Współpraca miała miejsce pomiędzy różnymi organizacjami, instytucjami, programami i jako wynik dynamicznego rozwoju inicjatyw lokalnych. Dowodzi to, że nowy program współpracy transgranicznej na obszarze Południowego Bałtyku może jeszcze bardziej rozwinąć istniejące związki i sieci i dać możliwość stworzenia nowych.

4. Mocne strony – słabe strony – możliwości – zagrożenia (Analiza SWOT)

Tabela SWOT poniżej podsumowuje informacje diagnostyczne dotyczące sytuacji gospodarczej, społecznej i środowiskowej na obszarze Południowego Bałtyku, będąc jednocześnie podstawą do sformułowania celów i priorytetów programu. Ponieważ obszar objęty programem jest bardzo zdywersyfikowany pod względem geograficznym, społecznym i gospodarczym, wnioski wypływające z analizy SWOT muszą być przedstawione w syntetycznej formie. Dlatego też został wprowadzony podział na dwa główne tytuły wniosków, w następstwie bliskiego podobieństwa tematów, o których mowa w każdym odpowiednim tytule. Porządek wymienionych wniosków nie odzwierciedla poziomu ich znaczenia, gdyż uszeregowanie pod względem ważności znajduje odzwierciedlenie w strategii programu.

MOCNE STRONY
<p>Konkurencyjność, innowacyjność i dostępność:</p> <ul style="list-style-type: none">○ wysoki poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru○ wzrost gospodarczy, który jest przede wszystkim generowany przez małe i średnie przedsiębiorstwa○ bardzo innowacyjne regiony w Szwecji i na Zelandii, które są konkurencyjne w sektorach opartych na wiedzy i technologii○ zmniejszająca się, ale wciąż ważna konkurencyjność pod względem kosztów regionów polskich i litewskich w sektorze tradycyjnego przemysłu i w sektorze usług,○ bardzo wykwalifikowana siła robocza w takich sektorach gospodarki jak leśnictwo, przemysł drzewny, inżynieria ogólna, przemysł morski, przewozy morskie, przetwórstwo żywności i przemysł chemiczny○ dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna: duża liczba uniwersytetów i szkół wyższych z szerokim wachlarzem programów edukacyjnych i naukowych obejmujących prawie wszystkie dziedziny nauk ścisłych i nauk humanistycznych.○ otwartość instytucji edukacyjnych, które są relatywnie młode, na współpracę z sektorem publicznym i prywatnym (model triple helix) w celu stania się bardziej konkurencyjnymi i innowacyjnymi○ obszar Południowego Bałtyku jest ważnym węzłem transportu morskiego, lądowego i powietrznego○ rosnący potencjał transportu morskiego
<p>Środowisko naturalne, turystyka i kontakty people-to-people:</p> <ul style="list-style-type: none">○ wspaniałe walory naturalne i dziedzictwo kulturowe, które tworzą sprzyjające warunki dla rozwoju wszystkich rodzajów turystyki○ znaczny potencjał odnawialnych źródeł energii○ szybko rosnące sieci i struktury współpracy transregionalnej, włączając łączenie się miast bliźniaczych oraz inicjatywy społeczne i kulturalne

SŁABE STRONY

Konkurencyjność, innowacyjność i dostępność:

- znaczne dysproporcje w konkurencyjności, innowacyjności i przedsiębiorczości na obszarze Południowego Bałtyku
- negatywny wpływ na gospodarkę wywierany przez ulegające regresowi tradycyjne funkcje sektorów morskiego i rolnego
- problemy z wysokim bezrobociem i zmniejszającą się liczbą ludności w większej części regionu spowodowana przez generalnie rozproszony system miejski i bardzo duże obszary wiejskie
- niewystarczające możliwości pracy na obszarach wiejskich, szczególnie dla kobiet
- peryferyjne położenie regionów w stosunku do ich odpowiednich centrów krajowych i głównych europejskich korytarzy transportowych
- niewystarczająca infrastruktura transportowa w wielu częściach obszaru Południowego Bałtyku
- niewystarczająca liczba bezpośrednich połączeń powietrznych i morskich pomiędzy centrami miejskimi w regionie
- problem z zapewnieniem odpowiednich usług społecznych na obszarach wiejskich

Środowisko naturalne, turystyka i kontakty people-to-people:

- eutrofizacja Morza Bałtyckiego i wielu jezior w regionie
- brak właściwego oczyszczania ścieków z gospodarstw domowych na słabo zaludnionych obszarach
- lokalne środowiskowe punkty zapalne powstałe wskutek działań przemysłowych, rolnych i/lub wojskowych
- duża wrażliwość gatunków, siedlisk i krajobrazu na zintensyfikowane formy wykorzystywania obszarów lądowych, przybrzeżnych i wodnych
- niewystarczająca infrastruktura w sektorze turystycznym, która jest dużo poniżej standardów międzynarodowych
- zbyt słabo rozwinięty potencjał śródlądowej turystyki wodnej
- brak koordynacji i współpracy w sektorze turystycznym

MOŻLIWOŚCI

Konkurencyjność, innowacyjność i dostępność:

- utworzenie systemu strukturalnego wspierającego rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, szczególnie tych wprowadzających innowacyjne technologie
- wsparcie parków naukowych, parków technicznych, inkubatorów biznesu, klastrów i centrów innowacji, nawiązywanie współpracy w ramach koncepcji triple helix
- rosnące znaczenie zasobów ludzkich i mobilności siły roboczej
- rozwój sektora „usług dla ludzi” (opieka zdrowotna, usługi społeczne, opieka nad osobami starszymi, edukacja, rozrywka) na obszarze Południowego Bałtyku z myślą o całej ludności obszaru i UE
- promowanie rozwoju nauki przez całe życie i nowych form nauki
- potencjalna rola obszaru Południowego Bałtyku jako ważnego centrum transferowego dla towarów i pasażerów, przyciągającego inwestycje w logistykę, infrastrukturze transportu, liniach kolejowych itd., ze względu na jego bardziej centralne położenie po powiększeniu UE.

Środowisko naturalne, turystyka i kontakty people-to-people:

- zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii, promowanie efektywnego wykorzystywanie dostępnej energii, nacisk na przemysł i rolnictwo w celu zredukowania przez nie emisji zanieczyszczeń do atmosfery i wody, budowa nowych i bardziej wydajnych oczyszczalni ścieków oraz programy sortowania i recyklingu wszystkich odpadów
- włączenie walorów środowiskowych regionu do oferty turystycznej, ze ścisłym przestrzeganiem zasad zrównoważonej turystyki
- rozwój transgranicznej infrastruktury turystycznej, ze szczególnym naciskiem na poprawienie dostępności turystycznej regionu i międzyregionalnych połączeń transportowych
- promowanie turystyki transgranicznej oraz rozwój transregionalnych produktów turystycznych, ze szczególnym naciskiem kładzionym na turystykę wodną i turystykę na wodach śródlądowych
- współpraca transgraniczna i panbałtycka ułatwiona przez bardziej intensywną integrację europejską

ZAGROŻENIA

Konkurencyjność, innowacyjność i dostępność:

- małe i średnie przedsiębiorstwa będące zbyt słabymi, by wprowadzać nowe technologie i prowadzić ekspansję ponad granicami regionalnymi i krajowymi
- pogłębianie się rozwarstwienia ekonomicznego społeczeństwa, szczególnie poprzez skupianie się obszarów bezrobocia, biedy i zacofania cywilizacyjnego
- ryzyko drenażu mózgów i odpływu ludności do bardziej centralnych części każdego kraju, jak również do zachodniej części Europy lub do innych krajów
- brak motywacji do współpracy ze strony władz lokalnych, biznesu i świata nauki
- dalsze opóźnienia w rozwoju infrastruktury transportu, co spowoduje opóźnienie w rozwoju niektórych części regionu ze względu na niski standard infrastruktury, a w innych spowoduje problemy z pojemnością infrastruktury i zwiększone zagrożenie dla środowiska

Środowisko naturalne, turystyka i kontakty people-to-people:

- ryzyko pogorszenia się różnorodności biologicznej i walorów krajobrazowych ze względu na zintensyfikowane formy wykorzystywania obszarów lądowych, przybrzeżnych i wodnych
- zagrożenia dla zrównoważonego rozwoju tworzone przez zwiększone przepływy turystyczne i niewystarczającą infrastrukturę turystyczną
- rozwój sektora transportowego i energetycznego
- ryzyko wypadków tankowców, które mogłyby poważnie uszkodzić delikatne obszary brzegowe i archipelagi oraz ekosystem wodny

5. Strategiczny nacisk i cele Programu

Ogólnym celem Programu Południowy Bałtyk jest:

Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru Południowego Bałtyku poprzez wspólne działania zwiększające jego konkurencyjność i wzmacniające integrację pomiędzy ludźmi i instytucjami

Obszar Południowego Bałtyku stanowi geograficznie duże terytorium, w którego skład wchodzi regiony graniczne pięciu Państw Członkowskich UE. Centralne położenie dużego basenu wody i duże gospodarcze i społeczne dysproporcje pomiędzy starymi i nowymi Państwami Członkowskimi stanowią główne wyzwania dla konkurencyjności obszaru Południowego Bałtyku, jego gospodarczej i społecznej integracji i ogólnego zrównoważonego rozwoju. Brak transgranicznych struktur obejmujących cały obszar był dodatkowym czynnikiem utrudniającym wzajemne relacje pomiędzy społecznościami i instytucjami rządowymi na obszarze Południowego Bałtyku.

W kontekście Strategicznych Wytycznych Wspólnoty na lata 2007-2013 dotyczących gospodarczej, społecznej i terytorialnej spójności program zamierza wzmocnić zrównoważony rozwój obszaru Południowego Bałtyku poprzez skoncentrowanie pomocy na wspólnych problemach wymagających wspólnych rozwiązań. Zgodnie z analizami obecnej sytuacji pomoc ta powinna promować wspólne wysiłki zmierzające do zapewniania sprzyjających warunków dla rozwoju i tworzenia miejsc pracy ponad granicami krajowymi oraz zmierzające do zabezpieczenia dobrego środowiska społecznego, kulturalnego i naturalnego dla mieszkańców, turystów i inwestorów na obszarze Południowego Bałtyku.

Program Południowy Bałtyk ma dwa priorytety:

- Konkurencyjność gospodarcza; w ramach tego priorytetu nacisk kładziony jest na działania promujące: integrację rynków gospodarczych i rynków pracy, współpracę w zakresie edukacji technicznej i wyższej, transferu wiedzy i know-how pomiędzy podmiotami publicznymi i prywatnymi oraz lepsze połączenia transportowe.
- Atrakcyjność i wspólna tożsamość; w ramach tego priorytetu nacisk kładziony jest na zarządzanie zagrożeniami dla środowiska, na działania promujące: zrównoważone wykorzystywanie gospodarcze zasobów naturalnych i dziedzictwa kulturowego ze zwróceniem szczególnej uwagi na turystykę, rozwój odnawialnych źródeł energii i oszczędzanie energii, jak również na lokalne inicjatywy wspierające kontakty people-to-people.

6. Osie priorytetowe Programu

OSŃ PRIORYTETOWA 1: KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARCZA

Orientacja strategiczna

Konkurencyjność gospodarcza obszaru Południowego Bałtyku jako całości jest determinowana przez kilka czynników odziedziczonych z przeszłości, ale także przez współczesne trendy globalizacyjne. Jak opisano w analizie obecnej sytuacji czynniki te odpowiadają za duże dysproporcje w:

- o poziomie rozwoju gospodarczego pomiędzy północno-zachodnią a południowo-wschodnią częścią obszaru Południowego Bałtyku, co wykazują zasadnicze różnice w wysokości PKB i wskaźnikach potencjału innowacyjnego gospodarek krajowych
- o sytuacji na regionalnych i lokalnych rynkach pracy na obszarze Południowego Bałtyku, co pokazuje charakter, struktura i wysokość bezrobocia
- o wsparciu publicznym dla gospodarki opartej na wiedzy i efektywności systemów badań i rozwoju w krajach Południowego Bałtyku, czego przykładem jest podział terytorialny klastrów naukowych i technologicznych
- o wzorcu przestrzennym procesów wzrostu gospodarczego, które koncentrują się w dużych centrach miejskich, natomiast brak ich na obszarach wiejskich i w małych miastach.

Kierując się zaleceniami strategii lizbońskiej Program Południowy Bałtyk może przyczynić się do zmniejszenia tych dysproporcji poprzez stymulowanie procesów konwergencji ponad granicami krajowymi w kierunku bardziej zintegrowanego rynku funkcjonalnego. Chociaż program ten jest restrykcyjny, jeśli chodzi o bezpośrednie dotacje dla firm prywatnych, to może on wspierać rozwój przedsiębiorstw poprzez tworzenie platform i sieci współpracy pomiędzy małymi i średnimi firmami na obszarze objętym programem. Może on także zwiększać współpracę pomiędzy pośrednimi strukturami wsparcia dla MŚP, ukierunkowanymi na zwiększenie absorpcji innowacji i zwiększenie kompetencji w sektorze prywatnym.

Program może dążyć także do poprawienia efektywności systemu badań i rozwoju (B+R), tak by uczynić go bardziej zorientowanym na społeczność biznesową i bardziej odpowiadającym na potrzeby polityki publicznej, jak zakłada koncepcja triple helix. Program może też przyspieszać rozpowszechnianie i promocję najlepszych modeli systemowych i organizacyjnych, ich dostosowanie do warunków lokalnych i regionalnych (porównywanie zgodnie z koncepcją *Learning Regions*), jak również integrację regionalnych rynków wiedzy i informacji.

Program odgrywa także ważną rolę w poprawianiu współpracy i dostosowywaniu systemów edukacyjnych oraz programów nauczania w odpowiedzi na zmieniające się wymagania rynku pracy oraz w zwiększaniu integracji obszaru Południowego Bałtyku ze względu na stopniowe znoszenie prawnych ograniczeń w przepływie pracy. Wspólny rynek pracy wymaga wspólnego planowania w zakresie edukacji i nauki przez całe życie, szczególnie dla osób, które chcą zwiększyć swoje kwalifikacje, podnieść umiejętności lub przejść szkolenie do nowej pracy. Konieczne jest zatem poprawienie współpracy pomiędzy instytucjami rynku pracy i organizacjami biznesowymi z jednej strony, a instytucjami systemu edukacyjnego z drugiej, tak by uczynić te ostatnie bardziej zgodnymi z wymaganiami rynku w konkretnych dziedzinach i lepiej przystosowanymi do służenia pozytywnemu rozwojowi demograficznemu na obszarze Południowego Bałtyku. Program może zająć się dostępnością do centrów edukacyjnych i rozbudową infrastruktury edukacyjnej (tam gdzie jest to uzasadnione gospodarczo) oraz nowymi formami edukacji (na przykład e-nauka) w celu ułatwienia dostępu do edukacji na każdym poziomie.

Równie ważna jest współpraca pomiędzy instytucjami rynku pracy w celu ułatwienia przepływu siły roboczej oraz w celu walki z wąskimi gardłami na rynku pracy, wyłączeniem społecznym i negatywnymi wpływami procesów „drenażu mózgów” w regionach Południowego Bałtyku.

W dążeniu do zintegrowanego rynku gospodarczego i rynku pracy na obszarze Południowego Bałtyku program może także zbadać jakość połączeń fizycznych pomiędzy jego regionami. Patrząc z perspektywy transgranicznej program może zidentyfikować brakujące połączenia i

ograniczenia niezbędne dla stworzenia spójnego wielomodalnego systemu transportowego na obszarze Południowego Bałtyku, a poprzez wspólne działania może przygotować niezbędne inwestycje. Geograficzna specyfika obszaru wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na transport morski i powietrzny. Dobrym punktem wyjścia do dalszych badań są projekty rozwoju transportu na obszarze Południowego Bałtyku współfinansowane przez Program Sąsiedztwa Regionu Morza Bałtyckiego INTERREG IIIB, który podkreśla rolę tego regionu jako bramy służącej do przepływów transportowych pomiędzy rynkami Europy Zachodniej i Dalekiego Wschodu

Wszystkie inicjatywy i wysiłki poprawiające dostępność transportową powinny być oparte na rozwiązaniach przyjaznych dla środowiska.

Ponadto program może dokonać analizy strony podaży i zapotrzebowania na usługi transportowe i zapewnić bodźce dla poprawy pasażerskich usług transportowych na obszarze Południowego Bałtyku.

Indykatywne działania:

Rozwój przedsiębiorstw

- Wzmocnienie platform i sieci współpracy pomiędzy małymi i średnimi firmami na obszarze Południowego Bałtyku
- Wspólne inicjatywy pośrednich struktur wsparcia dla MŚP (agencje rozwoju, fundacje biznesowe, izby handlowe i przemysłowe, izby rzemiosła, parki technologiczne, inkubatory biznesu itd.) mające na celu poprawienie absorpcji innowacji i zwiększenie kompetencji w sektorze prywatnym
- Zwiększenie sieci badawczych (uniwersytety i instytucje B+R) i poprawienie ich związków z przedsiębiorstwami oraz rządami lokalnymi i regionalnymi
- Rozwój praktycznych rozwiązań zwiększających zastosowanie wyników badań międzynarodowych w konkretnym środowisku biznesowym
- Testowanie i rozpowszechnianie najlepszych modeli systemowych i organizacyjnych dla koncepcji triple helix

Integracja wyższego wykształcenia i rynków pracy

- Wspólne działania instytucji rynku pracy poświęcone zwiększeniu mobilności siły roboczej oraz przeciwdziałaniu negatywnym procesom na transgranicznym rynku pracy (na przykład „drenaż mózgow”, bezrobocie ludzi młodych, wyłączenie grup wiekowych lub płci, starzenie się populacji itd.)
- Wspólne działania urzędów pracy, organizacji biznesowych, związków zawodowych i instytucji edukacyjnych w celu przygotowania praktycznych rozwiązań w dziedzinie edukacji i nauki przez całe życie, które to rozwiązania mogą być przystosowane do zmieniających się wymagań rynku pracy i ich integracja na obszarze Południowego Bałtyku
- Rozwój praktycznych rozwiązań w celu poprawienia dostępności centrów edukacyjnych i zapewnienia nowych form edukacji (na przykład e-nauka, kursy wymiany naukowców) na integrującym się rynku pracy na obszarze Południowego Bałtyku
- Zapewnianie i testowanie programów szkoleniowych dla MŚP w ich działaniach na transgranicznym rynku pracy w celu poprawienia ich zdolności komunikacyjnych i międzykulturowych

Dostępność transportowa

- Przygotowanie i opracowanie studiów wykonalności dotyczących wąskich gardeł w transporcie i brakujących połączeń przeszkadzających w utworzeniu spójnego wielomodalnego systemu transportowego na obszarze Południowego Bałtyku, w oparciu o listę uszeregowanym według ważności inwestycji o znaczeniu transgranicznym
- Wspólne działania właścicieli infrastruktury, właścicieli towarów i przewoźników poświęcone poprawieniu jakości połączeń transportowych i tworzeniu nowych połączeń.
- Zapewnienie praktycznych rozwiązań dla zwiększenia zrównowżenia i jakości pasażerskich usług transportowych na obszarze Południowego Bałtyku

OŚ PRIORYTETOWA 2: ATRAKCYJNOŚĆ I WSPÓLNA TOŻSAMOŚĆ

Orientacja strategiczna

Wyjątkowe zasoby naturalne i walory dziedzictwa kulturowego są poważnym aktywem dla gospodarczej i społecznej integracji regionów Południowego Bałtyku, znaczącym fundamentem dla konkurencyjności całego obszaru i wreszcie wyraźnym mianownikiem dla jego wspólnej tożsamości.

Zgodnie ze strategią z Goteborga zrównoważony rozwój obszaru Południowego Bałtyku wymaga akcji uzupełniających działania na rzecz wzrostu i zatrudnienia w celu poprawienia świadomości o naturalnych, społecznych i historycznych walorach obszaru objętego programem. Równie ważne są działania zmierzające do zwiększenia dialogu międzykulturowego i zmniejszające w ten sposób bariery psychologiczne i uprzedzenia, jak również wysiłki zmierzające do umocnienia współpracy transgranicznej z zaangażowaniem większej liczby mieszkańców.

Zrównoważone wykorzystywanie zasobów naturalnych obszaru Południowego Bałtyku wymaga należytego zarządzania środowiskiem Morza Bałtyckiego, które stoi przed poważnymi zagrożeniami związanymi z zanieczyszczeniami produkowanymi przez rolnictwo, przemysł i ludność na tym obszarze, jak również przez rosnący ruch na morzu. Ważna rola gospodarowania zasobami wody dla stabilnego rozwoju obszaru Południowego Bałtyku, jej status jako przedmiotu wspólnej troski całego Morza Bałtyckiego oraz gotowość zarówno na szczeblu lokalnym, jak i regionalnym do aktywnej pracy na rzecz lepszej jakości wody sprawiają, że ten program ma zasadniczą rolę w poprawianiu gospodarowania wodą i odpadami. W tym kontekście musi być także rozpatrywany aspekt zmiany klimatu i jej wpływ na warunki zdrowotne na obszarze Południowego Bałtyku, szczególnie jeśli chodzi o podnoszenie się temperatury Morza Bałtyckiego.

W związku z wprowadzaną Polityką Morską UE program może promować środki prewencyjne i środki reakcji w przypadku katastrof naturalnych i/lub środowiskowych na Morzu Bałtyckim, które to katastrofy mogą wpłynąć na gospodarczą i społeczną stabilność regionów Południowego Bałtyku. Środki te będą miały charakter transgraniczny i będą skierowane na poprawienie kompetencji i współpracy pomiędzy władzami lokalnymi i regionalnymi w zakresie ustalania strategii na wypadek sytuacji kryzysowej oraz funkcjonalnych strategii i metod Zintegrowanego Zarządzania Obszarami Przybrzeżnymi i planowania wykorzystywania morza.

Program jest odpowiednim narzędziem do dzielenia się wiedzą i rozwijania wspólnych planów działania w zakresie odnawialnych źródeł energii i oszczędzania energii, które zajęłyby się potrzebą bardziej efektywnego wykorzystywania energii i dywersyfikacją źródeł zaopatrzenia w energię. Poprzez przygotowanie określonych inwestycji na przykład w

dziedzinie bioenergii lub energii wykorzystującej siłę wiatru, program może przyczynić się do zmniejszenia różnic w wykorzystywaniu energii odnawialnej na obszarze Południowego Bałtyku oraz do zwiększenia produkcji i możliwości eksportu przemysłów energetycznych na tym obszarze.

Względnie nienaruszone walory naturalne, malownicze krajobrazy i dziedzictwo kulturowe, oraz tradycje (na przykład jedzenie, tańce, festiwale itp.) na obszarze Południowego Bałtyku zapewniają sprzyjające warunki dla zrównoważonego rozwoju. Program może wspierać dużą różnorodność biologiczną na obszarach chronionych i przyczynić się do zachowania naturalnych i kulturowych krajobrazów poprzez promowanie zrównoważonych form wykorzystywania terenów. Turystyka już jest ważną częścią gospodarki obszaru i może być jeszcze bardziej rozwinięta poprzez działania programu zmierzające do stworzenia międzynarodowych produktów turystycznych, które respektują potrzebę ochrony przyrody i kultury. W efekcie przewidywanych sieci współpracy, rozwiniętych strategii i przygotowanych inwestycji infrastrukturalnych obszar Południowego Bałtyku może umocnić swoją tożsamość jako jednego z najbardziej atrakcyjnych turystycznych regionów w UE.

W związku z tym program może także propagować wzorce doskonałości środowiskowej dla firm i innych organizacji, które w świetle rosnącego zapotrzebowania wśród konsumentów na produkty mniej szkodliwe dla środowiska naturalnego pragną poprawić swoje funkcjonowanie w środowisku. Oczekuje się, że System Ekozarządzania i Audytu UE (EMAS - Eco-Management and Audit Scheme), jak również dobrowolne oznaczanie opracowanych produktów przyjaznych dla środowiska przyniesie długoterminowe korzyści dla zrównoważonego rozwoju obszaru Południowego Bałtyku.

W dążeniu do wspólnej tożsamości obszaru Południowy Bałtyku program może bazować także na dużej intensywności kontaktów pomiędzy wspólnotami lokalnymi, z dobrze już rozwiniętymi i szybko rosnącymi sieciami i strukturami. Konieczne jest jednak ukierunkowanie tych schematów współpracy tak, by wносиły one wkład do większej integracji obszaru Południowy Bałtyku. Wsparcie będzie zatem koncentrowało się na zwiększaniu świadomości o gospodarczej, społecznej i kulturalnej różnorodności w celu umacniania tożsamości transgranicznej, dialogu międzykulturowego i zrozumienia. Bazując na dziedzictwie współpracy euroregionów program będzie oferował podstawy do rozwijania sieci współpracy na poziomie transgranicznym, sieci obejmujących wszystkie regiony Południowy Bałtyku, z szerokim zaangażowaniem społeczności lokalnych, struktur administracyjnych, organizacji pozarządowych i mediów.

Indykatywne działania

Zarządzanie środowiskiem Morza Bałtyckiego

- Przygotowywanie i realizacja projektów pilotażowych na małą skalę w zakresie nowoczesnego gospodarowania zasobami wody i zagospodarowywania odpadów, ze zwróceniem szczególnej uwagi na środowiskowe punkty zapalne na obszarach przybrzeżnych
- Wspólne działania transgraniczne mające na celu ograniczenie napływu składników pokarmowych i pestycydów z małych i rozproszonych źródeł, takich jak gospodarstwa rolne, pola uprawne, mniejsze osiedla i prywatne gospodarstwa domowe
- Wspólne działania transgraniczne w celu zwiększenia lokalnej i regionalnej gotowości i możliwości reakcji w przypadku katastrof naturalnych i/lub środowiskowych na Morzu Bałtyckim, włączając transgraniczne systemy zarządzania ryzykiem i związaną z tym infrastrukturę

- Zwiększanie kompetencji i współpracy władz lokalnych i regionalnych w dziedzinie lokalnego planowania kryzysowego i nowoczesnego gospodarowania zasobami wody
- Rozwój strategii i metod dla Zintegrowanego Zarządzania Obszarami Przybrzeżnymi i wykorzystywanie morza w oparciu o wspólne rozwiązania transgraniczne

Oszczędzanie energii i energia odnawialna

- Wymiana wiedzy, przygotowywanie i realizacja wspólnych planów działania w zakresie odnawialnych źródeł energii i wzorców oszczędzania energii
- Wspólne badania, testy i przygotowywanie inwestycji pilotażowych na małą skalę w dziedzinie energii odnawialnej
- Promowanie osiągnięć Południowego Bałtyku w zakresie oszczędzania energii i energii odnawialnej na forach wewnętrznych i zewnętrznych

Zrównoważone wykorzystywanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego dla rozwoju regionalnego

- Rozwój transgranicznych strategii dotyczących ochrony i wykorzystywania miejsc dziedzictwa naturalnego i kulturowego, obszarów, krajobrazów i tradycji dla rozwoju regionalnego
- Wspólne tworzenie zrównoważonych produktów turystycznych (na przykład transgraniczne trasy tematyczne) przestrzegających potrzeby ochrony dziedzictwa naturalnego i kulturowego
- Przygotowywanie i realizacja inwestycji pilotażowych na małą skalę zwiększających infrastrukturę turystyczną na obszarze Południowego Bałtyku (na przykład łańcuchy obiektów turystycznych wzdłuż wybrzeża Morza Bałtyckiego, takich jak małe porty lub przystanie jachtów)
- Działania zwiększające możliwości i wspólne kampanie ukierunkowane na transgraniczne sieci władz odpowiedzialnych za zarządzanie miejscami dziedzictwa naturalnego i kulturowego
- Wspólne działania promujące obszar Południowego Bałtyku jako celu turystycznego
- Wymiana know-how i promowanie Systemu Ekozarządzania i Audytu, jak również wspólne działania oznaczające produkty przyjazne dla środowiska
- Rozwój i rozpowszechnianie dobrych praktyk w dziedzinie równego dostępu do oferty turystycznej na obszarze Południowego Bałtyku (włączając dostęp fizyczny do różnych miejsc)

Inicjatywy społeczności lokalnych

- Wspólne wydarzenia zwiększające zaangażowanie społeczności i instytucji lokalnych, struktur administracyjnych, mediów i NGO, ze szczególną koncentracją na młodej generacji i na obszarach wiejskich w regionie Południowego Bałtyku
- Konferencje, seminaria szkoleniowe i wizyty studyjne w celu wymiany dobrych praktyk w konkretnych dziedzinach zainteresowań, takich jak na przykład planowanie gospodarcze, zatrudnienie, włączenie społeczne, polityki dotyczące młodych, rozwój obszarów wiejskich, ochrona środowiska, dziedzictwa naturalnego i kulturowego itd.
- Utworzenie i rozwój trwałych sieci pomiędzy NGO w konkretnych dziedzinach zainteresowania, na przykład opieka społeczna i zdrowotna, kultura i dziedzictwo, środowisko i dziedzictwo naturalne, młodzież, rozwój społeczności lokalnych itd.

- Przygotowywanie transgranicznych imprez kulturalnych i sportowych w wieloletniej perspektywie
- Przygotowywanie pilotażowych i innowacyjnych projektów koncentrujących się na wspólnych wartościach, takich jak dobre rządzenie, wymiana dobrych praktyk, promowanie równości płci itd.
- Wspólne działania w celu stworzenia warunków do zrównoważonego rozwoju na obszarach wiejskich i w małych miastach, włączając wspólne struktury współpracy transgranicznej.

OŚ PRIORYTETOWA 3: POMOC TECHNICZNA

Pomoc Techniczna (PT) ma zasadnicze znaczenie dla skutecznej realizacji Programu. Zgodnie z Art. 46 Rozporządzenia Ogólnego, pułap Pomocy Technicznej w przypadku celu Europejska Współpraca Terytorialna jest ustalony na poziomie 6% całkowitej kwoty przydzielonej na Program. PT jest przeznaczona na finansowanie działań z zakresu przygotowania, zarządzania, monitorowania, oceny, informacji i kontroli działalności Programu Operacyjnego oraz na działania mające na celu wzmocnienie zdolności administracyjnych do wdrażania funduszy.

W ramach tego priorytetu kwalifikowane są wydatki pokrywające koszty poniesione przez organy zaangażowane w realizację programu, a w szczególności wydatki Wspólnego Sekretariatu Technicznego.

Pomoc ma na celu zapewnienie wysokiej jakości usług instytucji zarządzających i realizujących.

Działania indykatywne

- wydatki związane z przygotowaniem, wyborem, oceną i monitorowaniem projektów;
- wydatki związane ze spotkaniami Komitetów Monitorującego i Sterującego;
- wydatki na działania promocyjne i informacyjne dotyczące Programu (na przykład seminaria, strona internetowa Programu Południowy Bałtyk i publikacje);
- wydatki związane ze wspieraniem, konsultowaniem i koordynowaniem beneficjentów i instytucji zaangażowanych w realizację Programu;
- koszty przygotowywania analiz, studiów, badań, ocen i raportów mających zasadnicze znaczenie dla realizacji i zarządzania Programem;
- koszty tłumaczeń.

7. Kwantyfikacja celów (wskaźniki dotyczące produktów i rezultatów)

Postęp w realizacji programu i projektów jest mierzony przez system wskaźników, które

Istota systemu wskaźników

- *Program jest wyposażony w system wskaźników dotyczących produktów i rezultatów, które to wskaźniki mierzą postępy w realizacji programu i projektów*
- *Przykłady produktów są włączone w dokument programowy; ich pełne wyliczenie zostanie zawarte w podręczniku programu*
- *Nacisk programu jest kładziony na rezultaty; składają się one z rezultatów uniwersalnych (dla wszystkich priorytetów) i rezultatów specyficznych (dla poszczególnych priorytetów)*
- *Oprócz oczekiwanych rezultatów wymaganych przez program, projekty mogą proponować swoje własne oczekiwane rezultaty, które będą bardziej pasować do specyfiki projektów*
- *Ze względu na specyficzny przed-inwestycyjny profil programu trudno jest w pełni ocenić i kwantyfikować rezultaty; z tego powodu dokument programowy operuje tylko podstawowymi wskaźnikami rezultatów rozumianymi jako liczba projektów osiągających oczekiwane rezultaty*
- *Pełne wyliczenie wskaźników dla rezultatów uniwersalnych i specyficznych będzie podane w podręczniku programu*
- *Od projektów będzie wymagana kwantyfikacja tych wskaźników*

określają i ustalają cele dla oczekiwanych rezultatów i produktów wspólnych działań.

System składa się ze wskaźników dotyczących produktów i rezultatów.

Produkty są rozumiane jako konkretne wyniki, które pomagają projektom osiągnąć materialne rezultaty. Takie wyniki mogą obejmować: wewnętrzne i zewnętrzne wydarzenia organizowane w czasie trwania projektu, raporty analityczne, dokumenty strategiczne, oświadczenia polityczne, pisemne i wizualne materiały promocyjne itd.. **Wskaźniki produktów** mierzą zatem liczbę różnych wyników projektu, liczbę publiczności na różnych wydarzeniach projektu (szczególnie na tych otwartych dla publiczności) lub specyficzne spektrum uczestników (na przykład polityków, przedstawicieli sektora prywatnego itd.). Program będzie rekomendował kilka bardzo powszechnych wskaźników dla projektów, ale to projekty będą wybierać te najważniejsze dla ich konkretnych tematów współpracy i będą je kwantyfikować (ustalać cele).

Bardziej szczegółowe informacje dotyczące wskaźników produktów są zawarte w Podręczniku Programu.

Szczególne uwagi programu jest zwrócona na materialne rezultaty współpracy. Jako materialne rezultaty są rozumiane procesy, polityki lub trwałe struktury uruchomione, stworzone lub poprawione w wyniku działań projektu. Program cechują dwa rodzaje rezultatów:

- *Rezultaty, które są uniwersalne dla wszystkich priorytetów i które mogą być łatwo zsumowane dla uzyskania informacji o skuteczności programu (na przykład nowa lub zmodernizowana infrastruktura, utworzone formalne sieci, zatwierdzone umowy o długoterminowej współpracy itd.)*

- Rezultaty, które odnoszą się do tematów, którymi projekty zajmują się w ramach indywidualnych priorytetów i które odpowiadają kontekstowi społeczno-gospodarczej sytuacji na obszarze Południowego Bałtyku (na przykład nowe pośredniczące struktury wsparcia dla MŚP, poprawione rozwiązania transportowe, nowe produkty turystyczne itd.).

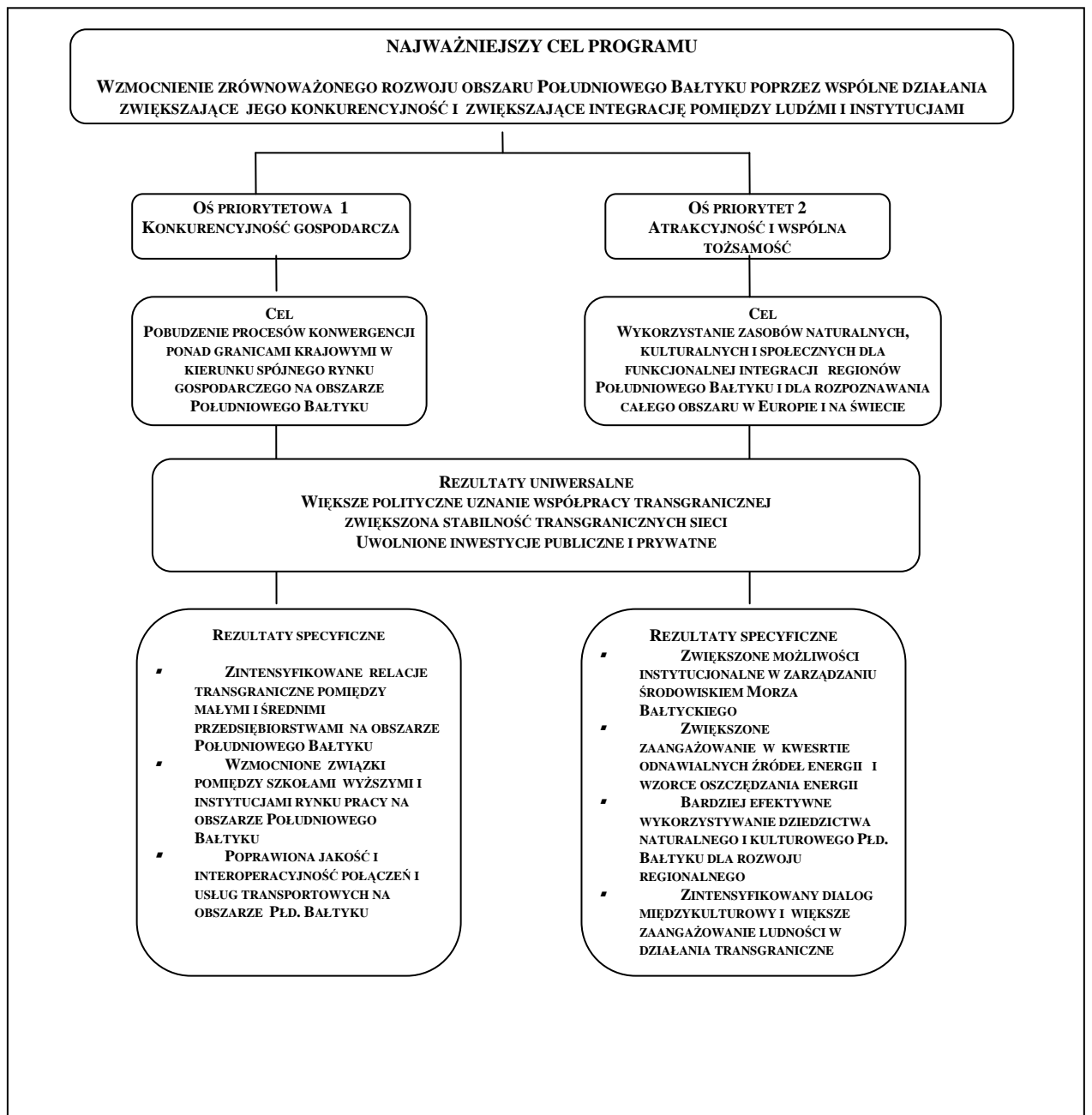
Ze względu na różnorodność tematów współpracy i szeroki zakres możliwych rezultatów program nie może już od początku stosować bardzo precyzyjnych i liczbowych wskaźników rezultatów. Może on jednak wykorzystywać wiedzę z terenu o projektach w odniesieniu do konkretnych problemów rozwoju i oczekiwanych efektów współpracy. Program może zatem zobowiązać projekty do kwantyfikacji wskaźników przypisanych do rezultatów uniwersalnych oraz do wybrania i kwantyfikacji wskaźników dla najbardziej odpowiednich rezultatów specyficznych. Przykłady wskaźników rezultatów do odzwierciedlenia w projektach są podane w Podręczniku Programu.

W kontekście kreatywnej roli projektów w systemie wskaźników program obejmuje rolę uzupełniającą. Steruje on rezultatami poprzez podejmowanie decyzji dotyczących ilości projektów w poszczególnych dziedzinach tematycznych oraz poprzez kontraktowanie takich projektów, które wydają się najlepsze dla zajęcia się wyzwaniami i problemami wspólnymi dla całego obszaru Południowego Bałtyku (patrz rozdział dotyczący sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze objętym programem). Tak więc na poziomie programu ilościowe wskaźniki rezultatu są rozumiane jako minimalna liczba projektów osiągających dany rezultat.

Punktem odniesienia dla wszystkich celów na początku programu jest zero.

Hierarchia celów programu, priorytetów i oczekiwanych rezultatów jest pokazana na diagramie poniżej.

Kolejny diagram prezentuje kwantyfikację wskaźników dla uniwersalnych i specyficznych rezultatów osi priorytetowych.

		REZULTATY	WSKAŹNIKI REZULTATU	PUNKT ODNIESIENIA 2007	CELE PROGRAMU DO 2013
PRIORYTET 1: KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARCZA	REZULTATY UNIWERSALNE	WIĘKSZE POLITYCZNE UZNANIE WSPÓLPRACY TRANSGRANICZNEJ	LICZBA PROJEKTÓW Z POLITYCZNE DOBRZE PRZYJĘTYMI I PROMOWANYMI REZULTATAMI	0	PRZYNAJMNIEJ 15
		ZWIĘKSZONA STABILNOŚĆ TRANSGRANICZNYCH SIECI	LICZBA PROJEKTÓW TWORZĄCYCH TRANSGRANICZNE SIECI W OPARCIU O FORMALNE UMOWY	0	PRZYNAJMNIEJ 7
		UWOLNIONE INWESTYCJE PUBLICZNE I PRYWATNE	LICZBA PROJEKTÓW UWALNIAJĄCYCH INWESTYCJE PUBLICZNE I PRYWATNE	0	PRZYNAJMNIEJ 7
	REZULTATY SPECYFICZNE	ZINTENSYFIKOWANE RELACJE TRANSGRANICZNE POMIĘDZY MAŁYMI I ŚREDNIMI PRZEDSIĘBIORSTWAMI NA OBSZARZE POŁUDNIOWEGO BAŁTYKU	LICZBA PROJEKTÓW PRZYCZYNIAJĄCYCH SIĘ DO ZINTENSYFIKOWANYCH RELACJI TRANSGRANICZNYCH POMIĘDZY MAŁYMI I ŚREDNIMI PRZEDSIĘBIORSTWAMI NA OBSZARZE POŁUDNIOWEGO BAŁTYKU	0	PRZYNAJMNIEJ 7
		WZMOCNIONE ZWIĄZKI POMIĘDZY SZKOŁAMI WYŻSZYMI I INSTYTUCJAMI RYNKU PRACY NA OBSZARZE POŁUDNIOWEGO BAŁTYKU	LICZBA PROJEKTÓW WZMACNIAJĄCYCH ZWIĄZKI POMIĘDZY SZKOŁAMI WYŻSZYMI I INSTYTUCJAMI RYNKU PRACY NA OBSZARZE PŁD. BAŁTYKU	0	PRZYNAJMNIEJ 10
		POPRAWIONA JAKOŚĆ I INTEROPEACYJNOŚĆ POŁĄCZEŃ I USŁUG TRANSPORTOWYCH NA OBSZARZE POŁUDNIOWEGO BAŁTYKU	LICZBA PROJEKTÓW PRZYCZYNIAJĄCYCH SIĘ DO POPRAWIENIA JAKOŚCI I INTEROPERACYJNOŚCI POŁĄCZEŃ I USŁUG TRANSPORTOWYCH NA OBSZARZE PŁD. BAŁTYKU	0	PRZYNAJMNIEJ 5
PRIORYTET 2: ATRAKCYJNOŚĆ I WSPÓLNA TOŻSAMOŚĆ	REZULTATY UNIWERSALNE	WIĘKSZE POLITYCZNE UZNANIE WSPÓLPRACY TRANSGRANICZNEJ	LICZBA PROJEKTÓW Z POLITYCZNE DOBRZE PRZYJĘTYMI I PROMOWANYMI REZULTATAMI	0	PRZYNAJMNIEJ 30
		ZWIĘKSZONA STABILNOŚĆ TRANSGRANICZNYCH SIECI	LICZBA PROJEKTÓW TWORZĄCYCH TRANSGRANICZNE SIECI W OPARCIU O FORMALNE UMOWY	0	PRZYNAJMNIEJ 15
		UWOLNIONE INWESTYCJE PUBLICZNE I PRYWATNE	LICZBA PROJEKTÓW UWALNIAJĄCYCH INWESTYCJE PUBLICZNE I PRYWATNE	0	PRZYNAJMNIEJ 7
	REZULTATY SPECYFICZNE	ZWIĘKSZONE MOŻLIWOŚCI INSTYTUCJONALNE W ZARZĄDZANIU ŚRODOWISKIEM MORZA BAŁTYCKIEGO	LICZBA PROJEKTÓW ZWIĘKSZAJĄCYCH MOŻLIWOŚCI INSTYTUCJONALNE W ZARZĄDZANIU ŚRODOWISKIEM MORZA BAŁTYCKIEGO	0	PRZYNAJMNIEJ 10
		ZWIĘKSZONE ZAANGAŻOWANIE W KWESTIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII I WZORCE OSZCZĘDZANIA ENERGII	LICZBA PROJEKTÓW ZWIĘKSZAJĄCYCH ZAANGAŻOWANIE W KWESTIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII I WZORCE OSZCZĘDZANIA ENERGII	0	PRZYNAJMNIEJ 4
		BARDZIEJ EFEKTYWNE WYKORZYSTYWANIE DZIEDZICTWA NATURALNEGO I KULTUROWEGO POŁUDNIOWEGO BAŁTYKU DLA ROZWOJU REGIONALNEGO	LICZBA PROJEKTÓW DEMONSTRUJĄCYCH BARDZIEJ EFEKTYWNE WYKORZYSTYWANIE DZIEDZICTWA NATURALNEGO I KULTUROWEGO PŁD. BAŁTYKU DLA ROZWOJU REGIONALNEGO	0	PRZYNAJMNIEJ 10
		ZINTENSYFIKOWANY DIALOG MIĘDZYKULTUROWY I WIĘKSZE ZAANGAŻOWANIE LUDNOŚCI W DZIAŁANIA TRANSGRANICZNE	LICZBA PROJEKTÓW INTENSYFIKUJĄCYCH DIALOG MIĘDZYKULTUROWY I ZWIĘKSZAJĄCYCH ZAANGAŻOWANIE LUDNOŚCI W DZIAŁANIA TRANSGRANICZNE	0	PRZYNAJMNIEJ 20

8. Spójność z politykami i celami Wspólnoty

Program jest zgodny z przepisami Rozporządzenia Ogólnego. Zakres tematyczny programu czerpie z opisu obszarów interwencji współpracy transgranicznej zawartego w Art. 6 Rozporządzenia o EFRR

Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dotyczące Spójności przyjęte decyzją Rady z 6 października 2006 r. (2006/702/WE) biorą pod uwagę terytorialny wymiar polityki spójności. Odnośnie współpracy transgranicznej podana jest następująca wytyczna:

„Współpraca transgraniczna powinna koncentrować się na zwiększaniu konkurencyjności regionów przygranicznych. Ponadto powinna ona przyczyniać się do pogłębiania integracji gospodarczej i społecznej, w szczególności na obszarach, na których istnieją duże dysproporcje gospodarcze którejkolwiek ze stron. Działania obejmują promowanie transferu wiedzy i know-how, rozwój transgranicznej działalności gospodarczej, potencjału edukacyjnego i szkoleniowego oraz służby zdrowia, a także integrację transgranicznego rynku pracy oraz wspólne zarządzanie zagrożeniami dla środowiska naturalnego i innymi wspólnymi zagrożeniami. W miejscach, w których już istnieją podstawowe warunki dla współpracy transgranicznej, wsparcie w ramach polityki spójności powinno zostać skoncentrowane na działaniach, które przynoszą działalności transgranicznej rzeczywistą wartość dodaną, na przykład zwiększanie konkurencyjności transgranicznej poprzez innowacje oraz działania z zakresu badań i rozwoju, łączenie w jedną sieć istniejących sieci niematerialnych (usług) lub sieci fizycznych (transport) w celu pogłębienia tożsamości transgranicznej jako cechy charakterystycznej europejskiego obywatelstwa; wsparcie integracji transgranicznego rynku pracy; transgraniczna gospodarka wodna oraz ochrona przeciwpowodziowa”.

Strategia programu, jego priorytety i indykatoryjne działania przewidziane w programie są całkowicie zgodne z tą wytyczną.

Odnowiona strategia lizbońska Unii Europejskiej koncentruje się na:

- wiedzy i innowacji dla wzrostu,
- tworzeniu Europy bardziej atrakcyjnym miejscem do inwestycji i pracy,
- tworzeniu większej ilości i lepszych miejsc pracy.

Strategia goteborska, promująca zrównoważony rozwój, uzupełniła powyższe priorytety wymiarem środowiskowym. Działania, które mają być wspierane w ramach Programu, odpowiadają bezpośrednio zarówno celom rozwoju zawartym w odnowionej agendzie lizbońskiej, jak i zasadom zrównoważonego rozwoju ustalonym w strategii goteborskiej. W szczególności oś priorytetowa 1 koncentruje się na promowaniu konkurencyjności gospodarczej, transferze wiedzy i integracji rynków pracy, podczas gdy oś priorytetowa 2 promuje zrównoważony rozwój i ma na celu zwiększenie atrakcyjności obszaru transgranicznego z zachowaniem wymagań związanych z ochroną środowiska.

Wymaganie dotyczące włączenia zasady **zrównoważonego rozwoju** (rozumianej jako zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia bez zmniejszania możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń) do wszystkich polityk europejskich jest zawarte w Traktacie UE, tak by polityki te przyczyniały się w zintegrowany sposób do realizacji celów gospodarczych, środowiskowych i społecznych. Walory środowiskowe obszaru Południowego Bałtyku są

bardzo wartościowe i jednocześnie narażone na wiele różnych zagrożeń. Kwestie środowiskowe powinny być brane pod uwagę podczas fazy planowania projektu, jak również w trakcie jego realizacji. Zgodność z zasadą zrównoważonego rozwoju będzie sprawdzana w trakcie procedury wybierania projektu.

Program będzie zgodny z rozporządzeniami Wspólnoty dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego i ulepszeń w środowisku naturalnym. Odnosi się to przede wszystkim do wypełniania obowiązków określonych w Dyrektywie o siedliskach 92/43/WE i Dyrektywie o ptakach 79/409/WE oraz w dyrektywach dotyczących europejskiej sieci obszarów chronionych NATURA 2000.

Zgodnie z Dyrektywą 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27 czerwca 2001 w sprawie oceny skutków określonych planów i programów dla środowiska Program Południowy Bałtyk był przedmiotem Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko w celu włączenia kwestii środowiskowych w proces przygotowywania programu.

Rozporządzenie Ogólne stanowi, że zgodnie z zasadą **równych możliwości** Państwa Członkowskie uczestniczące w programie powinny podjąć odpowiednie kroki w celu zapobieżenia wszelkiej dyskryminacji na tle płci, rasy lub pochodzenia etnicznego, religii lub wiary, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej. Perspektywa równych możliwości będzie przyjęta przez wszystkie polityki i praktyki wspierane przez program Południowy Bałtyk na różnych etapach realizacji programu, będzie także włączona do procedury wyboru projektu i odzwierciedlona we wniosku aplikacyjnym. W szczególności beneficjenci projektów powinni zapewnić respektowanie zasady równych możliwości i promowanie jej w trakcie realizacji działań.

Zrównoważony rozwój, innowacyjne podejście (zgodnie ze strategią lizbońską), jak również zasada **równych możliwości** będą traktowane w ramach programu jako krzyżujące się tematy.

Instytucja Zarządzająca będzie zapewniać, by operacje finansowane przez Fundusze w ramach Programu Południowy Bałtyk były zgodne z postanowieniami Traktatu, z instrumentami przyjętymi zgodnie z Traktatem oraz z polityką i działaniami Wspólnoty w zakresie **konkurencji**. Ogólną zasadą jest to, że pomoc zapewniana w ramach Programu nie powinna stanowić pomocy państwa. Jakakolwiek pomoc państwa, która mogłaby być zapewniana będzie albo zgodna z zasadą „de minimis” lub z programami pomocy realizowanymi w ramach jednego z rozporządzeń o wyłączeniach blokowych, lub w ramach innych rozporządzeń o wyłączeniach, lub trzeba zawiadomić o niej Komisję zgodnie z zasadami zawiadamiania.

Program jest zgodny z Europejską Agendą Polityki Społecznej przyjętą w 2000 r. i zawartą w Komunikacie Komisji COM (2000) 379, która tworzy część zintegrowanego europejskiego podejścia w stronę osiągnięcia gospodarczego i społecznego odnowienia agendy lizbońskiej. W szczególności Agenda Polityki Społecznej próbuje zapewnić pozytywne i dynamiczne interakcje polityki gospodarczej, polityki dotyczącej zatrudnienia i polityki społecznej oraz utworzyć umowę polityczną, która zmobilizuje wszystkie kluczowe zainteresowane podmioty do wspólnej pracy w celu osiągnięcia nowego celu strategicznego.

Program Południowy Bałtyk obejmuje działania skierowane na rozwój społeczeństwa informacyjnego zgodnie z ramami strategicznymi zawartymi w inicjatywie „i2010 – Europejskie Społeczeństwo Informacyjne”.

Program Południowy Bałtyk odpowiada także Europejskiej Perspektywie Rozwoju Przestrzennego i podąża za Programem ESPON poprzez zajmowanie się w ramach wszechstronnego podejścia tematami dodatkowymi do wyżej wymienionych, takimi jak:

rozwój obszarów wiejskich i miejskich, możliwości innowacyjne, dostępność i konkurencyjność terytorialna.

9. Spójność z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia

Zgodnie z Rozporządzeniem Ogólnym:

„Państwo Członkowskie przedstawia narodowe strategiczne ramy odniesienia, które zapewniają, aby pomoc funduszy była zgodna ze strategicznymi wytycznymi Wspólnoty dla spójności i które określają związek pomiędzy priorytetami Wspólnoty z jednej strony, a krajowym programem reform z drugiej strony. Każde narodowe strategiczne ramy odniesienia stanowią instrument odniesienia dla przygotowywania programowania funduszy. Narodowe strategiczne ramy odniesienia stosuje się do celu Konwergencja oraz celu Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie. Mogą one również, jeżeli państwo członkowskie tak zdecyduje, stosować się do celu Europejska współpraca terytorialna, bez uszczerbku dla przyszłych wyborów innych zainteresowanych państw członkowskich.”

Program Południowy Bałtyk 2007-2013 jest zgodny z krajowymi programami określonymi w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia (NSRO)/Narodowymi Strategiami Rozwoju przedstawionymi przez Państwa Członkowskie z obszaru Południowego Bałtyku.

Program Południowy Bałtyk zgadza się ze strategicznym celem **polskich** „Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności”, którym jest tworzenie środowiska dla poprawy konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości w celu zapewnienia większego zatrudnienia oraz zwiększanie społecznej, gospodarczej i przestrzennej spójności.

Program przyczyni się także do osiągnięcia następujących celów horyzontalnych:

- o poprawa standardów funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozwój mechanizmów partnerstwa,
- o poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- o budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej fundamentalne znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- o zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- o wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- o wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Program Południowy Bałtyku jest zgodny także z **niemieckimi** Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia 2007-2013, które określają następujące cele strategiczne:

- o wsparcie innowacyjności i rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy jak również zwiększenie konkurencyjności gospodarki,
- o zwiększenie atrakcyjności regionalnej dla inwestorów i mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój regionalny,
- o sprostanie nowym wyzwaniom na rynku pracy – liczniejsze i lepsze miejsca pracy,
- o szanse regionalne i zbilansowany rozwój.

Program Południowy Bałtyk obejmuje także cele horyzontalne niemieckich NSRO (środowisko, równe możliwości i zrównoważony rozwój miejski). Niemieckie NSRO odnoszą się bezpośrednio do współpracy terytorialnej podkreślając jej znaczenie dla celów spójności europejskiej. Program Południowy Bałtyku jest zgodny ze wszystkimi trzynastoma

priorytetami tematycznymi w ramach dwóch głównych celów niemieckich NSRO (konwergencja, konkurencyjność regionalna i zatrudnienie).

Szwedzka Narodowa Strategia dla Konkurencyjności Regionalnej, Przedsiębiorczości i Zatrudnienia 2007-2013 określiła następujące narodowe strategiczne priorytety dla konkurencyjności regionalnej, przedsiębiorczości i zatrudnienia:

- innowacyjność i odnowienie,
- zapewnienie umiejętności i zwiększenie podaży pracy,
- dostępność,
- strategiczna współpraca transgraniczna.

W ramach priorytetu współpracy transgranicznej podana jest następująca ogólna wytyczna: „Zdolność do rozwinięcia funkcjonalnych sposobów pracy i tworzenia struktur ponad granicami krajowymi jest istotna w celu osiągnięcia regionalnej konkurencyjności, przedsiębiorczości i zatrudnienia. Powinna ona zatem zostać wzmocniona. Strategiczna współpraca transgraniczna powinna uzupełniać i przyczyniać się do realizacji priorytetów strategii narodowej dla regionalnej konkurencyjności, przedsiębiorczości i zatrudnienia.”

Szwedzka Strategia podaje także bardziej szczegółowe wytyczne:

- zminimalizowanie przeszkód na granicach dla osób dojeżdżających do pracy i firm realizujących działania transgraniczne,
- promowanie transgranicznej sieci współpracy pomiędzy firmami,
- opracowanie transgranicznych rozwiązań w celu zwiększenia dostępności do kluczowych funkcji społecznych,
- promowanie bliższej współpracy ponad granicami krajowymi w celu umocnienia innowacyjnego środowiska,
- przyczynianie się do poprawienia komunikacji pomiędzy nordyckimi regionami wielkomijskimi,
- promowanie inicjatyw związanych z autostradami morskimi na Bałtyku w celu poprawienia efektywności transportu w UE i poprawienia dostępności do regionów peryferyjnych,
- promowanie współpracy transgranicznej dla zrównoważonego i innowacyjnego wykorzystywania i rozwoju zasobów naturalnych, kulturalnych i dziedzictwa kulturowego,
- promowanie bliższej współpracy w zakresie kwestii środowiskowych na Bałtyku i Morzu Północnym.

Strategia Programu Południowy Bałtyk, priorytety i indykatywne działania są całkowicie zgodne z powyższymi wytycznymi.

Głównym celem **litewskiej** Strategii Wykorzystywania Pomocy Strukturalnej UE na lata 2007-2013 jest szybka poprawa warunków inwestowania, pracy i życia na Litwie, tak by korzyści zapewniane przez wzrost gospodarczy dotarły do wszystkich mieszkańców Litwy. Zgodnie z litewską Strategią pierwszym celem rozwoju jest przyśpieszenie wzrostu gospodarczego w dłuższym okresie czasu, drugim celem jest stworzenie większej ilości i lepszych miejsc pracy, a trzecim celem jest zwiększenie spójności społecznej. Program Południowy Bałtyk jest zgodny z tymi strategicznymi celami i trzema głównymi priorytetowymi kierunkami litewskiej Strategii: 1) Produktywne zasoby ludzkie dla społeczeństwa opartego na wiedzy; 2) Konkurencyjna gospodarka; 3) Jakość życia i spójność.

Duńskie Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 będą koncentrowały się na następujących obszarach działania: innowacje, dzielenie się wiedzą i jej generowanie; tworzenie i rozwój nowych przedsiębiorstw; wykorzystywanie nowych technologii i rozwój

zasobów ludzkich. W ramach każdego z tych działań zostały określone następujące tematy dla wsparcia:

- innowacje, dzielenie się wiedzą i jej generowanie:
 - rozwój regionalnych zdolności innowacyjnych,
 - praca zespołowa z udziałem instytucji wiedzy, innych przedsiębiorstw, włączając działanie w klastrach,
 - zdolność wykorzystywania wiedzy,
- tworzenie i rozwój nowych przedsiębiorstw:
 - konsultacje w sektorze publicznym i prywatnym,
 - fundusze dla przedsiębiorców,
 - kultura przedsiębiorczości i kompetencji,
- wykorzystywanie nowych technologii:
 - dostęp do wiedzy dotyczącej nowych technologii,
 - infrastruktura,
 - digitalizacja,
- rozwój zasobów ludzkich:
 - wybór kompetencji – nauka przez całe życie,
 - rozwój kierowniczy i organizacyjny,
 - zwiększenie siły roboczej.

Strategia programu, priorytety i indykatywne działania przewidziane w programie są całkowicie zgodne z powyższymi celami.

Program Południowy Bałtyk 2007-2013 nawiązuje do priorytetów krajowych i, poprzez swoją strategię, przyczynia się do realizacji powyższych celów w kontekście transgranicznym. Projekty realizowane w ramach programu będą uzupełniały działania realizowane w ramach innych programów operacyjnych, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

Program został przygotowany i będzie realizowany we współpracy z regionami z obszaru objętego programem i w ten sposób zostanie zapewniona zgodność z celami i strategiami rozwoju regionalnego.

10. Komplementarność z programami współpracy terytorialnej i innymi programami UE realizowanymi na obszarze Południowego Bałtyku

W dążeniu do konkurencyjności i większej integracji funkcjonalnej na obszarze Południowego Bałtyku oraz zgodnie z Artykułem 9 Rozporządzenia Ogólnego Program Południowy Bałtyk dąży do zapewnienia spójności i komplementarności z innymi finansowanymi przez UE programami działającymi na tym samym obszarze geograficznym. Obejmuje to wiele programów Funduszy Strukturalnych w ramach celu konwergencja, celu konkurencyjność regionalna i zatrudnienie, różnych aspektów celu europejska współpraca terytorialna i kilka inicjatyw i programów sektorowych.

Programy Konwergencja i Konkurencyjność

Program Południowy Bałtyk bezpośrednio odpowiada programom Konwergencja i Konkurencyjność, gdyż przyczynia się on do przygotowania inwestycji odpowiadających na konkretne potrzeby rozwoju tego terytorium. Chociaż budżety i zakres programów Konwergencja i Konkurencyjność są dużo większe niż Programu Południowy Bałtyk, to ten ostatni może uzupełnić je poprzez dodanie wymiaru transgranicznego do pracy rozwojowej. Inwestycje zaplanowane, zaakceptowane i przygotowane przez Program Południowy Bałtyk mogą zostać umieszczone w krajowych i/lub regionalnych programach lub zrealizowane

przez publiczno-prywatne konsorcjum. Ma to szczególne zastosowanie w przypadku rozwoju infrastruktury.

Programy transnarodowe w ramach celu współpraca terytorialna

W odróżnieniu od transnarodowego Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013 operującego na tej samej przestrzeni, transgraniczny Program Południowy Bałtyk cechują takie tematy gospodarcze, społeczne i środowiskowe, które są specyficzne dla tego właśnie obszaru i które wynikają ze wspólnego wykorzystywania infrastruktury i obiektów, jak również z istnienia sieci opartych na bliskich kontaktach typu people-to-people.

Program BSR może zapewnić wkład do Programu Południowy Bałtyk poprzez określenie transnarodowych ram dla działań transgranicznych oraz poprzez przekazywanie rozwiązań opracowanych w ramach transnarodowych do testowania na gruncie lokalnym. W odwrotnym kierunku bliskie kontakty typu people-to-people, ułatwione w ramach Programu Południowy Bałtyk mogą tworzyć takie rozwiązania praktyczne zidentyfikowanych problemów rozwoju, które mogą zostać zastosowane nawet w skali całego Regionu Morza Bałtyckiego. Takie rozwiązania mogą być promowane przez Program BSR i włączane do transnarodowych strategii i działań, które tworzyłyby podstawę dla konkretnych inwestycji.

Rozróżnienie pomiędzy tymi dwoma programami zostało określone poprzez decyzję Wspólnego Komitetu Programującego Programu BSR, by nie rozważać propozycji kwalifikowalnych projektów sformułowanych przez partnerstwa pochodzące tylko z wewnątrz obszaru transgranicznego w zasięgu terytorialnym Programu BSR. W efekcie Program BSR z definicji wyklucza propozycje projektów promowane przez partnerów tylko z obszaru Południowego Bałtyku. Ta jasna zasada pomaga rozróżniać Program Południowy Bałtyk spośród innych działań na poziomie transnarodowym nie tylko z powodu konkretnych tematów współpracy, ale także za pomocą wyłącznych partnerstw projektów.

Inne programy transgraniczne

Obszar programu częściowo nakłada się na obszary współpracy trzech innych programów transgranicznych, mianowicie: Öresund – Kattegat – Skagerrak, Meklemburgia-Pomorze Przednie – Zachodniopomorskie i Łotwa – Litwa. Podczas gdy dwa ostatnie obejmują mniejsze tereny i są ograniczone do kwestii granic lądowych, to duży wielostronny program Öresund – Kattegat – Skagerrak ze względu na podobieństwo treści współpracy może potencjalnie generować pewne nakładanie działań z Programem Południowy Bałtyk.

Chociaż program Öresund – Kattegat – Skagerrak ma dwa razy większy budżet na wspólne działania, składa się on z dwóch podprogramów, z których jeden, nazwany „Region Öresund”, operuje na tej samej przestrzeni co Program Południowy Bałtyk, ale tylko pomiędzy dwoma krajami. Podczas gdy ten schemat współpracy już daje wyraźny mianownik w porównaniu z Programem Południowy Bałtyk, zostały przyjęte pewne postanowienia w celu zminimalizowania ryzyka duplikacji pomocy finansowej. Program Południowy Bałtyk cechuje wyraźny profil oparty na transgranicznym i wielostronnym wymiarze przewidywanych działań i na wyłącznej selekcji takich tematów współpracy, które odpowiadają specyfice społeczno-gospodarczego rozwoju całego obszaru objętego programem. Projekty angażujące partnerów szwedzkich i duńskich z obszaru Öresund nie będą współfinansowane przez Program Południowy Bałtyk. Ponadto przewidywane jest nawiązanie roboczych kontaktów pomiędzy strukturami zarządzającymi obu tych programów i zorganizowanie spotkań umożliwiających wymianę doświadczeń i inspiracji w trakcie realizacji obu programów.

Program Południowy Bałtyk nakłada się także częściowo na program współpracy transgranicznej realizowany w ramach Europejskiego Instrumentu Partnerstwa i Sąsiedztwa (ENPI - European Neighbourhood and Partnership Instrument) pomiędzy Polską, Litwą i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej. Inicjatywa ENPI koncentruje się na rozwoju współpracy transgranicznej z krajami partnerskimi UE. Program Południowy Bałtyk może uzupełniać te działania poprzez promowanie współpracy z regionem Kaliningradu, pod warunkiem określonym w rozporządzeniu o EFRR, że takie przedsięwzięcia będą przynosiły korzyści dla regionów UE. Bezpośrednie wsparcie z EFRR dla partnerów spoza UE nie jest dozwolone w ramach programu Południowy Bałtyk.

W celu zapewnienia efektów synergii pomiędzy programami współpracy transgranicznej realizowanymi na obszarze Południowego Bałtyku zostaną nawiązane kontakty pomiędzy strukturami realizującymi programy Południowy Bałtyk i Środkowy Bałtyk. Do sieci współpracy mogą również należeć przedstawiciele międzynarodowego programu Region Morza Bałtyckiego jak i innych transgranicznych programów morskich realizowanych w UE. Program INTERACT może udostępnić narzędzia wymiany pomysłów na tym polu.

Współpraca międzyregionalna, sieci współpracy i wymiana doświadczeń

Podczas gdy główną wartością współpracy międzyregionalnej (wspieranej w ramach programu INTERREG IV C) jest paneuropejska wymiana doświadczeń i wspólnie opracowanych modeli, to Program Południowy Bałtyk może wykorzystać międzyregionalne struktury współpracy do rozpowszechniania doświadczeń programu w takich dziedzinach jak: rozwój rozwiązań transportowych i logistycznych, zwalczanie zanieczyszczeń środowiska i eutrofizacji, usługi społeczne, wzorce oszczędzania energii, rozwój zrównoważonej turystyki i wiele innych.

W związku z tym szczególnie istotne jest przekazywanie doświadczenia i najlepszych praktyk z sieci Południowego Bałtyku zgodnie z ustaleniami instrumentu polityki UE „**Regiony dla zmiany gospodarczej**”. Instrument ten zawiera tematy skoncentrowane na modernizacji gospodarczej i odnowionej agendzie lizbońskiej (takie jak szybsze wprowadzanie innowacyjnych pomysłów na rynek, zarządzanie migracją i ułatwianie integracji społecznej, przechodzenie do gospodarki zużywającej mało węgla i zbliżanie e-rządów do regionów i firm).

I odwrotnie rezultaty współpracy międzyregionalnej i transfer dobrych doświadczeń w ramach „Regionów dla zmiany gospodarczej” mogą przyczyniać się do formułowania i realizacji projektów transgranicznych opartych na sieciach współpracy.

Szczególną uwagę należy zwrócić na usługi zapewniane przez program **INTERACT II**. Ten ogólnoeuropejski program koncentruje się na dobrym zarządzaniu współpracą terytorialną i zapewnia oparte na potrzebach wsparcie dla podmiotów zainteresowanych zaangażowanych w realizację programów w ramach celu Europejska współpraca terytorialna. Grupą docelową dla INTERACT są przede wszystkim instytucje, które mają zostać utworzone zgodnie z Rozporządzeniem Ogólnym i Rozporządzeniem o EFRR, jak również inne organy zaangażowane w realizację programu. W celu zapewnienia organom realizującym program Południowy Bałtyk maksymalnych korzyści z programu INTERACT, zachęca się je do wykorzystywania usług i dokumentacji INTERACT, jak również do uczestniczenia w seminariach INTERACT.

Inicjatywy sektorowe

Działając w ramach celu współpraca terytorialna Program Południowy Bałtyk dodaje wymiar terytorialny do programów sektorowych, patrząc na rozwój obszaru z wszechstronnej perspektywy terytorialnej, społeczno-gospodarczej, środowiskowej i kulturalnej. Program zamierza wnieść wkład do stworzenia regionu funkcjonalnego na obszarze Południowego

Bałtyku poprzez zwiększenie jego potencjału i zmniejszenie jego słabych stron, w przeciwieństwie do inicjatyw sektorowych, które promują raczej wąskie dziedziny tematyczne.

Jako przykład – przyszłe projekty szukające wsparcia w ramach osi priorytetowej konkurencyjność gospodarcza (tytuł dotyczący dostępności transportowej) Programu Południowy Bałtyk powinny odnieść się do europejskich dokumentów dotyczących transportu i ICT (na przykład Biała Księga dotycząca Europejskiej Polityki Transportowej do 2010, wytyczne TEN – T (Sieć Transeuropejska –Transport), dokumenty dotyczące transportu kolejowego i interoperacyjności oraz dotyczące bardziej konkurencyjnego transportu publicznego itd.). Podejście promowane w Programie Południowy Bałtyk jest jednak dużo szersze, gdyż przedstawia ono społeczno-gospodarcze tło zidentyfikowanych problemów i pokazuje wpływ terytorialny przewidywanych rozwiązań. Innym przykładem jest 7. program ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego, który może być uzupełniany przez działania transgraniczne na obszarze Południowego Bałtyku w ramach priorytetu konkurencyjność gospodarcza (tytuł dotyczący rozwoju przedsiębiorstw). W przeciwnym kierunku projekty transgraniczne mogą zawierać kwestie, które będą szerzej badane przez ramowy program badawczy.

Program Południowy Bałtyk operuje częściowo w tych samym sektorach jak programy rozwoju obszarów wiejskich finansowane w ramach **Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EAFRD)**, szczególnie oś 3 (Jakość życia na obszarach wiejskich i dywersyfikacja gospodarki wiejskiej) oraz oś 4 (Lokalne grupy działania). Główną różnicą pomiędzy Programem Południowy Bałtyk i działaniami kwalifikowanymi w ramach EAFRD jest geograficzny wymiar operacji. Projekty w ramach wyżej wymienionych osi są ukierunkowane na poziomy lokalne i regionalne i poświęcone rozwojowi społeczności lokalnych (rolników, właścicieli lasów, operatorów gospodarczych). Zatem, w przeciwieństwie do Programu Południowy Bałtyk, nie przedstawiają one wszechstronnego podejścia do rozwoju społeczno-gospodarczego i nie zamierzają wносить wkładu do wzmocnienia danego terytorium.

W najmniej uprzywilejowanych regionach nowych Państw Członkowskich Program Południowy Bałtyk może uzupełniać działania współfinansowane przez nowy **Europejski Fundusz Rybacki (EFR)**, szczególnie w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju przybrzeżnych obszarów rybackich, które są w trakcie upadku ekonomicznego. Taka sytuacja może nastąpić w przypadku, gdy program przygotowuje kilka pilotażowych rozwiązań dla obszarów przybrzeżnych w oparciu o terytorialne i społeczno-gospodarcze podejście rozwojowe do zidentyfikowanych problemów.

Program Południowy Bałtyk promuje także działania o podobnym charakterze jak Europejski Fundusz Społeczny (EFS), szczególnie w ramach priorytetu konkurencyjność gospodarcza (tytuł dotyczący integracji wyższego szkolnictwa i rynków pracy). Działania takie będą jednak zawsze realizowane w terytorialnym i społeczno-gospodarczym kontekście rozwoju, pamiętając o konkurencyjności i spójności całego obszaru Południowego Bałtyku. Projekty bezpośrednio wspierane przez EFS mogą stanowić teren prób dla rozwiązań transgranicznych, ale mogą również wspierać Program Południowy Bałtyk w zapewnianiu rozsądnych uzasadnień dla transgranicznych działań w ramach priorytetu 1. Zakres tematyczny możliwych projektów, które mają być realizowane w ramach Programu Południowy Bałtyk jest określony w artykule 6 Rozporządzenia o EFRR. Program ten może promować jedynie działania podobne do tych jakie są wspierane przez programy operacyjne EFS, które wykażą się pochodzeniem ze współpracy transgranicznej i wartością dodaną do tej podstawy (np. wymiana dobrych praktyk lub wspólne opracowanie nowych metod).

Należy podkreślić, że głównym czynnikiem wyróżniającym projekty współfinansowane w ramach Programu Południowy Bałtyk od projektów realizowanych w ramach inicjatyw sektorowych jest ich transgraniczny charakter, co oznacza, że przedsięwzięcia są realizowane wspólnie przez partnerów z przynajmniej dwóch krajów uczestniczących w programie.

11. Struktury realizacji Programu

Jeśli chodzi o realizację Programu Południowy Bałtyk Polska, Dania, Niemcy, Litwa i Szwecja uzgodniły poprzez wspólne przedłożenie programu operacyjnego Komisji Europejskiej struktury i zasady przedstawione w niniejszym rozdziale. Jednakże bardziej szczegółowe i uzupełniające postanowienia będą zawarte w podręczniku programu. Podręcznik programu zostanie przyjęty przez Komitet Monitorujący. Oprócz innych kwestii będzie on zawierał szczegółowy opis zasad do określania kwalifikowalności wydatków finansowanych przez Program Południowy Bałtyk i mających zastosowanie do całego obszaru objętego programem, wytyczne dotyczące zarządzania programem oraz wytyczne dotyczące zarządzania operacjami. Podręcznik będzie zawierał także odniesienia do wszystkich mających zastosowanie krajowych zasad związanych z realizacją programu. Postanowienia zawarte w podręczniku programu będą wiążące zarówno dla organów realizujących program, jak i dla wiodących beneficjentów/innych beneficjentów programu.

Zgodnie z Art. 59 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego, Państwa Członkowskie uczestniczące w programie ustanowią zasady regulujące ich relacje z Instytucją Zarządzającą, Instytucją Certyfikującą, Instytucją Audytową, a także ich relacje z Komisją Europejską. W tym celu Państwa Członkowskie uczestniczące w programie zawrą umowę z organami odpowiedzialnymi za realizację programu.

INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA

Zgodnie z Art. 60 Rozporządzenia Ogólnego Instytucja Zarządzająca (IZ) programu jest odpowiedzialna za zarządzanie i realizację Programu Operacyjnego zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami. Instytucja Zarządzająca w szczególności jest odpowiedzialna za:

- zapewnienie, że operacje są wybierane do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu operacyjnego oraz że spełniają one mające zastosowanie zasady wspólnotowe i krajowe przez cały okres ich realizacji;
- zapewnienie istnienia informatycznego systemu rejestracji i przechowywania zapisów księgowych dla każdej operacji w ramach programu operacyjnego oraz zapewnienie, że dane na temat realizacji, niezbędne do celów zarządzania finansowego, monitorowania, weryfikacji, audytu i oceny są gromadzone;
- zapewnienie utrzymywania przez beneficjentów i inne podmioty uczestniczące w realizacji operacji odrębnego systemu księgowego albo odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją, bez uszczerbku dla krajowych zasad księgowych;
- zapewnienie, że oceny programów operacyjnych są przeprowadzane zgodnie z Art. 47 Rozporządzenia Ogólnego;
- ustanawianie procedur dla zapewnienia, że wszystkie dokumenty dotyczące wydatków i audytów, wymagane do zapewnienia właściwej ścieżki audytu, są przechowywane,

- o zapewnianie otrzymywania przez instytucję certyfikującą wszystkich niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w odniesieniu do wydatków na potrzeby poświadczania;
- o kierowanie pracą Komitetu Monitorującego i Komitetu Sterującego i dostarczanie im dokumentacji wymaganej w celu umożliwienia monitorowania jakościowego realizacji programu operacyjnego w świetle jego szczegółowych celów;
- o opracowywanie i przedkładanie Komisji rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji, po ich uprzednim zatwierdzeniu przez Komitety Monitorujący i Sterujący;
- o zapewnianie przestrzegania wymogów w zakresie informacji i promocji.

Jeśli chodzi o weryfikowanie prawidłowości operacji i wydatków w stosunku do zasad krajowych i Wspólnoty, instytucja zarządzająca Programu Południowy Bałtyk upewni się, że wydatki każdego beneficjenta uczestniczącego w operacji zostały zatwierdzone przez odpowiedniego kontrolera na poziomie krajowym. Certyfikaty wystawione przez kontrolerów krajowych dla wszystkich partnerów projektu są przedkładane przez wiodącego beneficjenta wraz z wnioskiem o płatność.

Ponadto Instytucja Zarządzająca:

- o utworzy Wspólny Sekretariat Techniczny (Artykuł 14 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR);
- o we współpracy z Komitetem Monitorującym będzie monitorować realizację w oparciu o wskaźniki finansowe oraz wskaźniki, o których mowa w Artykule 12 ust. 4 Rozporządzenia o EFRR, wyszczególnione w programie (Artykuł 66 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego);
- o we współpracy z Komisją będzie corocznie badać postępy w realizacji programu, najważniejsze rezultaty osiągnięte w poprzednim roku, realizację założeń finansowych i inne czynniki z myślą o poprawieniu realizacji (Artykuł 68 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego);
- o będzie informować Komitet Monitorujący o uwagach zgłaszanych przez Komisję po corocznym badaniu programu, zgodnie z Artykułem 68 Rozporządzenia Ogólnego (Artykuł 68 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego);
- o potwierdzi wybór przedsięwzięcia poza obszarem kwalifikowanym, o którym mowa w Artykułach 21 ust. 1 i 4 Rozporządzenia o EFRR;
- o we współpracy z Instytucją Audytową sporządzi opis systemów zarządzania programami i ich kontroli zgodnie z Artykułem 71 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułami 21-24 Rozporządzenia Wykonawczego.

Zgodnie z Artykułem 59 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego Instytucja Zarządzająca będzie wykonywać swoje zadania w pełnej zgodności z systemem instytucjonalnym, prawnym i finansowym Rzeczypospolitej Polskiej.

Funkcje Instytucji Zarządzającej będą realizowane przez:

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (Polska)
 Departament Współpracy Terytorialnej
 ul. Wspólna 2/4
 00-926 Warszawa

INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA

Zgodnie z Art. 61 Rozporządzenia Ogólnego funkcje wspólnej Instytucji Certyfikującej (IC) obejmują:

- opracowywanie i przedkładanie Komisji poświadczonych deklaracji wydatków i wniosków o płatność;
- poświadczanie, że:
 - deklaracja wydatków jest dokładna, wynika z wiarygodnych systemów księgowych i jest oparta na weryfikowalnej dokumentacji uzupełniającej;
 - zadeklarowane wydatki są zgodne z mającymi zastosowanie zasadami wspólnotowymi i krajowymi oraz zostały poniesione w związku z operacjami wybranymi do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu i spełniają zasady wspólnotowe i krajowe;
- zapewnienie, do celów certyfikacji, że otrzymała od instytucji zarządzającej odpowiednie informacje na temat procedur i weryfikacji prowadzonych w związku z wydatkami zawartymi w deklaracjach wydatków;
- uwzględnienie, do celów certyfikacji, wyników wszystkich audytów przeprowadzanych przez Instytucję Audytową lub na jej odpowiedzialność;
- utrzymywanie w formie elektronicznej zapisów księgowych dotyczących wydatków zadeklarowanych Komisji;
- prowadzenie ewidencji kwot podlegających procedurze odzyskiwania i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu dla operacji. Kwoty odzyskane są zwracane do budżetu ogólnego Unii Europejskiej przed zamknięciem programu operacyjnego poprzez potrącenie ich z następnej deklaracji wydatków.

Ponadto Instytucja Certyfikująca jest odpowiedzialna za:

- przyjmowanie wpłat dokonywanych przez Komisję (przedpłaty, płatności okresowe, płatności końcowego salda środków, o których mowa w Artykule 76 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego),
- przesyłanie do Komisji, najpóźniej do 30 kwietnia każdego roku, wstępnej prognozy przewidywanych wniosków płatniczych na bieżący rok finansowy oraz na kolejny rok finansowy (Artykuł 76 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego);
- naliczanie ewentualnych odsetek z tytułu przedpłat (Artykuł 82 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego) w ramach programu, traktowanych jako środki Państw Członkowskich uczestniczących w programie, wnoszone w ramach publicznego wkładu krajowego. Odsetki te należy zadeklarować Komisji w momencie ostatecznego zamknięcia programu (artykuł 83 Rozporządzenia Ogólnego);
- przesyłanie wniosków o wypłaty okresowe, w miarę możliwości trzy razy w roku. Aby Komisja mogła dokonać płatności w roku bieżącym, wniosek płatniczy musi zostać przedstawiony najpóźniej do 31 października (Artykuł 87 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego);
- zapewnienie otrzymania przez wiodących beneficjentów całkowitej kwoty wkładu publicznego jak najszybciej i w pełnej wysokości. Nie można dokonywać żadnych potrąceń lub odliczeń, ani też nie można nakładać opłat kwotowych lub innych obciążeń o podobnym skutku, które powodowałyby zmniejszenie kwot otrzymywanych przez wiodących beneficjentów (Artykuł 80 Rozporządzenia Ogólnego);
- niezależnie od odpowiedzialności Państw Członkowskich za wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości oraz za dokonywanie zwrotu wypłaconych nienależnych kwot, zapewnienie odzyskania od głównego beneficjenta każdej kwoty wypłaconej wskutek nieprawidłowości (Artykuł 17 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR);
- przesyłanie do 31 marca każdego roku, poczynając od roku 2008, do Komisji zestawienia wycofanych i odzyskanych kwot oraz kwot odzyskiwanych zgodnie z Artykułem 20 ust. 2 Rozporządzenia Wykonawczego.

- o stosowanie Art. 59 ust. 4 Rozporządzenia Ogólnego, według którego niektóre lub wszystkie instytucje, o których mowa w Art. 59 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego mogą stanowić część tego samego podmiotu.

Funkcje Instytucji Certyfikującej będą realizowane przez:

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (Polska)
 Departament Instytucji Certyfikującej
 ul. Wspólna 2/4
 00-926 Warszawa

W celu zapewnienia zgodności z zasadą rozdziału funkcji Instytucji Zarządzającej i Instytucji Certyfikującej (Art. 58 ust. b Rozporządzenia Ogólnego) Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Polski zapewni wypełnianie obu funkcji w ramach jego struktury organizacyjnej przez dwa oddzielne departamenty.

We wszystkich instytucjach realizujących program należących do publicznego sektora finansowego zostały utworzone jednostki **wewnętrznego audytu**. Jednostka wewnętrznego audytu nie jest zaangażowana w żadne działania operacyjne instytucji publicznego sektora finansowego, wypełnia ona rolę doradczą dla kierownika tej instytucji i zapewnia go o prawidłowym funkcjonowaniu systemu zarządzania finansowego i kontroli.

INSTYTUCJA AUDYTOWA

Zadania wspólnej Instytucji Audytowej (IA) obejmują:

- o zapewnienie przeprowadzenia audytów w celu weryfikacji skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli programu operacyjnego;
- o zapewnienie prowadzenia audytów operacji na podstawie stosownej próby w celu weryfikacji zadeklarowanych wydatków;
- o przedstawianie Komisji, w terminie dziewięciu miesięcy od zatwierdzenia programu operacyjnego, strategii audytu obejmującej podmioty, które będą przeprowadzać audyty, metodologię, która zostanie zastosowana, metody doboru próbek danych dla potrzeb audytu operacji oraz indykatywne rozplanowanie audytów w celu zapewnienia przeprowadzenia audytu głównych podmiotów oraz równomiernego rozkładu audytów w całym okresie programowania.
- o do dnia 31 grudnia każdego roku w latach 2008-2015:
 - o przedłożenie Komisji rocznego sprawozdania audytowego, przedstawiającego wyniki audytów przeprowadzonych w okresie poprzednich 12 miesięcy, zakończonym dnia 30 czerwca danego roku, zgodnie ze strategią audytu dla programu operacyjnego oraz informującego o wszelkich brakach wykrytych w systemach zarządzania i kontroli programu. Pierwsze sprawozdanie, które należy złożyć do dnia 31 grudnia 2008 r., obejmuje okres od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 30 czerwca 2008 r. Informacje dotyczące audytów przeprowadzonych po dniu 1 lipca 2015 r. zostają włączone do końcowego sprawozdania audytowego, stanowiącego uzupełnienie deklaracji zamknięcia,
 - o wydawanie opinii, na podstawie kontroli i audytów przeprowadzonych na jej odpowiedzialność, w kwestii tego, czy system zarządzania i kontroli funkcjonuje skutecznie, tak aby dawać racjonalne zapewnienie, że deklaracje wydatków przedstawione Komisji są prawidłowe, oraz aby dawać tym samym racjonalne

- zapewnienie, że transakcje będące ich podstawą są zgodne z prawem i prawidłowe;
- o przedkładanie, w stosownych przypadkach zgodnie z art. 88 Rozporządzenia Ogólnego, deklaracji częściowego zamknięcia zawierającej ocenę zgodności z prawem i prawidłowości danych wydatków.
- o przedłożenie Komisji, nie później niż dnia 31 marca 2017 r., deklaracji zamknięcia, zawierającej ocenę zasadności wniosku o wypłatę salda końcowego oraz zgodności z prawem i prawidłowości transakcji będących podstawą wydatków objętych końcową deklaracją wydatków, do której dołącza się końcowe sprawozdanie audytowe.

Instytucja Audytowa zapewnia, że czynności audytowe uwzględniają uznane w skali międzynarodowej standardy audytu.

W przypadku gdy audyty i kontrole, o których mowa w tym dziale są przeprowadzane przez podmiot inny niż Instytucja Audytowa, Instytucja Audytowa zapewnia takim podmiotom niezbędną niezależność funkcjonalną.

Ponadto Instytucja Audytowa:

- o przygotowuje raport i opinię, o których mowa w Artykule 71 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego zgodnie z Artykułem 25 Rozporządzenia Wykonawczego;
- o będzie przewodniczyć Grupie Audytorów (Artykuł 14 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR); funkcja przewodniczenia będzie obejmować m.in. zwoływanie posiedzeń Grupy Audytorów w regularnych odstępach czasu, ustalanie porządku obrad itd..

Zgodnie z Artykułem 59 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego Instytucja Audytowa będzie wykonywać swoje zadania w pełnej zgodności z systemem instytucjonalnym, prawnym i finansowym Rzeczypospolitej Polskiej.

Następujący podmiot jest wyznaczony do działania jako Instytucja Audytowa programu:

Ministerstwo Finansów (Polska)
Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej
ul. Świętokrzyska 12
00-916 Warszawa

Zadania Instytucji Audytowej będą realizowane przez jednostki organizacyjne Polskiej kontroli skarbowej (Urzędy Kontroli Skarbowej) podległe Głównemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej to jest niezależnej jednostce w Ministerstwie Finansów (Dział Certyfikacji i Wydawania Deklaracji Zamknięcia pomocy ze środków UE).

GRUPA AUDYTORÓW

Instytucja Audytowa programu będzie korzystać z pomocy Grupy Audytorów (GA) składającej się z przedstawicieli każdego Państwa Członkowskiego uczestniczącego w programie operacyjnym. Grupa ta będzie wykonywać obowiązki przewidziane w Artykule 62 Rozporządzenia Ogólnego. Grupa Audytorów zostanie powołana najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od decyzji zatwierdzającej program operacyjny. Grupa sama opracuje swój regulamin. Jej pracami będzie kierować Instytucja Audytowa programu operacyjnego

WSPÓLNY SEKRETARIAT TECHNICZNY

Instytucja Zarządzająca po konsultacjach z Państwami Członkowskimi reprezentowanymi w programie utworzy Wspólny Sekretariat Techniczny (WST), który będzie pomagał Instytucji Zarządzającej, Komitetowi Monitorującemu i Komitetowi Sterującemu, jak również, w odpowiednich przypadkach, Instytucji Audytowej, w realizacji ich odpowiednich obowiązków.

Zadania WST obejmują między innymi:

- promowanie i zapewnianie informacji o programie i jego celach;
- zapewnianie pomocy i doradzanie potencjalnym beneficjentom programu;
- przyjmowanie i rejestrowanie wniosków dotyczących projektów;
- ocenianie przedłożonych wniosków,
- odpowiedzialność za codzienną realizację programu;
- przygotowywanie posiedzeń Komitetu Monitorującego i Komitetu Sterującego oraz zapewnianie im odpowiedniej dokumentacji;
- pomoc dla Instytucji Zarządzającej w realizacji programu, jak również w jego monitorowaniu.

Zgodnie z porozumieniem pomiędzy Państwami Członkowskimi uczestniczącymi w Programie Wspólny Sekretariat Techniczny będzie ulokowany na obszarze Gdańska. Instytucja prowadząca WST zostanie wybrana spośród organizacji mających niezbędne możliwości do wypełniania zadań WST.

Pracownicy Sekretariatu będą pochodzić z krajów uczestniczących w programie.

WST będzie finansowany z budżetu Pomocy Technicznej.

PUNKTY KONTAKTOWE

Biorąc pod uwagę to, że obszar objęty programem jest bardzo duży i obejmuje pięć Państw Członkowskich zostaną utworzone Punkty Kontaktowe (PK) w Szwecji, Niemczech, na Litwie i w Danii (na Bornholmie). Punkty Kontaktowe będą współpracowały z Instytucją Zarządzającą/Wspólnym Sekretariatem Technicznym i będą pomagały WST w realizacji jego zadań, i będą zatem działać we współpracy z WST i pod jego kierunkiem. W szczególności PK uczestniczą w procesie generowania projektów (promując program, zapewniając informacje dla potencjalnych beneficjentów (włączając informacje o procedurach i zasadach dotyczących kontroli wydatków)). PK mogą także pomagać WST w ocenie przedłożonych wniosków. Punkty Kontaktowe otrzymują fundusze z budżetu pomocy technicznej programu w celu osiągnięcia podobnego poziomu usług i wsparcia we wszystkich krajach członkowskich.

KOMITET MONITORUJĄCY

Komitet Monitorujący (KM) zostanie utworzony w ciągu trzech miesięcy od daty zawiadomienia Państw Członkowskich o decyzji Komisji zatwierdzającej program operacyjny.

Zgodnie z Artykułem 14 ust. 3 Rozporządzenia o EFRR każde Państwo Członkowskie uczestniczące w programie mianuje swoich przedstawicieli do zasiadania w Komitecie Monitorującym w ciągu 30 dni od zatwierdzenia programu przez Komisję. KM składa się z przedstawicieli szczebla krajowego i regionalnego, przedstawicieli euroregionów, jak również przedstawicieli partnerów społecznych i gospodarczych. Z własnej inicjatywy lub na wniosek Komitetu Monitorującego w pracach Komitetu Monitorującego uczestniczy w charakterze

doradczym przedstawiciel Komisji Europejskiej. W pracach tych może uczestniczyć w charakterze doradczym także przedstawiciel Europejskiego Banku Inwestycyjnego i Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego. Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej i, kiedy to stosowne, Instytucji Certyfikującej oraz Instytucji Audytowej także uczestniczą w pracy KM. W skład KM powinni być włączeni także eksperci z zakresu środowiska. Wspólny Sekretariat Techniczny pomaga w pracy KM.

Komitetowi Monitorującemu przewodniczą przedstawiciele Państw Członkowskich uczestniczących w programie.

Decyzje Komitetu Monitorującego są podejmowane w drodze konsensusu osiąganego przez delegacje krajowe Państw Członkowskich uczestniczących w programie. Posiedzenia Komitetu Monitorującego odbywają się przynajmniej dwa razy w roku. Decyzje mogą być podejmowane także w oparciu o procedurę pisemną.

KM sporządzi swój regulamin zgodnie z instytucjonalnymi, prawnymi i finansowymi ramami danego Państwa Członkowskiego. Regulamin ten jest zatwierdzany w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą.

Szczegółowe zasady dotyczące składu Komitetu Monitorującego, przewodniczenia w nim i podejmowania przez niego decyzji będą określone w wyżej wspomnianym regulaminie Komitetu.

Zgodnie z Artykułem 65 Rozporządzenia Ogólnego Komitet Monitorujący upewnia się co do skuteczności i jakości realizacji programu operacyjnego zgodnie z następującymi przepisami:

- rozważa i zatwierdza kryteria wyboru finansowanych operacji w terminie sześciu miesięcy od zatwierdzenia programu operacyjnego i zatwierdza wszelkie zmiany tych kryteriów zgodnie z potrzebami programowania;
- dokonuje okresowego przeglądu postępów na drodze do osiągnięcia konkretnych celów programu operacyjnego na podstawie dokumentów przedkładanych przez Instytucję Zarządzającą;
- bada rezultaty realizacji programu, szczególnie osiągnięcia celów wyznaczonych dla poszczególnych osi priorytetowych oraz ocen;
- rozważa i zatwierdza raporty roczne i końcowe dotyczące realizacji programu;
- jest informowany o treści rocznego sprawozdania audytowego oraz o wszelkich istotnych uwagach, jakie może zgłosić Komisja po zbadaniu tego sprawozdania;
- może zaproponować Instytucji Zarządzającej zmianę lub zbadanie programu operacyjnego, które mogą prawdopodobnie umożliwić osiągnięcie celów Funduszy, o których mowa w Artykule 3 Rozporządzenia Ogólnego lub usprawnić zarządzanie programem, włączając zarządzanie finansowe;
- analizuje i zatwierdza wszelkie wnioski o zmianę treści decyzji Komisji w sprawie wkładu Funduszy.

Ponadto Komitet Monitorujący:

- przyjmuje podręcznik programu i zatwierdza wszelkie zmiany w tym podręczniku;
- zatwierdza pakiet aplikacyjny;
- podejmuje decyzje o dokonaniu ocen, o których mowa w Artykule 48 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego;
- zatwierdza plan komunikacji określony w Artykule 2 ust. 2 Rozporządzenia Wykonawczego i opracowany przez Instytucję Zarządzającą przed przesłaniem go do Komisji; to samo dotyczy wprowadzania ważnych zmian w planie komunikacji;

- o potwierdza projekt opisu systemów zarządzania i kontroli w ramach programu zgodnie z wymaganiami Artykułu 71 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułów 21-24 Rozporządzenia Wykonawczego przed przedłożeniem go Komisji Europejskiej przez Instytucję Zarządzającą.

KOMITET STERUJĄCY

Dla celu wybierania operacji do finansowania oraz do koordynowania monitorowania realizacji projektu utworzony zostanie Komitet Sterujący (KS).

Komitet Sterujący będzie składał się z przedstawicieli krajów uczestniczących i przedstawicieli euroregionów. W pracach KS może uczestniczyć przedstawiciel Komisji Europejskiej w charakterze doradczym. W skład KS powinni być włączeni także eksperci z zakresu środowiska

Decyzje Komitetu Sterującego są podejmowane w drodze konsensusu osiąganego przez delegacje krajowe Państw Członkowskich uczestniczących w programie. KS może podejmować decyzje także w drodze procedury pisemnej.

Państwa Członkowskie uczestniczące w Programie podejmują decyzje dotyczące składu KS. Komitet Monitorujący zaakceptuje regulamin KS, włączając szczegóły dotyczące przewodniczenia i podejmowania decyzji. W celu zapewnienia koordynacji prac Komitetu Monitorującego i Komitetu Sterującego posiedzenia obu tych komitetów powinny być organizowane, w miarę możliwości, w tym samym czasie i miejscu.

12. Procedura wyboru projektów

BENEFICJENCI PROGRAMU

Następujące podmioty prawne mogą być finansowane w ramach programu (w ramach osi priorytetowej 1 i 2) jako wiodący beneficjenci lub inni beneficjenci przedsięwzięcia:

- a) władze krajowe (rządowe), regionalne i lokalne,
- b) organy podlegające prawu publicznemu w rozumieniu Artykułu 1 ust. 9 Dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi (Dz. U. L 134, 30.04.2004 poz. 114). Oznacza to każdy organ
 - 1) ustanowiony zgodnie z prawem publicznym lub prywatnym w konkretnym celu zaspokajania potrzeb w interesie ogólnym, nie mający charakteru przemysłowego lub handlowego;
 - 2) posiadający osobowość prawną;
 - 3) finansowany w przeważającej części przez państwo, władze regionalne lub lokalne, lub przez inne organy podlegające prawu publicznemu; bądź też podlegające nadzorowi kierowniczemu sprawowanemu przez te organy; lub posiadające radę administracyjną, zarządzającą lub nadzorczą, której więcej niż połowa członków jest mianowana przez władze państwowe, regionalne lub lokalne, lub przez inne organy podlegające prawu publicznemu.

W ramach tej kategorii następujące podmioty, między innymi, mogą być wiodącymi beneficjentami lub innymi partnerami wspólnych projektów:

- instytucje edukacyjne,
- organizacje pozarządowe,
- instytucje B+R,
- struktury wsparcia rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności,
- parki narodowe i krajobrazowe, organy odpowiadające za zarządzanie obszarami chronionymi,

c) stowarzyszenia utworzone przez jeden lub kilka organów władz regionalnych lub lokalnych.

d) stowarzyszenia utworzone przez jeden lub kilka organów podlegających prawu publicznemu zgodnie z określeniem w punkcie b).

Podmioty prawne ubiegające się o finansowanie w kategorii b) jako wiodący beneficjenci muszą spełniać kryteria 1), 2) i 3), natomiast podmioty prawne ubiegające się o finansowanie jako inni beneficjenci mogą zostać zaakceptowani do finansowania, jeśli spełniają tylko kryteria 1) i 2).

GENEROWANIE PROJEKTÓW

Proces tworzenia pomysłów projektów i ich dalszy rozwój jest podstawową częścią realizacji programu, która powinna zapewnić wystarczającą liczbę projektów dobrej jakości, które obejmą wszystkie tematy programu.

Ważną zasadą, którą należy przestrzegać w trakcie generowania projektów, jest spełnienie podstawowych wymagań programu, które polegają na zapewnieniu transgranicznego efektu planowanych operacji. Projekty o transgranicznym charakterze powinny być przygotowane wspólnie przez partnerów pochodzących z różnych krajów i, po zatwierdzeniu przez Komitet Sterujący, wspólnie realizowane z zastosowaniem zasady wiodącego beneficjenta.

W trakcie całego procesu przygotowywania projektu, struktury realizowania programu aktywnie zapewniają wsparcie dla wnioskodawców. W celu wspierania tworzenia transgranicznych partnerstw powinny być organizowane wspólne międzynarodowe spotkania, seminaria i fora dla poszukiwania partnerów. Strona internetowa programu oferuje platformę dla prezentowania pomysłów projektów i dla wymiany informacji o potencjalnych partnerach projektów. Instytucja Zarządzająca, Wspólny Sekretariat Techniczny i Punkty Kontaktowe są odpowiedzialne za rozpowszechnianie informacji o programie i promowanie procesów tworzenia partnerstw. Instytucje te mogą być wspierane przez krajowe i regionalne podmioty zaangażowane w realizację programu. WST i punkty kontaktowe zapewnią codzienne kontakty z potencjalnymi beneficjentami. Mogą być organizowane seminaria lub warsztaty tematyczne dotyczące konkretnych priorytetów programu w celu zapewnienia wkładu ekspertów i ułatwienia poszukiwania partnerów

OCENA WNIOSKÓW I KRYTERIA WYBORU PROJEKTÓW

Formularz wniosku jest wypełniany w języku angielskim.

Wszystkie wnioski podlegają ocenie formalnej (kwalifikowalność) i ocenie jakości.

Zgodnie z Artykułem 65 Rozporządzenia Ogólnego szczegółowe kryteria wyboru projektów są analizowane i zatwierdzane przez KM w terminie sześciu miesięcy od zatwierdzenia programu operacyjnego.

Podczas oceny formalnej WST sprawdza, czy operacja spełnia minimalne wymagania dotyczące współpracy zgodnie z Artykułem 19 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR, mianowicie:

- beneficjenci współpracują na co najmniej dwa z następujących sposobów:
 - wspólne przygotowanie;
 - wspólna realizacja;
 - wspólny personel;
 - wspólne finansowanie projektu;
- partnerstwo projektu obejmuje przynajmniej dwóch partnerów z przynajmniej dwóch różnych Państw Członkowskich zaangażowanych w Program;
- wiodący beneficjent i inni partnerzy są kwalifikowalnymi wnioskodawcami określonymi w Programie;
- projekt jest realizowany na obszarze kwalifikowalnym lub z korzyścią dla obszaru kwalifikowalnego.

Ocena jakości wniosków projektów jest przeprowadzana wspólnie przez WST i zewnętrznych ekspertów w oparciu o zunifikowane kryteria wyboru, które są zatwierdzone przez KM. Podczas oceny jakości weryfikowane będą, między innymi, następujące aspekty:

- transgraniczny wpływ projektu;
- wybrana strategia projektu, działania i ich wpływ na osiągnięcie celów Programu;
- zrównoważenie projektu w stosunku do środowiska (projekty mające negatywny wpływ na środowisko nie mogą otrzymać funduszy w ramach tego programu);
- długoterminowe zrównoważenie projektu (organizacyjne, finansowe itd.);
- budżet i ocena ekonomiczna projektu (efektywne wykorzystanie alokowanych funduszy).

Szczegółowa lista kryteriów wyboru projektów będzie zatwierdzona przez Komitet Monitorujący. Komitet Sterujący podejmuje decyzje o współfinansowaniu projektów. Lista wniosków zatwierdzonych przez Komitet Sterujący jest umieszczana na stronie internetowej programu wraz z informacją o odrzuconych propozycjach projektów.

UMOWA Z WIODĄCYM BENEFICJENTEM

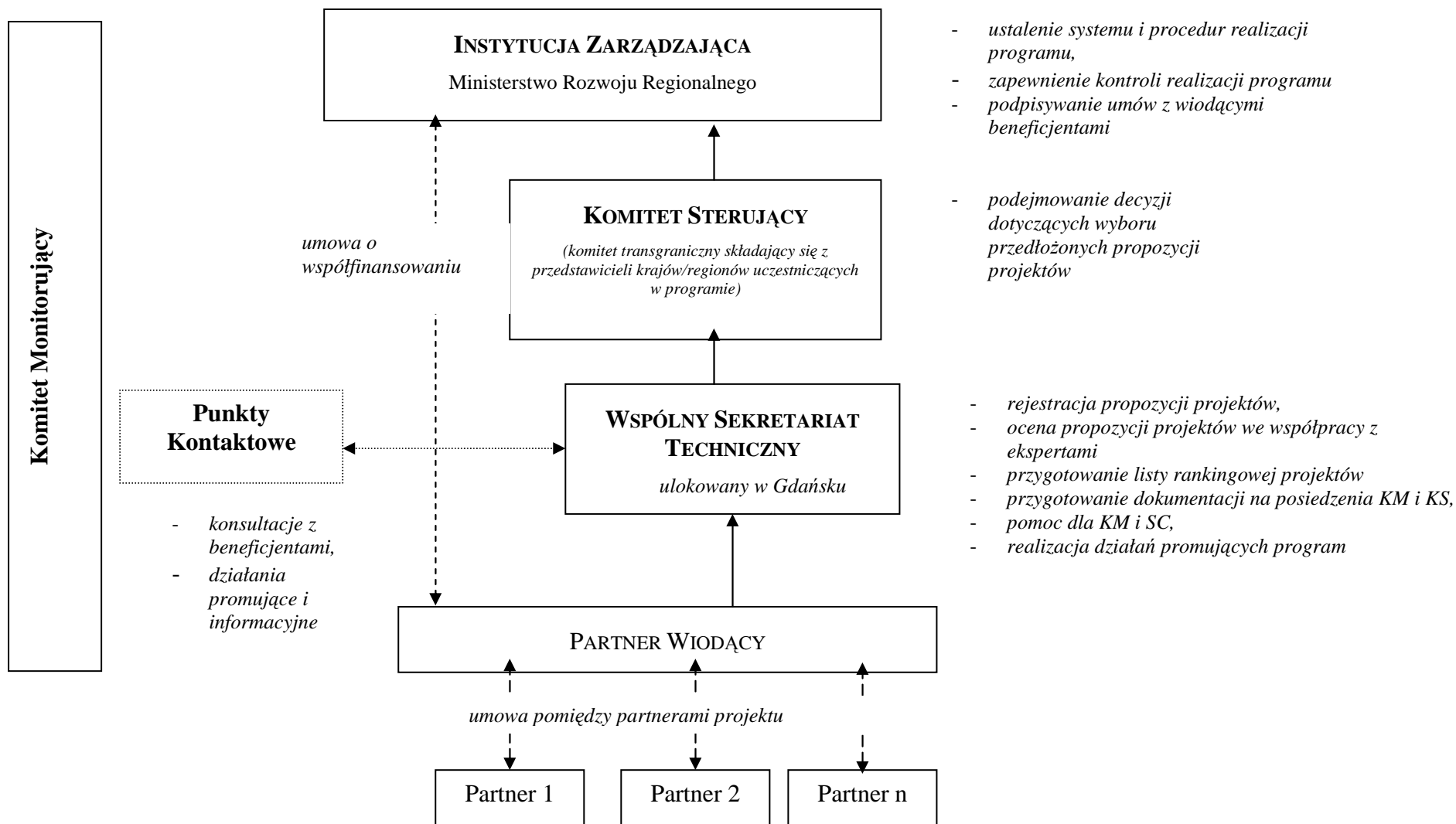
WST informuje głównych wnioskodawców o decyzji KS dotyczącej współfinansowania ich propozycji projektów. Następnie WST przygotowuje dokumenty dla prawnego powiązania funduszy z EFRR z wiodącym beneficjentem. Umowa określa warunki, na jakich współfinansowanie z EFRR jest przyznane dla projektów. Umowa jest podpisywana przez Instytucję Zarządzającą z wiodącym beneficjentem projektu, który zgodnie z Art. 20 Rozporządzenia o EFRR jest odpowiedzialny za:

- dokonanie ustaleń dotyczących jego relacji z beneficjentami uczestniczącymi w operacji w formie umowy zawierającej między innymi postanowienia gwarantujące należyte zarządzanie funduszami przeznaczonymi na daną operację, włącznie z warunkami odzyskania kwot nienależnie wypłaconych;
- zapewnienie realizacji całej operacji;
- przekazanie wkładu EFRR beneficjentom uczestniczącym w operacji.

Każdy beneficjent uczestniczący w operacji powinien realizować działania uzgodnione z innymi partnerami projektu i opisane w planie pracy projektu. Wszyscy partnerzy projektu przyjmują na siebie odpowiedzialność w przypadku wystąpienia jakichkolwiek nieprawidłowości w zakresie zadeklarowanych przez siebie wydatków.

Zgodnie z Artykułem 20 Rozporządzenia o EFRR wiodący beneficjenci dokonają ustaleń dotyczących ich relacji z innymi partnerami projektu uczestniczącymi w operacji w formie umowy partnerskiej zawierającej, między innymi, przepisy gwarantujące należyte zarządzanie funduszami alokowanymi dla danej operacji, włączając ustalenia dotyczące odzyskania kwot nienależnie wypłaconych.

Wnioski projektów i procedura zawierania umów w Programie Południowy Bałtyk:

13. Przepływy finansowe w ramach Programu

WSPÓLNY RACHUNEK

Wspólny budżet programu będzie składał się z alokacji EFRR i krajowych wkładów publicznych Państw Członkowskich.

Zgodnie z Artykułem 17 Rozporządzenia o EFRR wkład EFRR dla programu jest wpłacany na jedno konto bankowe.

ZWROT WYDATKÓW WIODĄCEGO BENEFICJENTA I INNYCH BENEFICJENTÓW

Wszyscy partnerzy projektu realizują działania zaplanowane dla nich w opisie projektu. Wydatki poniesione przez partnerów są przedstawiane w formie deklaracji, która musi być zweryfikowana przez odpowiednich kontrolerów na poziomie krajowym.

Na podstawie deklaracji wydatków otrzymanych od partnerów projektu wiodący beneficjenci przygotowują sprawozdanie z postępu składające się ze sprawozdania finansowego i sprawozdania dotyczącego działań. Sprawozdania finansowe obejmują poświadczoną deklarację wydatków wszystkich partnerów i wniosek o płatność dla całego projektu. Sprawozdania z postępów są regularnie przedkładane do Instytucji Zarządzającej. Obowiązki wiodących beneficjentów w tym zakresie będą określone w umowie o współfinansowaniu. Wspólny wniosek o płatność na poziomie programu jest opracowywany przez Instytucję Zarządzającą i, po niezbędnej weryfikacji, Instytucja Zarządzająca dokonuje płatności (w euro) dla wiodących beneficjentów. Płatności zostaną przekazane dla wiodących beneficjentów przez jednostkę finansową Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (Departament Ekonomiczny i Finansowy). Zgodnie z Artykułem 20 Rozporządzenia o EFRR wiodący beneficjenci są zobowiązani do przekazania środków EFRR dla innych beneficjentów operacji.

Instytucja Certyfikująca sporządza i przedkłada Komisji poświadczoną deklarację wydatków i wnioski o płatność zgodnie z Artykułem 78 Rozporządzenia Ogólnego. IC otrzymuje płatności dokonywane przez Komisję (płatności na konto, płatności okresowe i płatność salda końcowego, zgodnie z Artykułem 76 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego).

SYSTEM KONTROLI FINANSOWEJ

Zgodnie z Artykułem 16 Rozporządzenia o EFRR w celu zatwierdzenia wydatków poniesionych przez partnerów projektu w trakcie realizacji operacji, każde Państwo Członkowskie ustanawia system kontroli finansowej umożliwiający weryfikację dostarczenia współfinansowanych produktów i usług, zasadność wydatków zadeklarowanych dla działań i zgodność tych wydatków z zasadami wspólnotowymi i krajowymi.

Każde Państwo Członkowskie uczestniczące w Programie Południowy Bałtyk wyznacza kontrolerów odpowiedzialnych za weryfikację zgodności z prawem i prawidłowości wydatków zadeklarowanych przez partnerów projektu.

Zgodnie z Artykułami 21-24 Rozporządzenia Wykonawczego, w szczególności Artykułu 22 ust. d i Artykułu 24 ust. a, każde Państwo Członkowskie uczestniczące w programie sporządzi opis systemu kontroli utworzonego zgodnie z Artykułem 16 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR. Opisy te są przedkładane Instytucji Audytowej i Instytucji Zarządzającej najpóźniej w ciągu trzech miesięcy po wydaniu przez Komisję decyzji zatwierdzającej Program. Opisy są włączane do opisu systemów zarządzania i kontroli, o których mowa w Artykule 71 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego.

Państwa Członkowskie informują Instytucję Zarządzającą o wszelkich zmianach w utworzonym systemie.

W przypadku, gdy dostarczenie współfinansowanych produktów i usług może zostać zweryfikowane tylko w odniesieniu do całej operacji, weryfikacji dokonuje kontroler z Państwa Członkowskiego, w którym zlokalizowany jest wiodący beneficjent lub dokonuje jej Instytucja Zarządzająca.

Zgodnie z Artykułem 16 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR Państwa Członkowskie uczestniczące w programie zapewnią zatwierdzenie wydatków przez kontrolerów w terminie trzech miesięcy.

Bardziej szczegółowe informacje dotyczące zasad kwalifikowalności w ramach Programu, jak również procedur zatwierdzania wydatków w krajach uczestniczących w Programie, będą włączone do Podręcznika Programu.

14. Monitorowanie i ocena Programu

SYSTEM MONITOROWANIA PROGRAMU

Podstawowe informacje dotyczące projektów zatwierdzonych do finansowania są agregowane w celu posłużenia się nimi jako podstawą do sporządzania sprawozdań dotyczących Programu i w celu dokonania ocen. Monitorowane są wszystkie etapy realizacji projektów.

Dane otrzymywane od wiodących beneficjentów są opracowywane na poziomie programu w celu przygotowania sprawozdań rocznych i końcowych, które po zatwierdzeniu przez Komitet Monitorujący są wysyłane przez Instytucję Zarządzającą do Komisji Europejskiej (zgodnie z Artykułem 67 Rozporządzenia Ogólnego).

Instytucja Zarządzająca będzie przedkładać sprawozdania roczne do dnia 30 czerwca każdego roku (po raz pierwszy w roku 2008). Sprawozdania roczne będą sporządzane przez Wspólny Sekretariat Techniczny. Końcowe sprawozdanie z realizacji programu będzie przedłożone Komisji do dnia 31 maja 2017.

WYMIANA DANYCH Z KOMISJĄ

Wymiana danych pomiędzy Komisją a Instytucją Zarządzającą będzie odbywała się drogą elektroniczną zgodnie z Artykułem 66 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego.

Dane będą przekazywane poprzez Wspólną Bazę Danych Funduszy Strukturalnych (SFC - Structural Funds Common) utworzoną przez Komisję Europejską. Prawo dostępu do bazy SFC będzie miał Wydział Współpracy Terytorialnej w polskim Ministerstwie Rozwoju Regionalnego (działającym jako Instytucja Zarządzająca programu).

Zgodnie z Artykułem 58 Rozporządzenia Ogólnego, opracowywany jest sprawnie działający system księgowania, monitorowania i sporządzania raportów finansowych. Organem odpowiedzialnym jest Instytucja Zarządzająca (tj. Wydział Współpracy Terytorialnej w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego). Baza danych (nazwa robocza Ewit@) nie będzie umieszczona w polskim systemie skomputeryzowanym SIMIK 2004-2006. Będzie ona nagrywała i przechowywała zapisy księgowe dla każdej operacji przeprowadzanej w programie i zbierała dane na temat realizacji, konieczne dla zarządzania finansowego, monitoringu, weryfikacji, audytów i oceny.

Skomputeryzowana baza danych dla transgranicznego programu Południowy Bałtyk będzie gromadziła między innymi informacje o operacjach takie jak:

- numer projektu, tytuł i oznaczenie priorytetu,
- data akceptacji i zawarcia umowy,
- data rozpoczęcia i zakończenia projektu,
- wydatki kwalifikowane i całkowite wydatki publiczne,
- informacja o głównym beneficjencie i innych partnerach projektu w tym szczegółowe dane kontaktowe i informacja o numerze konta bankowego głównego beneficjenta,
- raporty z postępu dostarczane przez głównego beneficjenta,
- całkowite wydatki kwalifikowane o których zwrot zostały złożone podania i całkowite wydatki kwalifikowane zadeklarowane w związku z operacją i załączone w raporcie wydatków wysłanemu do Komisji,
- wydatki poniesione w obszarach sąsiadujących z obszarami kwalifikowanymi i wydatki poniesione na zewnątrz Wspólnoty,
- płatności na rzecz głównych beneficjentów,
- informacja o weryfikacjach i audytach.

Dane będą zbierane zgodnie z wymaganiami zawartymi w Załączniku III Rozporządzenia Wykonawczego, biorąc pod uwagę specyfikę programów współpracy terytorialnej.

W celu przeniesienia plików komputerowych do Komisji system administracji bazy danych będzie miał możliwość tworzenia plików interfejsowych zgodnie z Art. 14 Rozporządzenia Wykonawczego.

PRZEPISY DOTYCZĄCE OCENY PROGRAMU

Ocena Programu jest przeprowadzana zgodnie z Artykułami 47 – 49 Rozporządzenia Ogólnego.

Celem oceny programu jest poprawienie jakości, efektywności i spójności pomocy z funduszy UE i jej spójności z celami UE i Programu. Celem oceny jest także poprawienie strategii i zapewnienie bardziej efektywnej realizacji Programu. Oceny będą przeprowadzane przez ekspertów zewnętrznych.

Projekt Programu Operacyjnego współpracy transgranicznej na obszarze Południowego Bałtyku był przedmiotem oceny ex-ante w celu poprawienia jakości procesu programującego. Wyniki oceny ex-ante zostały wzięte pod uwagę w programie operacyjnym (bardziej szczegółowe informacje są zawarte w rozdziale 18).

Podczas realizacji programu mogą być dokonywane oceny związane z monitorowaniem Programu (szczególnie w przypadku gdy sprawozdania z monitorowania programu ukazują odejścia od celów określonych w Programie Operacyjnym lub kiedy zgłaszane są propozycje rewizji Programu). Komitet Monitorujący podejmuje decyzje dotyczące takich ocen i ich zakresu. Oceny powinny być dokonywane przez zewnętrznych ekspertów.

Zgodnie z Artykułem 49 Rozporządzenia Ogólnego przeprowadzenie oceny ex-post jest obowiązkiem Komisji Europejskiej we współpracy z Państwami Członkowskimi.

15. Działania informacyjne i promocyjne

Zgodnie z Artykułem 69 Rozporządzenia Ogólnego Instytucja Zarządzająca i Państwa Członkowskie uczestniczące w Programie przedstawiają informacje dotyczące Programu i operacji podjętych w jego ramach oraz zapewniają promocję programu. Celem jest transparentne informowanie społeczeństwa i beneficjentów o Programie i roli Wspólnoty Europejskiej.

Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za zapewnianie informacji i promowanie całego Programu. W wypełnieniu tego zadania pomaga jej Wspólny Sekretariat Techniczny.

PLAN KOMUNIKACJI

Przepisy dotyczące planu komunikacji są zawarte w Artykułach 2 – 10 (Rozdział II, Dział 2) Rozporządzenia Wykonawczego. Instytucja Zarządzająca przedłoży plan komunikacji Komisji w ciągu czterech miesięcy od daty przyjęcia programu.

Zgodnie z Artykułem 2 Rozporządzenia Wykonawczego plan, jak również istotne w nim zmiany, jest sporządzany przez Instytucję Zarządzającą i zawiera, między innymi, opis celów i grup docelowych, strategię i treść środków informacyjnych, indykatory budżet i organy odpowiedzialne za realizację planu. Wszelkie działania informacyjne i promocyjne są skierowane do potencjalnych i końcowych beneficjentów, jak również do społeczeństwa.

IZ informuje KM o realizacji planu, podjętych działaniach informacyjnych oraz działaniach zapewniających promocję.

16. Zasada partnerstwa

Podczas procesu przygotowywania programu respektowana była zasada partnerstwa, zgodnie z określeniem w Artykule 11 Rozporządzenia Ogólnego (dodatkowe informacje są włączone do części wprowadzającej). Podobne podejście będzie zastosowane podczas realizacji programu. Władze lokalne, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe, instytucje zajmujące się środowiskiem itd., powinny być regularnie informowane o postępach w realizacji programu i osiągniętych wynikach. Partnerzy powinni być także konsultowani w trakcie procesu realizacji programu, jak również podczas monitorowania i oceny w celu ułatwienia współpracy transgranicznej i poprawienia jej jakości. Partnerzy społeczni i gospodarczy będą bezpośrednio zaangażowani w proces realizacji programu poprzez członkostwo ich przedstawicieli w Komitecie Monitorującym

17. Tabele finansowe

Zgodnie z Art. 12 Rozporządzenia o EFRR Program Operacyjny dla celu Europejska Współpraca Terytorialna powinien zawierać jednolity plan finansowy obejmujący dwie tabele:

- o tabelę przedstawiającą podział na każdy rok kwoty całkowitych środków finansowych przewidzianych na wkład EFRR,
- o tabelę określającą, dla całego okresu programowania, dla programu operacyjnego i dla każdej osi programowej kwotę całkowitych środków finansowych stanowiących wkład Wspólnoty i wkłady krajowe oraz wskaźnik wkładu EFRR.

37% funduszy EFRR dostępnych dla Programu Południowy Bałtyk jest alokowanych dla osi priorytetowej 1, 57% dla osi priorytetowej 2 i 6% dla pomocy technicznej. Taki schemat podziału wynika z kilku powodów; w ramach osi priorytetowej 2 jest przewidywana większa liczba projektów, przewidywane działania są liczniejsze i różnorodne, a koszty osiągnięcia oczekiwanych rezultatów wydają się wyższe. Ponadto oś priorytetowa 2 przewiduje rozwój turystyki i projekty ochrony środowiska, które w ramach programów współpracy transgranicznej były przykładami inicjatyw współpracy transgranicznej o wyższych budżetach.

Zgodnie z Artykułem 21 Rozporządzenia o EFRR w ramach Programu Południowy Bałtyk EFRR może finansować wydatki poniesione przy realizacji operacji lub części operacji do wysokości 20% kwoty jego wkładu do danego programu operacyjnego w obszarach NUTS 3 przylegających do głównych obszarów programu. EFRR może także finansować wydatki poniesione przy realizacji operacji lub części operacji na terytorium krajów spoza Wspólnoty Europejskiej do wysokości 10% kwoty swojego wkładu do danego programu operacyjnego, jeśli operacje te przynoszą korzyści regionom Wspólnoty.

Tabela 1. Alokacje Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego dla Programu Południowy Bałtyk – podział na lata

ROK	EFRR
2007	8 399 387
2008	8 067 444
2009	8 250 293
2010	8 555 025
2011	8 866 764
2012	9 202 493
2013	9 394 253
SUMA	60 735 659

Tabela 2. Alokacje programu według priorytetów i źródeł finansowania

Oś priorytetowa	EFRR	Współfinansowanie krajowe		Suma funduszy	Stopa współfinansowania*	Dla informacji	
		Krajowe publiczne	Krajowe prywatne			EBI	inne
	(a)	(b).	(c)	(d)=(a)+(b)+(c)	(f)=(a)/(d).		
Oś priorytetowa 1	22472194	5 271 255	-	27 743 449	81%	-	-
Oś priorytetowa 2	34 619 325	8 120 583	-	42 739 908	81%	-	-
Oś priorytetowa 3 (PT)	3 644 140	1 214 713	-	4 858 853	75%	-	-
Suma:	60 735 659	14 606 551	-	75 342 210	81%	-	-

* Stopa współfinansowania z EFRR dla beneficjentów z Polski, Litwy i Niemiec wynosi do 85% ich kwalifikowalnych kosztów projektów, podczas gdy beneficjenci ze Szwecji i z Danii otrzymają do 75% współfinansowania z EFRR. Budżet pomocy technicznej programu (Oś priorytetowa 3) wynosi do 6% wkładu EFRR do programu, każde uczestniczące Państwo Członkowskie zapewni 25% współfinansowania budżetu PT z krajowych zasobów publicznych proporcjonalnie do ich udziału w całych funduszach z EFRR dla programu. Stopa współfinansowania wskazana w powyższej tabeli przedstawia średni wkład dla wszystkich krajów uczestniczących w programie.

Tabela 3: Indykatorywny podział według kategorii programowego wykorzystania wkładu EFRR do programu operacyjnego

Wymiar 1- Temat priorytetowy

Kod	Temat priorytetowy	%	kwota
03	Transfer technologii i udoskonalanie sieci współpracy między MŚP, między MŚP a innymi przedsiębiorstwami i uczelniami, wszelkiego	3	1 822 070

	rodzaju instytucjami na poziomie szkolnictwa pomaturalnego, władzami regionalnymi, ośrodkami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (<i>parkami naukowymi i technologicznymi, technopoliami, itd.</i>)		
04	Wsparcie na rzecz rozwoju B+RT, w szczególności w MŚP (<i>w tym dostęp do usług związanych z B+RT w ośrodkach badawczych</i>)	1	607 357
05	Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw	1	607 357
09	Inne działania mające na celu pobudzenie badań, innowacji i przedsiębiorczości w MŚP	2	1 214 713
11	Technologie informacyjne i komunikacyjne (<i>dostęp, bezpieczeństwo, interoperacyjność, zapobieganie zagrożeniom, badania, innowacje, treści cyfrowe, itp.</i>)	2	1 214 713
12	Technologie informacyjne i komunikacyjne (sieci TEN-ICT)	1	607 357
13	Usługi i aplikacje dla obywateli (<i>e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja itp.</i>)	2	1 214 713
15	Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do ICT i wydajne użytkowanie ICT	1	1 214 713
23	Drogi regionalne/lokalne	2	1 214 713
24	Ścieżki rowerowe	2	1 214 713
26	Transport multimodalny	2	1 214 713
28	Inteligentne systemy transportowe	1	607 357
30	Porty	2	1214713
31	Śródlądowe drogi wodne (<i>regionalne i lokalne</i>)	1	607 357
39	Energia odnawialna: wiatr	1	607 357
40	Energia odnawialna: słoneczna	1	607 357
41	Energia odnawialna: biomasa	2	1 214 713
42	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe	2	1 214 713
43	Wydajność energetyczna, kogeneracja, zarządzanie energią	4	2 429 426
44	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	2	1 214 713
46	Oczyszczanie wody (<i>ścieki</i>)	3	1 822 069
47	Jakość powietrza	1	607 357
48	Zintegrowany system zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń	2	1 214 713
49	Dostosowanie do zmian klimatu i łagodzenie ich skutków	1	607 357

51	Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000)	3	1 822 069
53	Zapobieganie zagrożeniom (w tym opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnym i technologicznym)	5	3 036 783
54	Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom	3	1 822 069
55	Promowanie walorów przyrodniczych	3	1 822 069
56	Ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego	3	1 822 069
57	Inne wsparcie na rzecz poprawienia usług turystycznych	4	2 429 426
58	Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego	2	2 429 426
59	Rozwój infrastruktury kulturalnej	4	2 429 426
60	Inne wsparcie dla poprawy usług kulturalnych	4	1 214 713

61	Zintegrowane projekty na rzecz rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich	2	607 357
62	Rozwój systemów i strategii uczenia się przez całe życie w przedsiębiorstwach; szkolenia i usługi na rzecz zwiększenia zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian; promowanie przedsiębiorczości i innowacji	1	607 357
64	Rozwój specjalistycznych usług w zakresie zatrudnienia, szkolenia i wsparcia w związku z restrukturyzacją sektorów i przedsiębiorstw, rozwój systemów przewidywania zmian w sferze zatrudnienia i zapotrzebowania na kwalifikacje i przyszłych wymogów w zakresie zatrudnienia i kwalifikacji	1	607 357
65	Modernizacja i wzmocnianie instytucji rynku pracy	1	1 214 713
66	Wdrażanie aktywnych i prewencyjnych instrumentów rynku pracy	2	607 357
68	Wsparcie na rzecz samozatrudnienia i zakładania działalności gospodarczej	1	607 357
69	Działania na rzecz zwiększenia trwałego udziału kobiet w zatrudnieniu oraz ich rozwoju zawodowego w perspektywie zmniejszenia dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy oraz lepszego godzenia życia zawodowego z prywatnym, a zwłaszcza większego dostępu do usług opiekuńczo-wychowawczych nad dziećmi i osobami zależnymi.	1	607 357
70	Konkretne działania na rzecz zwiększenia udziału migrantów w zatrudnieniu w perspektywie wzmocnienie ich integracji społecznej	1	607 357
72	Opracowywanie, uruchomienie i wdrożenie reform systemów kształcenia i szkolenia celem zwiększenia zdolności do zatrudnienia, zwiększenia stopnia dostosowania systemów kształcenia i szkolenia początkowego i zawodowego do potrzeb rynku pracy, oraz systematycznej aktualizacji kwalifikacji kadry systemu oświaty w perspektywie gospodarki opartej na innowacji i wiedzy	1	607 357
73	Działania na rzecz zwiększenia udziału w kształceniu i szkoleniu przez całe życie, w szczególności poprzez przedsięwzięcia na rzecz ograniczenia przedwczesnego porzucania nauki oraz zminimalizowania dyskryminacji ze względu na płeć oraz poprzez działania na rzecz poprawy jakości i dostępu do kształcenia i szkoleń na poziomie początkowym, zawodowym i wyższym	1	607 357
74	Rozwój potencjału ludzkiego w zakresie badań i innowacji, w szczególności poprzez studia podyplomowe i szkolenia naukowców oraz poprzez współpracę sieciową między uczelniami, ośrodkami badawczymi i przedsiębiorstwami.	2	1 214 713
80	Promowanie partnerstw, paktów i inicjatyw poprzez tworzenie sieci współpracy odnośnych zainteresowanych podmiotów	5	3 036 783
81	Rozwiązania na rzecz podniesienia jakości opracowania, monitorowania, ewaluacji polityk i programów na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, wzmocnienie zdolności w zakresie realizacji polityk i programów.	2	1 214 713
85	Przygotowanie, realizacja, monitorowanie i kontrola	5	3 036 783
86	Ocena, badania/ ekspertyzy, informacja i komunikacja	1	607 357

Wymiar 2 – Forma finansowania		
Kod	%	Kwota
1	100	60 735 659

Wymiar 3 - Terytorium		
Kod	%	Kwota
8	100	60 735 659

18. Główne wnioski oceny ex-ante i informacje dotyczące Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko

Zgodnie z Artykułem 48 Rozporządzenia Ogólnego projekt Programu Operacyjnego Południowy Bałtyk był przedmiotem oceny ex-ante. Zadanie przeprowadzenia oceny ex-ante, jak również Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (SEA - Strategic Environmental Assessment) zostało powierzone niezależnym ekspertom wybranym w drodze otwartego przetargu. Ocena została dokonana przez konsorcjum ECORYS Polska i Instytutu Ekologii Terenów Uprzemysłowionych w okresie pomiędzy 8 marca i 4 czerwca 2007 r.

Rezultaty oceny ex-ante

Ocena ex-ante ma na celu optymalizację alokacji funduszy budżetowych w ramach Programu oraz poprawienie jakości programowania. Została ona przeprowadzona przez zespół oceniający składający się z ekspertów specjalizujących się w metodologii oceny, współpracy transgranicznej, jak również rozwoju regionalnym i konkurencyjności. Pierwszy projekt raportu osób oceniających dotyczył projektu programu operacyjnego z dnia 21 marca 2007 r. Rezultaty oceny zostały przedstawione grupom roboczym odpowiedzialnym za przygotowanie programu i Wspólnemu Komitetowi Programującym. Ocena ex-ante była interaktywnym procesem, w trakcie którego sugestie przedstawione przez osoby dokonujące oceny ex-ante były rozważane przez partnerów Programu i następnie wzięte pod uwagę podczas przygotowywania kolejnych projektów dokumentu programowego. Ocena ex-ante była skoncentrowana na:

- ocenie analiz społecznych i ekonomicznych oraz na analizie SWOT,
- przesłankach i wewnętrznej spójności programu,
- spójności Programu z politykami regionalnymi i krajowymi,
- kwantyfikacji strategii i oczekiwanych rezultatów i wpływów,
- systemie realizacji programu.

Według ogólnej opinii osób dokonujących oceny Program Południowy Bałtyk jest spójnym programem współpracy transgranicznej z dobrze skonstruowanym opisem cech charakterystycznych obszaru współpracy, celów i priorytetów współpracy, jak również

postanowień dotyczących realizacji. Zostało jednak zaproponowanych kilka uwag/zaleceń w celu poprawienia jakości Programu. Tabela poniżej zawiera krótki opis głównych zaleceń zgłoszonych przez osoby dokonujące oceny ex-ante i odpowiadające im informacje dotyczące tego, jak zalecenia te zostały uwzględnione w końcowym projekcie programu.

Propozycje osób dokonujących oceny ex-ante		Zalecenia Wspólnego Komitetu Programującego
1.	Zmiana i odmienne zaaranżowanie struktury części związanej z diagnozami społeczno-gospodarczymi według grup opisywanych tematów	Kolejność prezentacji w rozdziale dotyczącym sytuacji społeczno-gospodarczej i analizy SWOT zostały poprawione, tak by odpowiadały kolejności prezentacji w części dotyczącej priorytetów.
2.	Uzupełnienie i uaktualnienie danych statystycznych podanych w dokumencie	W czasie przygotowywania części analitycznej zostały wykorzystane najnowsze dostępne dane. W odniesieniu do niektórych przedmiotów (na przykład wydajność innowacyjna) porównywalne dane w regionach objętych programem nie są dostępne, jednak tekst został zweryfikowany zgodnie z zaleceniami oceniających i tam, gdzie to było możliwe, dodano dodatkowe dane statystyczne.
3.	Wyjaśnienie prorozwojowego potencjału na obszarze objętym programem	Jak wskazano w ocenie ex-ante prorozwojowy potencjał na obszarze objętym programem pochodzi z mocnych stron opisanych w analizie SWOT. Ten potencjał jest podkreślony w opisie strategicznej orientacji każdej z osi priorytetowych.
4.	Zmiana struktury analiz SWOT i wyjaśnienie kryteriów podziału wniosków SWOT na dwie kategorie	Podzielenie tematów zostało wyjaśnione w krótkiej nocie wstępnej do analizy SWOT. Kolejność prezentacji została dostosowana do kolejności prezentacji w części dotyczącej priorytetów.
5.	Włączenie dodatkowych informacji dotyczących historii współpracy transgranicznej na obszarze objętym programem (doświadczenia i osiągnięcia we współpracy transgranicznej do dnia dzisiejszego)	Na podstawie informacji otrzymanych od struktur współpracy transgranicznej działających na obszarze Południowy Bałtyku (Euroregiony Bałtyk i Pomorze, Four Corners) opis historii współpracy został uzupełniony informacjami dotyczącymi zdobytych doświadczeń.
6.	Przykłady możliwych działań (projektów) powinny być podane w opisie obszarów interwencji	To zalecenie zostanie wzięte pod uwagę przy sporządzaniu Podręcznika Programu w celu zapewnienia potencjalnym beneficjentom wytycznych do sporządzania projektów.
7.	Podzielenie osi priorytetowej 2 (oddzielenie działalności typu people-to-people)	To zalecenie nie zostało uwzględnione przez WKP. Ponieważ istnieje wyraźny związek pomiędzy działaniami społeczności lokalnej i celami Osi priorytetowej 2, która koncentruje się na atrakcyjności obszaru, jak również z powodów pragmatycznych (większa elastyczność w przenoszeniu udziałów finansowych i zmienianiu tematów w trakcie realizacji programu) proponuje się pozostawienie działań społeczności lokalnej w ramach Osi priorytetowej 2. Działania typu people-to-people są wystarczająco widoczne w ramach tej Osi priorytetowej.

8.	Dodanie listy akronimów stosowanych w Programie	Lista akronimów została dodana do dokumentu programowego.
9.	Dodanie informacji dotyczących realizacji zasady partnerstwa	Opis dotyczący tego, jak w programie będzie stosowana zasada partnerstwa, został dodany do dokumentu programu.
10.	Dodanie tabeli podsumowującej różnice pomiędzy komplementarnymi programami na obszarze Południowego Bałtyku	Główną różnicą pomiędzy programami transgranicznymi jest ich kwalifikowalność terytorialna. W ramach transnarodowego programu Regionu Morza Bałtyckiego została przygotowana mapa z geograficznym zasięgiem wszystkich programów współpracy terytorialnej w basenie Morza Bałtyckiego. Program BSR ma charakter transnarodowy, podczas gdy Program Południowy Bałtyk koncentruje się głównie na mniejszych, lokalnych działaniach o charakterze transgranicznym. Dodatkowe informacje mogłyby zostać dodane w Podręczniku Programu.
11.	Sugerowana jest współpraca pomiędzy instytucjami zarządzającymi programami współpracy terytorialnej w regionie Bałtyku w celu uniknięcia powielania działań	To zalecenie będzie przestrzegane w trakcie realizacji programu.
12.	Zmiany w alokacji funduszy dla priorytetów programu	WKP zgodził się zachować istniejący podział (40% dla Osi priorytetowej 1 i 60% procent dla Osi priorytetowej 2) ze względu na to, że w ramach osi priorytetowej 2 przewidywane są wyraźnie inwestycje na małą skalę. Ponadto Program Południowy Bałtyk oczekuje, że transnarodowy Program BSR pobudzi inwestycje o znaczeniu dla konkurencyjności obszaru Południowego Bałtyku. Ponadto taki podział finansowy jest zgodny z zasadą komplementarności pomiędzy programami działającymi na tym samym terytorium.
13.	Zmiana przesłanek i metodologii systemu wskaźników (proponowane uzupełnienia)	W celu uczynienia systemu wskaźników bardziej przejrzystym, zostały dodane dodatkowe wyjaśnienia i został także przekształcony cały rozdział dotyczący wskaźników. WKP uzgodnił, że system wskaźników zostanie zachowany na poziomie podstawowym w dokumencie programowym (z kilkoma projektami jako kluczowymi wskaźnikami), a system ten zostanie rozbudowany w Podręczniku Programu. Sugestie dotyczące konkretnych wskaźników zgłoszone przez osoby oceniające będą uwzględnione przy sporządzaniu Podręcznika Programu.
14.	Dodanie informacji dotyczących formalnej oceny wniosków w opisie zadań Wspólnego Sekretariatu Technicznego	Informacje zostały uzupełnione w dokumencie programowym.
15.	Sugerowana jest promocja programu poprzez wsparcie konkretnych instytucji (na przykład organizacji pozarządowych).	Program powinien być promowany poprzez odpowiednią politykę komunikacyjną. Biorąc pod uwagę specyfikę programów współpracy terytorialnej angażujących kilka Państw Członkowskich i mających względnie ograniczone zasoby Pomocy Technicznej, działania promujące powinny być koordynowane przez Instytucję Zarządzającą (WST) zamiast udzielania wsparcia podmiotom pośredniczącym. Bardziej szczegółowy plan komunikacji zostanie opracowany na

Bardziej szczegółowe informacje o wyżej wymienionych zaleceniach są zawarte w raporcie z oceny ex-ante i były one rozważane przez podmioty odpowiedzialne za przygotowanie programu. Dodatkowe sugestie zostały przedstawione przez osoby oceniające w trakcie rozmów z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej i dotyczyły konkretnych sformułowań użytych w projekcie programu. Kilka zasadniczych zaleceń dotyczy procedur realizacji programu i będą one wzięte pod uwagę w fazie realizacji programu. Interaktywny proces oceny ex-ante i konstruktywne uwagi oceniających doprowadziły do udoskonalenia projektu dokumentu programu. Pełna wersja raportu z oceny ex-ante jest załączona do Programu.

INFORMACJE DOTYCZĄCE STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Dyrektywa 2001/42/KE Parlamentu Europejskiego i Rady dotycząca oceny prognozowanego wpływu pewnych planów i programów na środowisko (Dyrektywa SEA) wymaga formalnej oceny środowiskowej programów, które prawdopodobnie w znacznym stopniu wpływają na środowisko. Celem SEA jest zapewnienie, że konsekwencje programu dla środowiska zostaną ocenione w trakcie procesu przygotowywania projektu i przed jego przyjęciem. Biorąc pod uwagę specyficzność i skalę europejskich programów współpracy terytorialnej, które polegają głównie na wzmacnianiu współpracy zaangażowanych partnerów na poziomie transgranicznym, bezpośredni wpływ projektu na środowisko nie powinien być duży. Jednakże w dłuższej perspektywie działania podejmowane w ramach programu, szczególnie te bezpośrednio związane z kwestiami środowiska mogą mieć wpływ na zrównoważony rozwój na obszarze realizacji programu.

Ocena SEA została wykonana przez Instytut Ekologii Terenów Przemysłowych (działający w konsorcjum z ECORYS Polska) jednocześnie z oceną Ex-ante projektu programu. Pierwszy projekt raportu o środowisku został przygotowany w kwietniu 2007 roku i odnosił się do projektu programu operacyjnego z marca 2007 roku.

Nie-techniczne podsumowanie SEA

Procedury i metoda oceny

Strategiczna ocena środowiskowa zazwyczaj dotyczy dokumentów zawierających informacje o charakterze jakościowym. Ocena może dotyczyć poziomu celów, priorytetów lub działań. Im niższy poziom, tym dokładniejsza może być analiza. W przypadku programu Południowy Bałtyk, SEA brała pod uwagę grupy ze wskazanymi działaniami. Ogólne pytanie było następujące: czy i do jakiego stopnia realizacja programu będzie miała negatywny wpływ na:

- zarządzanie złożami surowców naturalnych i wydajnością środowiskową,
- ekosystem, bioróżnorodność jak i dziedzictwo naturalne i kulturowe.

W ocenie były również brane pod uwagę kryteria dotyczące zrównoważonego rozwoju, szczególnie z punktu widzenia zrównoważonego wykorzystania surowców naturalnych.

Ocena dotyczy również innych dokumentów dla sprawdzenia spójności programu z innymi programami i ich celami. W szczególności badano to w jakim stopniu cele środowiskowe zawarte w innych dokumentach strategicznych będą wspierane lub zagrożone przez realizację Programu.

Procedura strategicznej oceny środowiskowej miała charakter interaktywny. Stanowiła ona proces, w którym końcowa wersja dokumentu podstawowego powstawała wskutek m.in. interaktywnej pracy dwóch zespołów:

- Wspólny Komitet Programujący pracujący razem z ekspertami nad dokumentem podstawowym oraz
- zespół ekspertów oceniających dokument pod kątem kryteriów środowiskowych i zrównoważonego rozwoju.

Spójność Programu z innymi dokumentami

Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi została przeprowadzona na poziomie międzynarodowym – Agenda 21, narodowym – strategii zrównoważonego rozwoju i polityki środowiskowe w krajach należących do programu i na poziomie regionalnym – strategii i dokumenty związane z rozwojem indywidualnych regionów. Nie zidentyfikowano żadnych rozbieżności lub konfliktów na poziomie celów i priorytetów. Przeciwnie, stwierdzono zgodność celów programu z tymi dokumentami w zakresie rozwoju produkcji energii ze źródeł odnawialnych i poprawy bezpieczeństwa środowiska. Poza tym, analiza tych dokumentów pozwoliła określić znaczenie indywidualnych kryteriów oceny.

Stan środowiska

Morze Bałtyckie charakteryzuje się istotnymi zmianami stanu środowiska będącego skutkiem presji działań człowieka. W analizie południowego Bałtyku wzięto pod uwagę następujące problemy, które są potencjalnie związane z realizacją ocenionego Programu:

- presja przemysłu i transportu na terenach zurbanizowanych,
- zanieczyszczenie wywołane przez nawożenie w strefach przybrzeżnych,
- bezpośrednie spuszczenie ścieków w strefach przybrzeżnych,
- najważniejsze zanieczyszczenia, substancje niebezpieczne (wytwarzane w trakcie transportu drogą morską, w portach i przez przemysł), usuwanie chemikaliów z obszarów powojkowych,
- eutrofizacja wód (wywołana przez duże stężenie azotu i fosforu),
- zmiany w ekosystemach,
- jakość wody w zbiornikach kąpielowych.

Okazało się, że stan środowiska na obszarze objętym programem jest w większości przypadków zadowolający z powodu korzystnych zmian zachodzących w środowisku, będących skutkiem działań podjętych w ramach polityki pro-ekologicznej. Jednakże, istnieją również ważne problemy związane z eutrofizacją wód i rosnącą intensywnością transportu.

Rezultaty SEA

Potencjalny wpływ na środowisko proponowanego programu Południowy Bałtyk jest porównywalnie niskie w kontekście obecnej sytuacji na obszarze Południowego Bałtyku. Program ma ogólnie na celu rozwiązanie kwestii środowiskowych w tym zahamowanie spuszczenia ścieków i umocnienie bezpieczeństwa transportu morskiego. Ponadto, ma na celu użycie istniejących surowców naturalnych w zrównoważony sposób.

Analiza wykazała, że realizacja niektórych działań w ramach programu może mieć niewielki negatywny wpływ na środowisko. Taki niekorzystny wpływ może być krótkotrwały i na skalę lokalną – zarówno pod kątem wpływu na zasoby środowiska jak i/lub pojemności środowiska i w aspekcie wpływu na środowisko, bioróżnorodności i dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Jednakże, dużo ważniejsze jest pojawienie się pozytywnych efektów o charakterze długoterminowym i regionalnym. Ten korzystny wpływ jest związany zarówno z zasobami środowiska i/lub pojemności środowiska i wpływem na ekosystem, bioróżnorodność oraz dziedzictwo naturalne i kulturowe.

Ponieważ mogą pojawić się negatywne efekty, należy wprowadzić odpowiedni system kwalifikacji projektów w celu zminimalizowania tych efektów do jak najniższego stopnia.

Monitoring

Proponowany zakres monitoringu dotyczący wymagań środowiskowych jest bezpośrednio związany z rodzajami działań, wyszczególnionymi w tabeli oceny. W szczególności monitoring będzie musiał wykazać, czy środki zalecane przez SEA dla działań indywidualnych zostały podjęte, w przypadku tych działań, które mogą mieć wpływ na środowisko.

Wnioski i zalecenia

Południowa część Morza Bałtyckiego wraz z regionami przybrzeżnymi krajów otaczających morze stanowi unikalnie malowniczy i cenny obszar z punktu widzenia natury. Zgodnie z podstawowym celem wzmocnienia zrównoważonego rozwoju obszaru Południowego Bałtyku, Program może oferować rozwiązania, które dają możliwość tworzenia takich form ochrony przyrody, które zapewnią zachowanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego a z drugiej strony nie ograniczą rozwoju społeczności lokalnych. Innymi słowy, problem polega na uzupełnieniu obecnie chronionych obszarów obszarami o takiej formie ochrony, która jest zgodna z ideą zrównoważonego rozwoju. W krajach biorących udział w programie już istnieją przykłady takiej działalności.

Program powinien wspierać rozwiązywanie problemów, które bardzo często występują na styku ochrony przyrody i tendencji rozwoju społeczności lokalnych. Z jednej strony tradycyjne działania ochronne zmierzają ku ograniczaniu anropo-presji na chronione obiekty, z drugiej lokalne społeczności starają się zdobyć większość korzyści z posiadania tego typu obiektów.

Należy podkreślić, że wzmocnienie i stymulacja rozwoju w kierunku innowacji, użycia wiedzy i rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy w ramach programu w znacznym stopniu, pośrednio pozytywnie wpłynie na środowisko. Dlatego też, w świetle kryteriów środowiskowych, te typy działań są szczególnie ważne i powinny być traktowane jako priorytetowe.

Informacje o konsultacjach publicznych

Raport SEA, razem z projektem programu operacyjnego został przekazany do publicznych konsultacji we wszystkich krajach objętych programem w zgodzie z odpowiednimi zasadami narodowymi. Poniższa tabela zawiera informacje o przebiegu konsultacji publicznych we wszystkich krajach programu.

<i>Kraj</i>	<i>Rama czasowa</i>	<i>Metoda konsultacji</i>	<i>Konsultowane podmioty</i>
Dania	13 kwietnia - 10 czerwca 2007	Zorganizowano cztery spotkania na Bornholmie, spotkanie Zarządu Miasta 3 kwietnia, Regionalne Forum Wzrostu 18 kwietnia, Spotkanie publiczne 23 kwietnia i spotkanie Rady Miejskiej 26 kwietnia. Do tego dołączono informację na stronie	Około 350 osób zostało zaproszonych i/lub wzięło udział w wymienionych spotkaniach na wyspie Bornholm. Wśród respondentów byli przedstawiciele urzędów i instytucji publicznych, partnerskich instytucji gospodarczych i społecznych, instytucji badawczych i

		<p>internetowej Europe Direct Bornholm począwszy od 12 kwietnia w tym możliwość pobrania projektu programu i elektronicznego biuletynu Europe Direct Bornholm (Aktualizacja UE) począwszy od 12 kwietnia.</p>	<p>edukacyjnych, instytucji młodzieżowych i kulturalnych, działaczy wiejskich i organizacji pozarządowych działających na polu społecznym i młodzieżowym. Informacje i projekty dokumentów zostały rozdane w szkołach i bibliotekach Bornholmu oraz udostępnione mediom.</p> <p>Bezpośrednio zwrócono się do około 400 osób, organizacji, instytucji i władz lokalnych/regionalnych – włączając specjalne organizacje środowiskowe, organizacje pozarządowe itd. W publicznych spotkaniach wzięło udział około 180 osób. Na koniec informacje rozpowszechniono w lokalnej/regionalnej prasie: gazetach, w radio i w telewizji.</p>
Niemcy	18 czerwca – 18 lipca 2007	<p>Publikacja projektu Programu Operacyjnego i SEA na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki, pracy i Turystyki landu Meklemburgia-Pomorze Przednie.</p> <p><u>Informacje o publikacji są rozpowszechniane przez:</u></p> <p>- ogłoszenia w oficjalnym dzienniku</p>	<p>Społeczeństwo, obszary kwalifikowane okręgu Meklemburgia-Pomorze Przednie oraz prawdopodobni kandydaci zostali poproszeni o przedstawienie swoich opinii do 20 sierpnia 2007 r.</p>

		<p>landu Meklemburgia – Pomorze Przednie</p> <p>- listy do kwalifikowanych podregionów landu Meklemburgia-Pomorze Przednie</p> <p>- listy do instytucji, wysłanie propozycji projektu do Ministerstwa</p>	
Litwa	15 czerwca – 10 września 2007	<p>Po pierwsze, zorganizowano publiczną dyskusję o dokumencie określającym zakres SEA, podczas którego zebrano uwagi i komentarze społeczeństwa i zainteresowanych udziałowców. Informacja o tej procedurze została rozpowszechniona na stronie internetowej www.interreg.lt, na której udostępniany był dokument określający zakres SEA. Odpowiednia notatka o dyskusji publicznej nad dokumentem SEA została opublikowana w gazecie „Respublika”. Zorganizowano konsultacje publiczne raportu SEA. Informacje o konsultacjach publicznych zostały zamieszczone na łamach pisma „Respublika” a wydarzenie to miało miejsce w siedzibie Ministerstwa spraw Wewnętrznych</p>	<p>Opinia publiczna, Ministerstwo Zdrowia Republiki Litewskiej, Ministerstwo Kultury Republiki Litewskiej, Ministerstwo Środowiska Republiki Litewskiej, Służba Publiczna dla Obszarów Chronionych w Ministerstwie Środowiska, cała administracja Gubernatorów Obszarów.</p>

		Republiki Litewskiej 3 sierpnia. Konsultacje z zainteresowanymi udziałowcami zostały zakończone na początku września.	
Polska	16 kwietnia – 18 maja 2007	Raport SEA jest dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, jak też, wraz z projektem Programu Operacyjnego, w siedzibie ministerstwa. Odpowiednia notatka o rozprawach publicznych została opublikowana w Biuletynie Ministerstwa. Raport SEA został również zamieszczony na stronach internetowych samorządów zaangażowanych w program. Zorganizowano dwa spotkania: w Szczecinie (16 kwietnia) i Gdańsku (18 kwietnia).	Przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych, partnerzy społeczni i gospodarczy, instytucje kulturalne, organizacje pozarządowe, uniwersytety i inne instytucje edukacyjne, itd. Liczba uczestników dwóch spotkań wyniosła ok. 270 osób.
Szwecja	24 kwietnia – 8 czerwca 2007 r.	Zorganizowano trzy spotkania, po jednym w każdym z głównych regionów. 24 kwietnia w Karlskrona, 26 kwietnia w Kalmar i 27 kwietnia w Ystad. Projekt Programu Operacyjnego jak i raport SEA zostały udostępnione na stronach internetowych władz	Przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych ale również władz państwowych zlokalizowanych w każdym regionie. Następnie zaproszono przedstawicieli uniwersytetów, edukacyjnych ośrodków treningowych i instytucji kulturalnych.

		regionalnych i w postaci prospektów w urzędach regionalnych. Materiały z publicznych przesłuchań zostały rozpowszechnione do głównej grupy CBS SB jak i do instytucji rządowych w Szwecji.	Wszyscy byli potencjalnymi partnerami programu. W trzech spotkaniach konsultacyjnych uczestniczyło ok. 80 osób. Oprócz liczby uczestników spotkań trudno oszacować liczbę odwiedzających strony internetowe.
--	--	--	--

Włączenie wyników SEA do programu.

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko była interaktywnym procesem podczas którego zalecenia zawarte w raporcie oraz sugestie uzyskane w wyniku konsultacji były następnie brane pod uwagę przy opracowywaniu projektu programu operacyjnego. Główne zalecenia dotyczą fazy realizacji programu. Podkreśla się, że należy dokonać oddzielnej oceny wpływu na środowisko i zorganizować publiczne konsultacje w sprawie poszczególnych rodzajów projektów wskazanych w raporcie. Do kryteriów wyboru projektów określonych w projekcie programu dołączono informację o wymogu spełniania przez projekt zasady zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z raportem SEA wszelkie interwencje podjęte w ramach programu mają przyczyniać się do zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru objętego programem. Należy dodać, że interwencje mają również przyczynić się do zrównoważonego rozwoju środowiska. Zasada zrównoważonego rozwoju (rozumiana jako branie pod uwagę kwestii środowiska naturalnego będzie traktowana jako temat przekrojowy programu, odpowiednia informacja została dołączona do dokumentu programu.

Podczas konsultacji publicznych uwagi odnoszące się do kwestii środowiska w Programie Operacyjnym zostały zaprezentowane przez Szwecję, Danię, Litwę i Niemcy. Odpowiednia informacja o źródłach zanieczyszczeń i warunkach dobrego samopoczucia została dodana do programu. Raport SEA został również wysłany do konsultacji do odpowiednich instytucji związanych ze środowiskiem. Uwagi otrzymane od polskiego Ministerstwa Środowiska dotyczące zawartości i struktury raportu SEA zostały wzięte pod uwagę przy sporządzaniu następnej wersji dokumentu.

Monitorowanie wpływu na środowisko

Monitorowanie wpływu realizacji programu na środowisko jest bezpośrednio związane z systemem monitoringu programu jako całości i dotyczy rodzajów działań przewidzianych programem. W szczególności monitoring będzie musiał za zadanie sprawdzić, czy środki zalecane w SEA zostały powzięte w przypadku działań, które mogą wpływać na stan środowiska (np. sprawdzając raporty EIA w przypadkach projektów dla których te raporty są wymagane). Raport SEA zawiera również dodatkowe propozycje monitorowania wskaźników do mierzenia skutków programu dla środowiska.

Lista akronimów, skrótów i terminów technicznych

IA	Instytucja Audytowa
Program BSR	Program Regionu Morza Bałtyckiego
IC	Instytucja Certyfikująca
WT (CBC)	Współpraca transgraniczna
GW	Grupa Wiodąca
PK	Punkty Kontaktowe
EAFRD	Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich
KE	Komisja Europejska
EFR	Europejski Fundusz Rybacki
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EFI	Europejski Fundusz Inwestycyjny
EMAS	System Ekozarządzania i Audytu
ENPI	Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Rozporządzenie o EFRR	Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające Rozporządzenie (WE) nr 1783/1999
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ESPON	Europejska Sieć Obserwatorów Rozwoju Terytorialnego
UE	Unia Europejska
UE25	Państwa Członkowskie Unii Europejskiej przed powiększeniem w 2007 r.
GA	Grupa Audytorów
PKB	Produkt Krajowy Brutto
Rozporządzenie Ogólne	Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności oraz uchylające Rozporządzenie (WE) nr 1260/1999
Rozporządzenie Wykonawcze	Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z 8 grudnia 2006 r. określające zasady realizacji Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego

Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz zasady realizacji Rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

ICT	Technologie Informacyjne i Komunikacyjne
IWG	Grupa robocza ds. realizacji programu
WKP	Wspólny Komitet Programujący
WST	Wspólny Sekretariat Techniczny
IZ	Instytucja Zarządzająca
KM	Komitet Monitorujący
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MoS	Autostrady morskie
NGO	Organizacje pozarządowe
NSRO	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
NUTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych
PSN	Parytet Siły Nabywczej
PB	Południowy Bałtyk
KS	Komitet Sterujący
SEA	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
Analizy SWOT	Analizy silnych i słabych stron, możliwości i zagrożeń
B+R	Badania i Rozwój
B+RT	Badania i Rozwój Technologiczny
PT	Pomoc Techniczna
TEN-T	Transeuropejska Sieć Transportowa
Koncepcja triple helix	powszechnie stosowana koncepcja potrójnej heliksy – czyli bliskiej współpracy pomiędzy trzema kluczowymi aktorami systemu gospodarczego: przedsiębiorstwami, światem nauki (uniwersytety i instytucje B+R) oraz administracją publiczną

Załączniki

1. Mapa obszaru kwalifikowanego
2. Raport z oceny ex-ante.
3. Raport ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

